

frunzelor și ierbei, dacă nu zăpada, care, de și puțină căzută zilele astea, ți-a albit pământul pe unde bietul soare n'a mai putut să ajungă cu razele lui; mările apelor tale nu mai sunt umbroase și ademenitoare ca în timpul verei, acum gerul se căznește să întinză podețe de ghiață peste tot, poate ca să-ți încălzească apele până la primăvară. Mai măestre sunt aceste podețe de cât monumentalele poduri pe care oamenii le-au așezat în atâtea locuri peste tine.

La Câmpina m'a coprins mila de apele sale; acolo între Pițigaia și Raky sondele s'au lăsat și din o parte și din alta până în matca apei; ți-a scormonit prundul peste tot, ți-a abătut apa în toate felurile, căci se vede că sub patul albiei tale au găsit păcură multă. Mă întrebam ce o să mai facă cu apele tale și pe unde o să le mai dea. Doar prin vârful sondelor să te ridice și să te facă să curgi la vale o bună distanță, așa prin aer. Le sunt de folos apele tale prin alte părți, dar numai aci ți împiedec mult. Grămezile de stânci sure, risipite în multe părți pe malul apei, au rămas tot așa; de ele nu se prinde nimic, nici chiar privirea.

Pe unde pădurile 's de brad, verdele tot mai persistă și mai mult îți atrage atenția, din galbenul roșcat al frunzelor celor-l'alți copaci, sau cenușul negru al crengilor fără frunze.

Dar satele înșirate pe lângă șosea, sau presărate prin toate părțile pe valea ta? Și ele sunt lipsite de lumea cea multă a vizitatorilor din vară, și par triste și aproape pustii. Cel care în timpul călduroasei veri nu mai încăpeau pe aici, căutând repaos, distracții, excursii și răcoare, au fugit acum, tocmai alungați de răcoarea erneli.

Sinaia, orașul furnicar din vară, când nici pădurile de prin prejur nu ajung vizitatorilor ca să le colinde, acum e aproape pustie, par'că e părăsită de locuitorii.

Nu mai dacă de la mănăstirea Sinaia apuci spre splendidele așezăminte regale de peste Peleş, mai simți nișcă viață, mișcare mai multă, cât stă acolo Curtea, —cum se zice. Soldații care fac gardă, personalul castelelor și diferiți lucrători nu stau toată ziua, umblând de colo până colo, după aceea ce le e dat să facă, iar potecuțele din prejurul Pelișorului mai ales, sunt alergate și acum de augustele odrasle ale familiei princiare.

Și de la Sinaia în sus până la frontieră tot aceeași priveliște de tristețe și regret după timpurile de vară, zăpada pe creștetele munților, frunziș rugini și uscaturi prin păduri, poene galbene și numai plantațiile de brad mai țin verdele unor costișe.

Trenurile doar aleargă în sus și în jos, ca și alte dată, pe aceeași cale, peste aceleași poduri, prin aceleași tuneluri.

Și cu toate astea și așa tot îți place mult, vale! Sunt crescut tot pe plaiuri

ca ale tale; și în dorul lor, unde nu prea pot așa ușor să mă duc, vii adesea pe la tine.

Asta însă nu va mai ține mult; și valea mea—Valea Buzeului—va avea și ea o cale ferată în curând până la vre-o 70 kilometri spre munte de la orașul Buzeu; localitățile și priveliștile ei îți vor atrage multe din vizitatorii ei, și chiar din capitaliști și muncitori care ți-au scormonit pământul mai peste tot.

Neney

Expediția științifică la Polul Sud

Ce zice d-rul Charcot?

Se știe că doctorul Charcot s'a imbarcat pe bordul vasului «Français» ca să facă o explorare științifică la polul Sud.

Prima călătorie, după cum a spus chiar doctorul Charcot unui gazetar care l'a interviewat în această privință, a fost numai o călătorie de recunoaștere; de data asta însă, a adăugat Charcot, plec cu speranța să vă aduc un continent.

Existența unui nou continent

Da, nu greșesc zicând un continent.

Deja polul Nord ne-a descoperit misterul ce l'înconjoară și, partea mai puțin cunoscută de cât inaccesibilă care trece de 80° paralelă, nu e de cât un punct geometric demn de îndrăzneții de cât de exploratori.

Cu antarticele e cu totul din potrivă, căci aci nu cunoaștem nimic din partea aceasta care coprinde enigma nașterii și evoluției lumii.

Fără a pretinde că polul Nord e un pol secundar și științificește fără valoare, trebuie să se recunoască însă că în mare parte e constituit din insule naturale incapabile de a furniza cercetărilor contemporane urmele unei vieți superioare, pe care, fără îndoială, aceste locuri n'au cunoscut-o nici o dată.

Cum se prezintă polul Sud

Totul însă ne arată că polul Sud e un spațiu solid.

Toți navigatorii spun acest lucru. Nordenskjöld a adus deja din pământul Graham un embrion de floră ecuatorială și proba că soarele favoriza fecundațiunea.

Vaporul meu poartă un nume care e un simbol. «De ce nu?» («Pourquoi Pas?»)

Dacă destinul mă favorizează, de ce n'aș putea oare aduce fauna începătoare, animalul original și poate chiar fosilul primului om!

De altă parte cercetările făcute în Patagonia, Australia și Madagascar au adus descoperirea unor specii identice și monstruoase care nu se găsesc nicăieri în atmosfera boreală.

De unde rezultă certitudinea că aceste

pământuri depărtate au suferit în epoca preistorică o influență a aceluiași regim și adevărul că acele specii au aparținut aceluiași continent, și prin urmare și ipoteza că n'a fost pe globul nostru o sursă de viață unică ci, derivând din poli către centru și prin cataclisme necunoscute, speciile din Sud au cedat locul lor celor din Nord, murind mai bine de cât să facă o mesalianță. Dacă este așa, știința s'a înșelat și teoria evoluției trebuie luată de la bază, de oare-ce în loc de o celnlă, mama vieții universale, a existat cel puțin două germeuri inițiale generatori a bipolarității speciei.

În o.l-ce caz autopsia polului de Sud ne va învăța definitiv dacă aici a fost începutul lumii și locul de naștere al omului.

Echipagiul vasului «De ce nu.»

Vasul «De ce nu?» cu care Charcot va face explorarea polului de Sud are trei catarguri—o deplasare de 800 tone, iar motorul e de 500 cai putere. Vasul poate naviga și cu pânze și cu abur și e construit așa fel ca să poată rezista sloiurilor.

Provizioniile sunt de 110 tone.

Echipagiul coprinde 20 oameni și șase săni automobile oferite de marchizul de Dion.

Prima expedițiune a costat 450.000 lei; a doua va costa 800 mii lei.

Explor.

DIN LUMEA DE DEMULT

Animale care s'au stins din lume

Cetitorii care au urmărit până acum cele ce le-am scris despre oasele din peșteri știu că printre aceste oase se găsesc și de ale unor animale, care ori s'au retras din Europa într'alte continente ori s'au stins cu totul din lume. Unele dintre ele s'au stins în timpurile preistorice, altele în timpul de când cunoaștem istoria Europei, iar o seamă se sting cu încetul acum în zilele noastre.

În timpurile de dinaintea celor preistorice trăia prin Europa elefantul, leul, pantera, hiena, rinocerul și ipopotamul. Învâțații numesc acestea timpuri pleistocene și caracteristica lor este că, deși existau oameni pe atunci, nu se iviseră încă în Europa animale domestice. Nu se găsesc nicăieri prin peșteri pleistocene oase de câine, de oare, de capră, de cal și de porc.

Deci, în acele îndepărtate timpuri, în Europa, trăiau oamenii în stare de tot primitivă, în luptă cu lei și panterele și alte fiare care trăesc acum ori numai în regiuni polare ori numai în regiuni tropice. Alături cu oasele lor se găsesc prin peșteri oase de om, iar dintre ată-

O vânătoare de zâmbru

tea lucruri care pot dovedi existența omului, nu se găsesc decât nevoiașele u-nelte și arme de cremene.

Fie apoi că rasele de oameni ce trăiau prin Europa, în cursul a mil de ani, au ajuns la o cultură oarecare, fie că — lucru care e mai de crezut — o nouă rasă de oameni mai înaintați în cultură și în civilizație au venit dintr-alte părți în Europa: lucrurile încep să se schimbe și Europa intră în epoca preistorică. Din timpurile acestea se găsesc alături oase de cal și de boi, apoi tot mai multe de cele din urmă. Iar în sfârșit oasele de leu, de elefant, de panteră, de hienă dispar cu totul, nu se mai găsesc nicăieri prin peșteri; în schimb însă peșterile sunt pline de oase de animale domestice, de arme de piatră bine cioplite, de hărburile de oale, de unelte de os, de cenușă.

Da, de cenușă și de hărburile de oale! Să nu te miri, cetitorule, că pomenesc lucruri așa de fără nici un preț, la părere! În peșterile pleistocene nu s'au găsit nicăieri hărburile de oale și cenușă, semn că bieții oameni de atunci nu știa să facă nici foc și nici vase de lut. Acum închipuește-ți-ți, trăind numai din vânat — și cu ce arme! — fără animale domestice, fără locuințe, fără foc, fără vase, fără măcar un câine care să-ți

păzească, trăind printre nesfârșite păduri și nesfârșite bălți cu vecinică groază de atâtea fiare ca lei, și panterele, și râșii și urșii și mistreții care umpleau codrii și mlăștinile!

Când au ajuns oamenii să-și facă foc, au dobândit cea mai puternică armă. Putea acum să aprindă pădurile, și printr'asta să alunge departe fiarele și să le strice culcușurile, putea să se apere de ele noaptea, putea să-și scobească luntre ca să treacă peste riuri, să-și fiarbă mâncări și să-și afume carnea ca s'o poată păstra îndelung. Iar în oai, în cal și în câine și a câștigat cele mai trainice ajutoare. Oaia pentru hrană și vestimente, calul pentru umblete repezi și goană după fiare, iar câinele pentru pază și apărare. Negreșit, câinele e unul dintre factorii cei mai de capetenie în progresul cultural al omenirii, și când omul primitiv a început a avea în câine un tovarăș așa de credincios, împărăția fiarelor a început să piară.

Animalele care au trăit în timpurile pleistocene în toată Europa, dar ale căror oase nu se mai găsesc în timpurile preistorice, de-î s'au stins din lume, sunt după arătările învățaților acestea: Ursul peșterilor, iepurile numit diluvian, rinocerul cu lână moale, elefantul numit antic și mamutul.

Ursul acesta era aproape de două ori mare de cât ursul nostru și trăia numai prin peșteri, nu însă singuratec, ci în cete mari, și era cea mai de temut fiară a vremurilor de atunci.

Nici elefantul acesta, care trăia prin Germania și Anglia, nici alt elefant numit pitic, trăitor prin Spania și Sicilia, nu sunt una cu elefantul ce trăiește azi prin Africa și Asia. Și acest din urmă a trăit prin Europa de odată cu cel-alți doi, dar s'au retras în Africa, pe când frații lui — cel antic și piticul — au pierit: unul în Sicilia, altul în insula Malta, unde se găsesc cele din urmă oase ale lor *).

Iar animalele care trăiau în timpurile pleistocene, dar au fost alungate de oameni pe la sfârșitul acestor timpuri, sunt: elefantul african, de care am vorbit, un soi de panteră, hiena vărgată, leul și ipopotamul. Acestea s'au retras spre sud. Apoi mîncăciosul, renul, boul moșus, visentul și cerbul alcei s'au retras spre nord. Boul moșus a dispărut însă din Europa și se mai găsește azi numai în America nordică, pe lângă cercurile polare, trăind o săracăcioasă viață pe stînci, unde paște mușchiul înghețat.

Toate aceste animale, ori gonite într-alte părți ale lumii, de dinaintea omului, au făcut loc animalelor pe care omul le îmblânzise. În timpurile preistorice nu le mai întâlnim prin Europa.

În tot cursul timpurilor preistorice omul a avut să se lupte însă cu fiarele care trăesc și astăzi. Un singur animal a fost stins de oameni în vremile acestea: cerbul uriaș, ale cărui oase se găsesc pe la începutul timpurilor istorice în mare măsură, apoi se micșorează repede și dispar deodată.

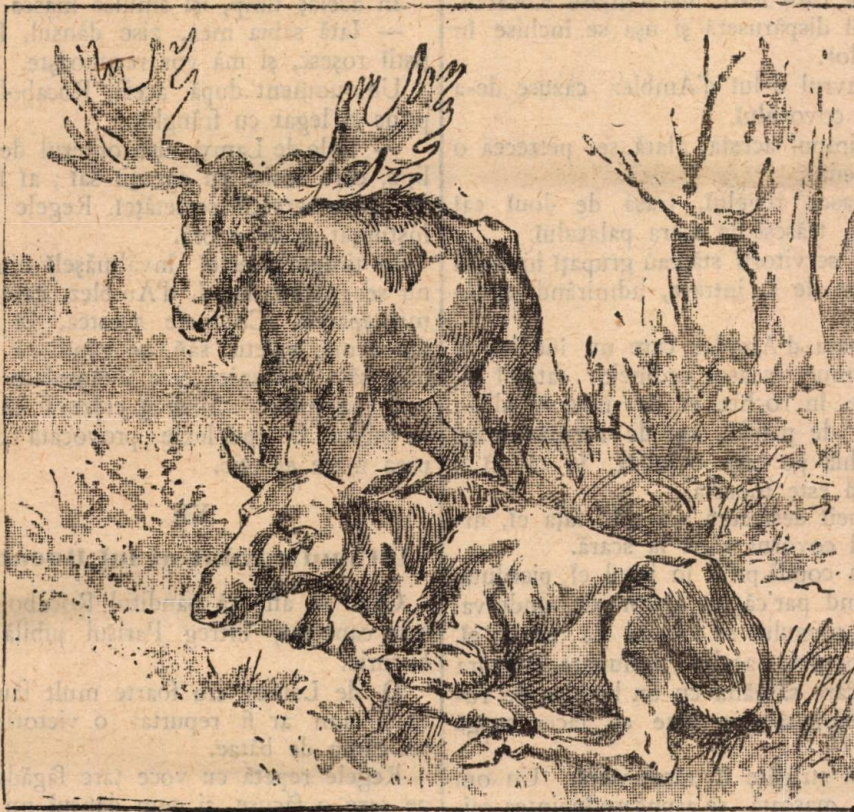
Leul și pantera, care se retrăseseră din centrul Europei spre sud-est, au trăit în timpurile preistorice prin peninsula Balcanică și au pierit din Europa târziu, în timpurile istorice. Leul trăia pe timpul lui Herodot și al lui Aristotele prin munții Traciei și s'a stins cam pe la anul 300 înainte de Hristos. Tot pe atunci mai trăia și pantera prin Grecia, după cum spune Xenofon în opera lui despre vânătoare.

În timpurile istorice, apropiate de noi, s'au stins cu totul în Anglia lupii, urșii, mistreții, cerbii, căprioarele și renul.

Prin înmulțirea populației și ocuparea terenurilor de industrie și agricultură, s'a pus capăt acestor animale, iar o renaștere a lor prin emigrarea de pe continent, e cu neputință în insulă. Urșii au dispărut de prin secolul X. Cel din urmă lup ar fi fost ucis în S. oia în anul 1680, iar în Irlanda cu vre-o 30 ani mai târziu. Sub regimul lui Eduard I se dăde o poruncă specială de exterminare a fiarelor. Mistreții au fost stărpiți tot pe a-

*) Acestea s'au întâmplat, pe semne, pe când nu era despărțită încă Sicilia de Italia și nici Malta nu era insulă, ci una cu Sicilia.

Cerbul alceu

tunc și puțin după aceea și castori, cari au fost vânați cu nemiluita pentru blăniile lor pe timpul primei cruciade. Cerbi, cari pe timpul reginei Ana erau în sudul Angliei așa de mulți, că odată s'a văzut o ceată de a lor aproape de Londra, cam vr'o cinci sute la număr, azi trăesc numai în parcuri pe platoul scoțian. Nici

caprioare sălbatice nu se mai găsesc, c numai prin parcuri.

Pe continentul Europei lupta cu fiarele ține înainte. Ursul, care era stăpân odată peste toată Europa, azi trăește numai în Pirinei și în Carpați. Râsul e gonit spre Nord și mai duce o viață pe sfârșite prin pădurile Rusiei. Piere și

vița cerbului alceu, care trăește numai în delta râului Memel, în vr'o câte-va sute de exemplare. Piere și vița visentului: în Europa nu se găsește de cât vr'o zece visenți într'un parc al țării, și pier din an în an. Vița acestora pier cu totul din lume, căci în America, unde pe la 1800 se prețuia numărul lor la peste un milion pe prieri, au fost măcelăriți fără de milă, în cât 'i-au stărpit absolut. Vr'o 200 de exemplare mai trăesc în parcul național, însă mor în sclavie. Și castorii pier; acum nu se mai găsesc în toată Europa de cât în Elba.

Lupta înverșunată se duce pentru mistreți, lupi și vulpi; pentru cerbi, cari strică semănăturile, apoi pentru fiarele mici ca dihorul—un animal care în timpurile pleistocene era câtă frunză și iarbă—ca nevăstuica (odată animal semi domestic, ținut pe lângă casă pentru stăpîrea șoarecilor, apoi însălbățecit de când i-a luat locul pisica).

Între animalele cari pier e și bourul, vestitul soi de bou sălbatec al cărui cap e în marca Moldovei. Odată zimbrul trăia în Europa în uriașe cirezi; în timpurile preistorice au fost împinși de oameni spre Ost și Nord. Din părțile noastre au fost stărpiți de la 1000 după Cristos; în munții Moldovei și ai Ardealului au mai trăit, puțin și singurateci, până prin veacul al opt-spre-zecelea. Cel din urmă bour în munții Ardealului a fost împușcat de Românul Ion Gorja și Alexe Crișan, din Bărgău, în Octombrie 1767 în muntele Plaiu.* Puțin și bourul, cel din urmă în lume, mai trăesc prin pădurile Litvaniei.

«Albina».

G. Coșbuc

*) Din memoriile celebrului vânător Ujvalfi Sandor, după cum dovedește d. I. Sterca Șulău de Carpeniș.

DIN VIATA BANDITILOR

— Urmare —

— Eu știu ce zic; presimțirile pe care le am, sunt sigure. Nu e nevoie de frase lungi! De acum înainte, Rocabol se poate considera ca un om mort.

— Dar șeful nostru a înebunit!.. exclamă Flandrin.

— Amicii mei, vă voi dovedi îndată că sunt în toate mințile. Dragii mei, pe când voi chefuiți în neștire tot ce prădați, șeful vostru, cum vă place să mă numiți, strângea, aduna comori.

Un murmur îl întrerupse. Bandiții se simțeau oare-cum jigniți de vorbele șefului lor.

— Când voi fi mort, continuă cu răceală Rocabol, voesc ca voi să fiți moștenitorii celor câte-va mi de ludovic pe care i-am putut strânge.

— Ah!.. șefule, aceasta va fi prea frumos!

— Alegeți trei dintre voi, care în ziua morții mele să ridice bani și să'i împartă. Iată, în plicul acesta se află indicat locul unde e ascunsă comoara. Și acum, grăbiți-vă, pentru că nu mai am multă vreme de pierdut.

Bandiții se priviră. Vorbele șefului lor li se păreau de necrezut.

Cu toate acestea Rocabol n'avea de loc aerul să glumească.

— Numiți trei camarazi în care aveți încredere.

— Flandrin! Gât-strâmb!.. Ciungu!..

— V'ați înțeles?.. Nimeni nu se împotrivesc?.. Iată plicul pe care vi l'am tăgăduit.

— Ah! șefule, ești generos, mărinimos.

— Sunteți niște proști!.. Băgați de seamă să nu vă încurcați pe unde-va...

«Să nu uitați că pentru ziua de mâine mai sunt încă șeful vostru.

— Pentru ziua de mâine, și câte zile veți mai voi!

— Am spus până mâine seară... Voi trei să rămâneți!.. Ah!.. dar iată acum o mică parte din moștenirea mea.

Și aruncă pe masă o mână de aur.

— Voi trei, trebuie să rămâneți!.. Vă voi da ultimele mele ordine!..»

Jurămintele lui Rocabol

Era mare sărbătoare în palatul d'Amblez. D-ra Lizeta avea să fie prezentată la curte în seara aceea, într'un mod oficial.

D. d'Amblez avea să ocupe una dintre cele mai înalte funcțiuni de Stat.

Moralitatea acelor timpuri era atât de coborâtă, în cât nimeni nu se mai gândea să discute evenimentul, să facă oarecare legături de idei, oare-care obiecțiuni.

Atot-puternicia regelui acoperea totul. Cel mai onestii oameni erau geloși de

norocul care dăduse peste familia d'Amblez, pentru că se gândea că norocul acesta putea s'o facă stăpâna Franței.

În buduarul său, Lizeta se simțea plină de descurajare. Fără îndoială, copila nu înțelegea spăimântătoarea dramă care se petrecea; dar instinctul îi spunea că era amenințată de o lovitură odioasă.

În zadar mai încercase încă odată să se arunce la picioarele tatălui ei, rugându-l s'o lase în întuneric, cu existența ei modestă și neștiută de nimeni.

D. d'Amblez o ascultase surizând sarcastic, și-i răspunsese că voința sa era nestrămutată.

La orele șase caleașca regală avea să se prezinte, și dânsul, tatăl ei, avea s'o întovărească călare, până la Versailles.

— De ce te poți teme? adăugă mizerabilul, de vreme ce, eu, tatăl tău, voi fi tot timpul cu tine.

Palidă ca o moartă, Lizeta se lăsase pe mâna cameristelor sale.

Cu oroare privia ștofele acelea minunate, care-i făceau impresia unui linioliu.

Nici una dintre servitoarele care o înconjurau n'avea o figură destul de atrăgătoare pentru ca să-i poată inspira încredere.

Și ceasurile treceau!... și Wilhelm!... Wilhelm nu mai venea!

Cât despre d. d'Amblez, dânsul își făcea toaleta plin de bucurie și de vanitate.

Cu toate că avea 60 de ani, era încă în putere. Speranța satisfacerii ambițiilor sale, îl făcea să devie din nou tânărl. Avea să-și aibă și dânsul, în sfârșit, un loc hotărât în sfaturile regelui! Ce-i păsa lui de lacrimile acelei mică nebune, care, la urma urmei, nu era tocmai de plăns?

Își trimisese valetul la grajd, pentru a se asigura că calul său era gata; apoi, cu fiori de nerăbdare, ascultă zgomotul trăsurilor care treceau pe stradă.

Sunară orele șase. D. d'Amblez trase cu urechea; caleașca regelui se apropie. În sfârșit!

Auzi un zgomot la spatele lui și se întoarse. O ușă se deschisese, un grup bizar intrase.

Două bărbați cari purtau în brațe pe un al treilea. Erau Flandrin și Gât-Strâmb cu Jak Lemer, ocnașul, schilodul, răzbunătorul.

Și cu toții se apropiară așa de repede în cât dânsul n'ayu timpul să facă nici o singură mișcare, nici un singur gest.

Jak întinse brațul său, și mâna-i teribilă apucase că într'un clește de fer gâtulejul nenorocitului.

Era o scenă spăimântătoare. D. d'Amblez încercă să se împotrivescă dar fu în zadar; se zbuciumă câte-va secunde și muri.

Jak Lemer își deschise mâna-i de asasin, un zâmbet voluptos îi ilumina fața.

— Să mergem, zise Flandrin.

Și cei două oameni plecară pe drumul pe care veniseră, ducând cu ei povara pe care le-o încredințase Rocabol. Bandiții dispăruseră și ușa se închise în urma lor.

Cadavrul d-lui d'Amblez căzuse de-a lungul covorului.

În timpul acesta, afară se petrecea o altă scenă.

Caleasca regelui, trasă de două cai superbi, trăsesse la scara palatului.

Toți servitorii stăteau grupați în jurul treptelor de la intrare, admirând spectacolul.

D-șoara d'Amblez, care nu îndrăznise să se împotrivescă ordinelor tatălui ei, apăruse, în rochia ei de mătăasă albă; era așa de palidă, așa de asemănătoare cu rochia pe care o purta, în cât ai fi jurat că este moartă.

Lacheii desfăcură scara în fața ei, întinzând covorul până la scară.

Biata copilă privi în jurul ei, pierdută, așteptând par'că un ajutor de unde-va.

Ușa cupeului se închise în urma ei. Văzu pernele acelea minunate, trăsura aceea care sămăna cu un buduar de rușine. Fără să știe bine ce face, strigă ajutor.

Două strigăte îi răspunseră. Un om cu fața mascată, se aruncase înaintea cailor, trimțând un glonte în capul vizitiului, care se rostogoli la pământ.

În același timp alți oameni mascați înconjurară trăsura.

— Ajutor! ajutor!

— Sunt aici, răspuse o voce.

Era vocea vicontelui de Lancy, care de câte-va momente era prin apropiere, și aștepta numai un pretext pentru a interveni.

Cât ai clipi din ochi, se aruncă asupra omului mascat.

O șuerătură se auzi. Toți cei-l'alți fugiră; numai omul care cu o mână sigură oprise caii, rămase pe loc.

D. de Lamy ridică sabia gata să-l lovească.

Necunoscutul făcu un pas îndărăt și o luptă se încinse între el și cavaler.

Dar se pare că omul mascat nu era tocmai tare în scrimă, căci d. de Lamy reuși să-l rănească la umăr, fără multă greutate.

Necunoscutul căzu cu un genunchiu la pământ.

— Predă-te, mizerabile! exclamă tânărul ofițer, lipindu-i vârful săbiei de gâtulej.

Omul privi în jurul său: d-ra d'Amblez se coborâse din caleașcă și se îndreptă spre apartamentele sale.

— D-le de Lamy, zise necunoscutul, este adevărat că regele a făgăduit o mare răsplată aceluia care va reuși să prindă pe banditul Rocabol?

— Lucrul este adevărat; dar nu ved ce legătură poate avea în împrejurarea de acum.

— D-le de Lamy, te rog să ceri regelui semnarea contractului d-tale de că-

sătorie cu d-na d'Amblez.... Căci mă predați în mâinile d-tale. Sunt Rocabol.

În același timp, își smulse masca.

— Iată sabia mea, zise dânsul. Poliștii roșesc, și mă vor recunoaște.

Un moment după aceea, Rocabol era prins și legat cu frânghii.

— D-le de Lamy, zise ofițerul de poliție, care sosise cu agenții săi; ai făcut un mare serviciu societății. Regele va fi înștiințat peste o oră.

În timpul acestei învălmășeli nimeni nu se gândise la d. d'Amblez, care nu mai apărea. Cu toate acestea, în cele din urmă, valetul său se gândi că trebuia să-i comunice cele întâmplate.

Il găsi mort. Medicii crezură că era la mijloc o apoplexie provocată de o prea mare emoție.

XII

Ultimul cuvânt al lui Rocabol

Când se află că banditul Rocabol fusese capturat, întreg Parisul jubila de bucurie.

D. de Lamey era foarte mult lăudat, ca și cum ar fi repurtat o victorie pe un câmp de bătăe.

Regele repetă cu voce tare făgăduiala pe care o făcuse, și cum dânsul nu știa nimic despre intriga urzită împotriva d-rei d'Amblez, acordă îndată ofițerului favoarea pe care o cerea.

D-ra d'Amblez avea să-și petreacă timpul de doliu într-o monastire. După aceea trebuia să se celebreze căsătoria cu mare pompă.

Procesul lui Rocabol fu pus repede la cale.

Acuzatori veneau din toate părțile să povestească crimele sale îndrăznețe.

Instrucția nu putea să dureze multă vreme; banditul nu nega nimica, ba din potrivă, mai adăuga încă la acușările ce i se aduceau.

Cu toate acestea fu supus torturilor, pentru ca să mai facă și alte mărturisiri.

Membrele îi fură zdrobite între scânduri și șira spinării îi fu sfărâmată bucată cu bucată.

Dar dânsul nu mai voi să spue nimica, nu mai pronunță nici un cuvânt.

Fu condamnat la moarte.

În noaptea care preceda executarea, trebuia să fie supus unor noui suplici și mai groaznice încă, pentru a spune numele complicilor săi.

Dar, de odată, pe când călăii se pregăteau să-l ridice, ușa se deschise și un ofițer intră.

Era vicontele de Lamy. Rocabol îl recunoscu și-i surăse.

— Domnule, îi zise dânsul apropiindu-se, eu sunt acela care te-a dat pei mâna călăilor. D-ta trebuie să mă urăști foarte mult!

— Domnule de Lamy, d-ta nici nu nu bănuiești cât de mult te înșeli.

— Oare presimțirile mele nu m'au înșelat? Eu mă cunosc bine și știu că

nu prea sunt abil în mînuirea sabiei. Pe când d-ta, aveai un renume universal... Cum se face că te-ai lăsat să fii rănit?

— Domnule de Lamey, răspunse Rocabol, cine ți-a spus că d-ta ești dușmanul meu?

Tânărul ofițer era foarte emoționat; șiroaie de sudoare îi inundau fruntea.

— O ființă pe care o iubesc, continuă dînsul cu voce înceată, văzând portretul d-tale prin orăș, mî-a spus că sîmănai foarte mult cu un... oare-care Wilhelm, care ți-a fost bun prieten. Te rog să-mi spui adevărul... Este aici un mister care ne înspăimîntă.

— Vrei să-mi vorbești despre d-șoara d'Amblez?

— Da, despre dînsa... Eu n'am uitat că în momentul când te-ai lăsat prins, mî-ai spus că regele făgăduise o mare avoară aceluia care va captiva pe...

— Rocabol banditul. Da, îmi aduc și eu aminte că ți-am spus asta.

— Pentru ce? Dacă d-ta ești acel Wilhelm care a veghiat asupra d-rei d'Amblez, atunci tot d-ta ești acela care i-ai jurat că se va căsători cu acela pe care îl iubește. Și predându-te în mîna mea, ai voit să-ți faci jurămîntul. Nu este așa că am ghicit?

— La ce bun să mai răscolim trecutul? Măine voi fi supus din nou la chinuri, și voi muri pe roată. Uitați-mă... Nu cer nimic mai mult.

Lamy apucă mîna condamnatului:

— Te rog... Eu sunt un om de onoare... Cuvintele d-tale vor fi sfinte pentru mine. Spune-mi adevărul.

— Lizeta te-a trimis la mine?

— Ea știe că sunt aici.

— Ei bine, spune-ți să nu mă blesteme; spune-ți să nu desprețuiască memoria sârmanului Wilhelm, care a avut o dragoste de frate pentru dînsa. Ea a fost în viața mea lumina cerească care iluminează adîncul infernului. D-ta vei fi soțul ei. Fii bun cu dînsa, iubește-o, tă-ți viața dulce, plină de fericire.

— Oh! ți-o jur!... Dar, încă odată, te rog din tot sufletul să ai încredere în mine. Iată, te voi ajuta și eu. Am cercetat trecutul, și am aflat că d-ra de Armangy a fost o victimă. Oamenii din Eoches o respectă ca pe o sfîntă. În aventura aceasta, a fost și un copil, aruncat la marginea unui drum... Știu că copilul acela a fost botezat cu numele de Wilhelm...

— Destul! strigă Rocabol; uiți oare că este vorba aici despre onoarea unei moarte?

Lancy se apropia și mai mult de dînsul.

— Așa dar, este adevărat; d-ta ești fratele Lizetei?

— D-le de Lancy, te înșeli; nu este adevărat!

— Ai fost un mare criminal, reluă tânărul cu gravitate. Și cu toate acestea, Lizeta și cu mine te iubim...

Călăul intră. D. de Lancy trebuia să plece.

Rocabol rămase singur, cu privirea răcită în vid.

A doua zi, la orele șase dimineața, fu deșteptat din noș.

La ora șapte, fu condus în sala de tortură.

În momentul în care călăul se pregătea să-l supue ultimelor chinuri, ușa se deschise, și o femeie intră.

Femeia aceasta avea în mîna un plic, pe care-l dădu judecătorului ce trebuia să presideze pompa execuției.

Judecătorul rupse plicul și citi.

— Majestatea sa Regele ordonă ca condamnatul să fie scutit de ultimele chinuri.

Femeia se duse să îngenucheze lângă Rocabol, și apucând mîna banditului, o sărută.

— Frate, îi zise dînsa cu voce înceată, ai fost în tot-d'auna bun cu mine. În nume-e mamei noastre, te bine cuvintez.

Rocabol tresări.

— Mulțumesc! zise dînsul. Fii fericită!..

O oră după aceea, acela care fusese banditul Rocabol își dădu sfârșitul, scutit de obișnuitele chinuri la care erau supuși condamnații la moarte în ziua executării.

În aceeași zi, într'un colț de stradă, fu găsit cadavrul unui nenorocit infirm, pe care nimeni nu-l cunoștea.

Era Jak Lemer.

Sfârșit

In numărul viitor, Ziarul Călătoriilor va începe publicarea unui nou roman.

In fundul mării

e o povestire pasionantă, de o originalitate aleasă.

Misterele nedesvăluite pe care le păstrează pentru toată lumea abizurile oceanice, fac să se întrevadă îndată ce poate spune un romancier de talent și un cercetător neobosit în serierea sa:

In fundul mării

Citiți, dar, numărul viitor al Ziarului Călătoriilor al cărui abonament cu premii costă 5 lei pe an în toată țara.

ȘCOALELE DIN ARABIA

În Arabia școalele sunt foarte înapoiate. Numai copiii oamenilor cu stare bună învață ceva, ca apoi să ajungă în vre-o slujbă a Statului sau să se facă preoți.

Școala arabă ocupă o parte din moschee (biserici). Școlarii stau ghemuiți jos, pe un covor, sau cu picioarele încrucișate și ascultă învățăturile preotului mahometan.

În școală e numai o tablă mare de lemn, pe care preotul scrie lecțiunile, ceea-ce toți școlarii repetăză cântînd în cor.

Fie-care școlar are o tablă de lemn, pe care cu cretă scriu literile sau unele părți din Coran, biblia lor.

Prelegerea se începe odată cu răsăritul soarelui și la asfințit sfârșeste. Numai la dejun și prînz se odihnesc puțin.

Școala până atunci e cercetată, până ce școlarii știu citi Coranul și învață de-a rostul mai multe părți din el, când apoi părinții școlarilor cinstesc, după voință, cu ce le dă mîna pe preotul mahomedan.

A. Tănăsariu.

VÂNĂTOAREA CASOARULUI

Unul dintre prietenii mei, căpitanul Bernier, care se stabilise de mult la Java și care, dacă se poate zice ast-fel, se specializase în vânătoreea casoarului, se oferise cu multă bună-voință să mă inițieze în farmecul acestui sport cinegetic nou pentru mine, și pe când mergeam spre a întâmpina pasărea de acestea, îmi povesti tot ceea ce știa cu privire la aceste animale ciudate.

Relatez, cât pot mai fidel, cele spuse de amicul meu:

«Casoarul, îmi zise el, locuiește mai ales prin pădurile dese ale insulei Ceram; se găsește de asemenea în regiunea sud-estică a Asiei, la Java, Sumatra, în insulele Molusce și în câte-va alte insule din arhipelagul indian.

În Franța, casoarul a apărut pentru întâia oară într-o menagerie de la Versailles, la 1671.

Această pasăre trăiește de obicei în grupuri și departe de oameni.

Mersul său bizar și sacadat nu o împiedică de a alerga cât se poate de repede. Are o înfățișare stupidă, sălbatică, obraznică chiar, când e liberă.

În oare-cară epocă ale anului, casoarul este cuprins de un fel de nebunie, care îl face să fie foarte periculos.

Strigătul lui obișnuit este un fel de țipăt gutural, care s'ar putea exprima printr'un «hu», când e însă supărat, strigătul lui e ca un fel de uruit îndepărtat de trăsura.

Casoarul este mai mic ca struțul: înălțimea lui nu trece de 1,50, dar corpul e mai puternic.

Goana după cei doi casoari începu.

Penele sale sunt de culoare negricioasă. Capul și gâtul, neacoperite, au o piele foarte sbârcită.

Ochii casoarului sunt mici cu irisul

galben și cu cearcane de păr negru simlând sprincenele.

Una din particularitățile cele mai remarcabile pe care le prezintă casoarul,

este casca ce se vede de-asupra capului și care e un fel de ieșitură a osului frontal formată dintr-o țesătură celuloasă care se mărește pe măsură ce animalul crește. Această casă atinge adesea înălțimea de 10 centimetri.

Picioarele îi servă casoarului atât ca arme ofensive cât și defensive; adesea cu picioarele asvârlă pietre în urmă. A fost văzut de asemeni lovind cu picioarele arborii spre a-i scutura de fructe.

Domesticit, casoarul mănâncă indiferent tot ce i se dă și bea patru sau cinci litri de apă pe zi.

În stare sălbatică el se hrănește cu fructe și curmale mici.

Femela, când vrea să clocească, face o gaură în nisip; acolo depune trei sau patru ouă care în timpul zilei sunt clocite de... căldura soarelui, iar noaptea de ea.

Puii se nasc după o lună.

La o distanță de vre-o opt sute de metri zărirăm nu un grup de păsări, ci 2 casoari pe care nu-i jena de fel prezența noastră.

Călcăm cu toții în cea mai mare tăcere. Una din păsări era într-una din acele mlaștini foarte numeroase în acea parte de loc. Nu bănuia de fel pericolul care o amenința. O singură dată ridică capul, dar spre a respira, nu ca un presimțământ al pericolului.

Căpitanul Bernier își spuse încet la ureche.

— Crezi d-ta că eu o să pun mâna pe casoarul ăla, chiar fără să trag?

— Cred, dar cum o să faci?

— Ai puținică răbdare; o să vezi...

Încet, căpitanul făcu semn unuia din oamenii noștri să-i dea un «lasso».

Apoi amândouă încălecară și goana după cei doi casoari începu până când ajungându-l de aproape svârliră «lasso»-urile și nenorocitele păsări fură strânse de gât.

Fiindcă scoteau strigăte oribile și se sbăteau cumplit, cei doi vinători le sfărâmară capetele cu câte un glonț de revolver.

Vetor.

Ultima expediție a unui aventurier

— Urmare —

În mijlocul chefului, unul dintre sergenți propuse, pe neașteptate:

— Dacă ne-am arunca pe cal, și am porni pe urma fugărilor?

Strigăte frenetice de «ura!» primară această propunere.

Toți oamenii albi din trupă încălecară și porniră în galop, plini de entuziasm. Locotenentul era în fruntea lor.

Dar, abia un sfert de oră trecuse de la plecarea lor, și se auzi un nou galop.

Era un general american, întovărit de doi ofițeri, având și o escortă de vre-o zece oameni.

— Unde este locotenentul? întrebă generalul cu severitate, adresându-se primului om pe care îl întâlni în cale. Era Ochiul de jaguar.

— Nică sub-ofițeri nu mai sunt în campament; soldații negri sunt beți; n'am mai rămas pentru pază de cât eu cu oamenii mei.

Generalul se întoarse spre ofițerul care era în dreapta sa:

— Ai auzit, d-le comandant?..

Cel-l'alt se îngălbenise.

— Eu nu-mi pot închipui, d-le general, ca...

Cu un gest șeful îl opri; apoi, adresându-se din nou Ochiului de jaguar:

— Știi d-ta, d-le șef al indienilor, în ce direcție au apucat locotenentul și cu subofițerii săi, precum și care este cauza plecării lor?

— Astă noapte prizonierii au dat foc închisorii și au trecut riul înot. Noi am tras asupra lor. D-nu locotenent a crezut că unul dintre ei a scăpat cu viață și s'a hotărât să plece după ei de cea-laltă parte a muntelui.

— Așa dar acum dinșii trebuie să se afle pe teritoriul mexican.

Ochiul de jaguar se mulțumi să răspundă printr'un semn afirmativ.

— D-le căpitan, reluă generalul cu vioiciune, adresându-se acum celui-l'alt ofițer care îl însoțea, vei fi așa de bun să pleci îndată după nebunul meu de nepot?.. Ia escorta mea. Ofițerul care ope-

rează de cea-laltă parte este generalul Clairfontain; îl cunosc bine și 'l'voi da un bilet pentru dînsul.

Generalul scrie repede câte-va cuvinte cu creionul pe o cartă de vizită și întinzând-o subalternului său, adaugă:

— Să înștiințezi pe nepotul meu că înainte de a-și da demisia, va trebui să facă șase-zeci de zile închisoare.

Peste zece minute căpitanul, împreună cu excorta generalului, dispăruseră după munte.

C AP. IV

După recomandările înțelepte ale Ochiului de jaguar, prietenii noștri îndată ce auzieră gloanțele șuerând pe d'asupra lor, se scufundaseră și continuaseră a înainta ast-fel, apărând numai din când în când la suprafață pentru a respira.

Nu mai indianul, care avea în spatele său povara doctorului, nu putu să se scufunde; nu că i-ar fi fost greu s'o facă, dar se temea ca nu cum-va savantul, prin strigătele sale necugetate, să-l trădeze din noș.

Înotător de forță, indianul își ajunse în scurtă vreme tovarășii și erau gata acum să dispară cu toții îndărătul unei stânci, când de odată indianul se văzu prins de un curent puternic și adus din nou în mijlocul fluviului.

Atunci îl zărise locotenentul; glonțul acestuia atinsese corpul doctorului, care scosese un strigăt de durere.

Din fericire însă ultimele licăriri ale focului muriră și al douăle glonț al locotenentului despica spațiul la o înălțime de cinci metri d'asupra apei.

Maî încolo riul făcea o cotitură bruscă; erau salvați.

— Ești rănit?... ești rănit? întrebă în același timp trei voci îngrijorate.

Indianul socotea, fără îndoială, că nu sosise încă momentul să stea de vorbă. Drept ori-ce răspuns, începu să înoate cu atâta putere, în cât tovarășii săi abia îl mai puteau urma.

Acum riul era strîns între două maluri de granit; cursul său era cu mult mai repede și prizonierii înaintau cu o înălțime aproape vertiginoasă.

Când cursul riului se lărgi din nou, unul dintre indienii — aceștia înoatau în frunte — se întoarse spre Nas de crocodil.

— O luntre așteaptă colo, pe țărmul drept, îi zise dînsul cu voiciume.

— Și indianul Scandi? întrebă cel-alt.

— Trebuie să fie ascuns fără îndoială printre stufiguri.

Nas de crocodil se apropie de țărm, și avîntîndu-se pe uscat, duse la gură instrumentul pe care i-l dăduse Ochiul de jaguar, și scoase un sunet bizar, asemănător cu șueratul unui glonte.

Același zgomot răspunse, dar așa de aproape, în cât amicii noștri se înșelară, și crezură că era în adevăr șueratul unui glonte.

Un om apără în fața lor; nici nu-l auzieră mișcându-se printre stufiguri. Necunoscutul nu părea de loc uimit.

— Am văzut pe frații mei înotând, și am venit spre ei; am auzit chemarea unui Scandi, și acum ochii mei îl caută.

— Fratele meu cu ochii albaștri, să mai aștepte puțin, răspunse Nas de crocodil; amicul pe care-l duc în spate a fost rănit de americani.

Savantul fu deslegat și căzu în brațele lui Trompet.

— Stăpânul meu este mort! exclamă fostul zuav.

— Unchiul meu!

— Ilustrul meu maestru!

— Trăește! exclamă Trompet, plin de veselie.

În adevăr, doctorul suspinase adînc.

— Ah! scumpii mei prieteni! murmură dînsul după un moment.

— Ești rănit? strigară cu toții, într'un glas. Unde ești rănit?

Savantul își duse mîna spre partea stîngă și se vîită dureros.

Repede amicii săi îl desbrăcară, și rămaseră oare cum uimiți, nevăzînd nici o urmă de sînge.

— A fost numai o zguduitură, zise Gerald.

— În poziția în care ne aflăm noi, adăogă Nas de crocodil, glonte nu putea să-și străbată corpul.

— Unchiule, d-ta nu ești rănit? zise Gerald surîzînd.

— Ce nenorocire! sărmanii mei copii; gemu doctorul.

Și se aruncă de gâtul fostului colonel.

— Scumpul meu confrate, ultima noastră piesă convingătoare... cea mai convingătoare dintre toate.

— Budha cu trei capete! exclamă cel-alt.

— A fost zdrobită! răspunse doctorul.

Și scoțînd din buzunar câte-va sfărîmături, adăugă:

— Iată ce ne-a mai rămas; nici nu vom putea să facem un raport lămurit, în privința unei chestiuni atât de importante.

Și din nou începu să se vaete.

Cel-alti rămăseseră uimiți.

Credeau că doctorul fusese grav rănit, și când colo, dînsul se vîicărea numai pentru blestemata accia de statueta.

— Ilustrul meu maestru, zise ex-colonelul, ne vom reîntoarce...

— Da, da, cunosc eu frazele acestea, întrerupse Trompet; dar vă jur că de astă dată, eu nu vă mai întovărășesc.

« Și pe urmă, adăugă dînsul furios, dacă n'aveți de gând să ne lăsați în pace, voi lua toate flecurile acelea de hîrtie pe care le numiți documente și le voi arunca în riu... După aceea veți putea să le pescuiți.

— Bunul meu Trompet!..

— Bine ar fi să ne vedem de treabă... Iată: omul acesta ne așteaptă pentru a

ne conduce la șeful său. Căpitanul nu îndrăznește să-ți spue nimic, pentru că este nepotul d-tale; dar eu m'am saturat pînă în gât.

— Ești gata, unchiule? întrebă Gerald.

— Să plecăm, răspunse doctorul cu jumătate de glas.

Atunci Nas de crocodil se adresă indianului Sandi:

— Ochiul de jaguar mi-a dat un semnal de război și mi-a spus că fratele meu cu ochii albaștri mă va conduce la Ursul-alb.

— Foarte bine, răspunse Scandi; frații mei pot să mă urmeze.

Și 'l călăuzi pînă la colibă, care nu putea fi zărită de pe țărmul riului.

— Frații mei sunt uzi, le zise dînsul; ar face bine să se desbrace și să se odihnească în colibă pînă ce hainele li se vor usca.

Apăsîi începuseră a se desbrăca; albi le urmară repede exemplul.

Singur Trompet păru a sta la îndoială.

— Eu cred, zise dînsul, că ar fi mai bine să facem un foc mare afară și să ne uscăm hainele în jurul lui.

— Fratele meu alb va face cum va voi; dar eu îl sfătuiesc să stea înăuntru, pentru că s'ar putea să se îmbolnăvească foarte rău.

— Hm!.. dar vezi că...

Zgomotul unui galop îi tăie vorba;

— Americanii! murmură Trompet.

În adevăr, locotenentul și tovarășii săi soseau în galop.

Abia mai avură timpul să se ascunză în colibă.

— N'ai văzut pe aici o trupă de albi și de mexicanii? întrebă locotenentul, oprimindu-și calul în fața indianului.

— Fratele meu este șeful care merge împreună cu Ochiul de jaguar? întrebă cel-alt, făcîndu-se că n'auzise.

— Da.

— Fratele meg va spune Ochiului de jaguar că pescuitul a mers bine și că...

— Lasă la o parte pescuitul! Te-am întrebat dacă n'ai văzut...

Un strînutat care venea din năuntru, îl întrerupse.

— Sunt aici! sunt aici!... exclamă cavalerii într'un glas.

Indianul stătea hotărît la intrarea colibeii.

— Loc! strigă locotenentul; loc!..

Și înaintă, cu sabia ridicată.

— Coliba unui indian este sfîntă, zise omul cu ochii albaștri.

— Oamenii aceștia sunt prizonierii mei, strigă locotenentul, și-mi aparțin!.. Cu un gest repede indianul își apucă arcul.

— Dacă fratele meu va mai face un singur pas înainte, va fi mort.

Din instinct, locotenentul strânse frîul și calul făcu două pași îndărăt.

— Să dărâmați coliba aceasta!

Sub-ofițerii înaintară cu săbiile ridicate.

— Dig!... Dag!...

Abia eșiseră cuvintele acestea din gura indianului, și două câini moloși teribili, cari până atunci stătuseră ascunși, se rezăriră furioși.

Două cai, cei mai apropiați, fură apucați de pept cu atâta putere, în cât se rostogoliră la pământ împreună cu cavalerii lor.

— Puneți mâna pe carabine și foc!

urlă ofițerul, scoțându-și el însuși revolverul.

— Dig!... Dag!...

Alți două cai mușcați și cu mai multă furie se rostogoliră la pământ.

Carabinele erau ridicate și focurile gata să pornească, când se auzi o comandă scurtă:

— Arms down!... (Jos armele!).

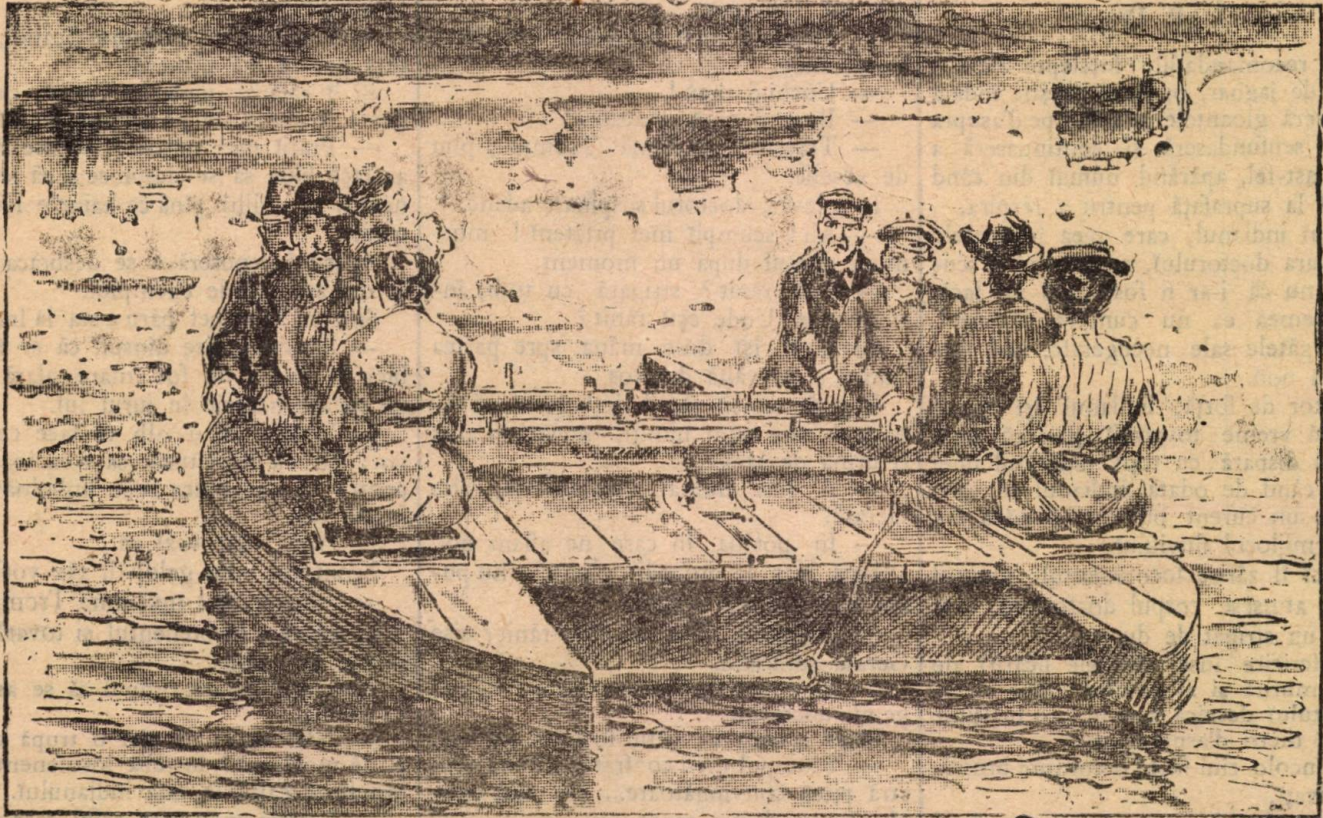
Un cavaler pe care în furia lor nici nu-l zăriseră până atunci, își opri calul în fața locotenentului.

Sub-ofițerii își lăsară în jos carabinele cu o mișcare aproape mecanică; acum stăteau ca înlemniți.

Șeful lor salută încurcat.

— D-le căpitan...

(Va urma)

Aspectul vasului e frumos

O luntre de plăcere

Din fericire americanii, — atot puternici, extra-ordinarii americani, — n'au inventat încă până astăzi — ei care au devenit celebri prin trusuri — n'au inventat încă, zicem, trusul invențiilor.

Luntrea pe care o reprezintă clișeuul nostru, este o foarte originală invenție germană.

Mecanismul este așezat la mijloc și

trebuie opt persoane pentru ca luntrea să poată fi pusă în mișcare; funcționarea este cât se poate de ușoară.

Mișcarea nu se obține cu lopeți cari să bată apa; sunt un fel de vâsle înterioare care determină mișcarea unui apirrat central.

Birca nu poate fi considerată de cât ca un vas de plăcere, de vreme ce nu încap în ea de cât persoanele necesare pentru manevrare.

Progresul este că această barcă se întoarce în toate părțile în jurul axei sale, cu cea mai mare ușurință; nu este nevoie de cârmă. Apoi manevrarea este atât de simplă, în cât chiar și un copil o poate face. E vorba numai ca fie-care dintre cele opt locuri să fie ocupat de câte un vâslaș.

Mac.

VIATA IN AMERICA AȘA CUM ESTE

— Urmare —

Nici un copac, nici o tufă măcar! O singură dată am zărit o cireadă de vaci mănânată de cow-boys.

Oare cu ce puteau să se nutrească aceste sărmene animale?

Nici un oraș în calea noastră. Stațiunile formate numai din două, trei colibe cu acoperișuri turtite. Și atât. Mai încolo numai liniile căilor ferate și stâlpii telegrafici puteau fi o mărturie că picior de

om trecuse vre-odată prin acele părți

Nici o pasăre pe cer; nici o viețuitoare pe pământ. De două ori în șir am văzut soarele apunând în mijlocul acestei teribile singurătăți.

Impresia pe care o resimți în asemenea împrejurări este cât se poate de curioasă. Mereu te aștepti să vezi sfârșitul, să vezi alte peisaje, altă vegetație, alte lucruri. Nimic. Numai profilul munților mai aduce puțină varietate.

În ziua din urmă soarele apunând la

spatele munților violeți, aruncă o scântee de rază d'asupra apelor lacului Sărat.

Soseam! O floare plutea pe întinderea apei de argint. Ziua în asfințit avea o măreție plină de melancolie.

Câmpia imensă care ne despărțea de lac, pînă atunci de o culoare neagră-închisă, se îmbracă într'un roz delicat pe care incendiul cerului îl proiecta d'asupra cristalelor albe de alcali cari acopereau solul.

Eram în statul mormonilor.

Prima mea mirare a fost orașul. Domnea o ordine perfectă peste tot. Îmi închipuiam că voi cădea în mijlocul unui trib de visători; și spre marea mea mirare, eram într'un mare oraș american, mai curat, mai drăguț de cât toate celelalte pe cari le vizitasem pînă atunci.

Străzile din Salt Lake City sunt drepte, pretutindeni în America; toate au o lărgime de cel puțin 40 de metri! Arborii sunt plantați de-a lungul trotuarelor, cum n'am mai văzut nici într'un alt oraș.

Tramvaele electrice aleargă în toate părțile.

În partea comercială a orașului, clădirile sunt una lângă alta și multe din ele au câte șapte și opt etaje, pe când clădirile din celelalte cartiere, n'au de cât numai câte două etaje. Toate acestea din urmă însă au verande și sunt înconjurate de grădini. De la nord la est orașul este încadrat cu un șir de coline și de munți înalți; la sud, valea se întinde pe o lărgime de 32 kilometri, pe când la vest este mărginită de lacul Sărat, de zece ori mai mare de cât lacul Genevei, ce vreme ce are 166 kilometri lungime și 64 lărgime.

Lacul acesta este situat la o înălțime de 1200 de metri d'asupra nivelului mării. Orașul însuși are o altitudine de 1600 metri.

— Dar eu aș vrea să văd Mormonii, strigai în cele din urmă, călăuzei mele.

Dânsul mi-a privit mirat.

— Dar cea mai mare parte dintre bărbații și femeile, pe cari le întâlnim în cale, sunt Mormonii. Ei însumi sunt Mormon; poți să mă privești în voce.

Și surâdea. Era un om mic de statură, liniștit și visător, cu înfățișarea foarte simplă. Îmi explică că era elvețian de origine și că fusese convertit de un misionar mormon.

— Și nu-mi pare rău de ce-am făcut, adăugă dînsul. Sunt căsătorit am mai mulți copii și trăiesc din funcția pe care o am la «Sion Cooperative mercantile institution» fondată de apostolul Brigham Young. Apoi, mai am și un grad în «Confederația sfinților ultimelor zile». Da, adăugă dînsul, văzând privirea mea întrebătoare, acesta este numele adepților bisericești mormone.

— Fără îndoială, ești poligam? îl întreba eu.

— Nu.

Nu știam ce să cred.

— Nu toți Mormonii sunt poligami,

îmi explică dînsul. Pentru ca să fie cine-va poligam, trebuie să aibă avere, căci nu e puțin lucru să crești o duzină sau două de copii. De alt-fel, astăzi poligamia este oprită de lege, și nu mai avem poligamii oficiali.

— Sunt mulți Mormonii?

— După statistica cea mai recentă, Biserica sfinților din ultimele zile, numără 3 președinți, 12 apostoli, 200 patriarhi, 6800 mari preoți, 2700 preoți, 20.000 frați, adică în total, 36.745 preoți ai lui Melchisedec. Numărul preoților lui Aaron, episcopi, predicatori și diaconi, se ridică la 25.700; totalul este de 62.445.

Mai adăugai apoi organizațiile exterioare ai cărora membrii sunt în număr de 265 de mii, și vă veți putea face o idee lămurită despre puterea de răspândire a doctrinei noastre care abia dacă are o vechime de trei sferturi de secol.

— Așa dar, după socoteala d-tale, sunt vre-o 350 de mii de mormoni?

— Da, domnule; cea mai mare parte locuiesc în Utah; ceilalți în Colorado și Arizona.

— Auziam pe cine-va spunând că Mormonii sunt pe punctul de a dispărea?

Dînsul surâse cu un aer plin de mândrie, și mi-a răspuns:

— În 1848, când Mormonii au sosit în Utah—pînă atunci complect deșert—erau în număr de 2090, și aveau cu dînsii 649 de căruți, 164 de cai, 2400 de boi, 300 de vaci și 300 de miei. Astăzi, suntem 275 de mii de locuitori. Dintre aceștia, marea majoritate sunt Mormonii.

Conversația aceasta avea loc pe stradă și eu mi-am notat în grabă cifrele. Călăuza mea le citia dintr'un mic carnet.

Pe o înălțime a orașului, o biserică de piatră albăstrie își înalța spre cer sease săgeți ascuțite, de un stil foarte frumos.

— E un capo-d'operă, îmi zise mormonul—templul nostru. Săgeata superioară are o înălțime de 66 metri.

Statua care o domină, este aceea a îngerului Moroni, sunând dintr'o trompetă, și proclamând superioritatea evangheliei mormone, după prezicerile sfântului Ioan, (cap. XIV, versetul 6 din Apocalyps). Pentru construirea acestui templu au fost întrebuințați 40 de ani și a costat aproape 3 milioane și jumătate de dolari. Templul acesta nu este deschis de cât drept credincioșilor mormoni.

— Cu toate acestea, aș voi să-l vizitez și eu.

— Nu se poate. De alt-fel nici n'ai vedea nimic extra-ordinar, de cât o vastă piscină de marmură care servește pentru botezul viilor al morților.

— Al morților?

— Da. De oare-ce credința mormonă are o vechime de abia 75 de ani, trebuie să se admită că toți americanii cari au trăit mai înainte, sunt condamnați. Lucrul acesta ar fi nedrept. De aceia, prin

botezul descendenților s'a crezut că se poate răscumpăra greșala ascendenților.

— Bine. Dar cea imensă carapace de piatră de lângă biserică, ce este?

— E-te tabernacolul. Putem să-l vedem, dacă o dorești.

Am intrat. Era o vastă sală eliptică care nu prezenta nimica particular.

— Aici au loc Duminica serviciile religioase, pot încăpea 12 mii de oameni. Adelina Patti și alte artiste celebre care au intrat în acest tabernacol, declară că nu există sală în lume care să aibă o acustică mai perfectă. Cel mai ușor zgomot se aude de la o extremitate pînă la cealaltă a sălii; cum ar fi de pildă zgomotul căderii unui ac.

Am făcut o experiență în această privință și am putut percepe în adevăr zgomotul căderii unui ac, de la o extremitate pînă la cealaltă a sălii.

— Orga din sala aceasta, mai adăugă călăuza mea, este cea mai mare din Statele-Unite.

În toate Duminicile o întovărășește un cor de 400 persoane, care cântă fără nici o plată.

— Toate lucrurile pe cari mi le-ai înșirat pînă acum sunt foarte interesante, zise eu după o pauză dar, aș vrea să cunosc ceva din doctrina d-tră. Se poate? Sau poate sunteți geloși de misterele sectei d-tră?

— Veți afla totul, îmi răspunse cu cea mai mare liniște omul meu. Și dacă voești, veți putea convorbi chiar cu șeful Apostolilor. E adevărat că e ocupat foarte mult cu banca sa și că nu acordă prea des audiențe, dar, în calitate d-tale de străin care vii de departe...

XI

Istoria și doctrina Mormonizmului

Ce este mormonismul?

În 1820, un tânăr de 15 ani, numit Iosef Smith, fiul unui fermier din statul New-York, fu contrariat de mulțimea sectelor religioase cari mișunau în jurul său, și căută să găsească o nouă orientare.

În asemenea dispoziții de spirit, tânărul metodist ceti într-o zi primul capitol din epistola S-tului Ioan: «Cine dorește înțelepciunea, s'o ceară de la Domnul, care o împarte tuturor de o potrivă». De atunci începu să se roage cu ardore, așteptând mereu manifestarea scânteei divine.

În timpul uneia din aceste rugăciuni, povestește dînsul, am văzut de o dată d'asupra capului meu o mare coloană de foc, mai luminoasă de cât razele soarelui, care se coborî pînă la mine. Și pe când lumina plana d'asupra mea, am zărit două ființe a cărora splendoare și glorie erau mai presus de oricare descriere. Una dintre aceste ființe mai vorbi spunându-mi pe nume.

— Iată fiul meu prea iubit, îmi spuse

dânsa, arătând spre cea-laltă ființă; ascultă-l.

Atunci Iosef îl întreabă care dintre secte era cea mai bună. Și Iisus îi declară că nu trebuia să asculte de nici una dintre ele, de vreme ce toate erau rele; dar că va veni curând o zi când adevărata biserică va fi restabilită.

Trei ani după aceea, în 1823, Iosef Smith avu o nouă viziune. De astădată i se înfățișă îngerul Moroni.

Îngerul acesta îi spuse că era fiul unui oare-care «Mormon», general și profet, care a trăit în America cu 600 de ani înainte de Iisus Christos. Prin urmare, era vorba să se desmormanteze cartea care cuprindea învățătura lui Mormon.

Îngerul îi spuse că putea să găsească această carte într-o grotă din colina Cumorah, în apropiere de locuința sa. Iosef Smith se duse acolo și găsi în adevăr în fundul grotii mai multe plăci de aur, pe care erau gravate niște caractere necunoscute.

Cu ajutorul unui om mai învățat de de cât dânsul, Olivier Courdeny, ajunse să deslege aceste hieroglife. Era în adevăr povestea sfântă, istoria sacră a unei vechi populații americane, de pe timpul când Biblia înșiră povestea poporului lui Israel.

Am citit cartea Mormonului. E scrisă exact în același stil ca și Biblia, și este un plagiat grosolan până la revoltă.

Cartea lui Mormon povestește că în timpul amestecului de limbi de la turnul Babel, Iared și fratele său au rămas cu limbele neamestecate.

Puterea divină i-a condus împreună cu familiile lor până la ocean, după ce străbătura întreaga Asie.

Acolo se îmbarcă și, mânați de un vânt puternic, ajunseră în America.

În noua lor patrie se înmulțiră foarte repede; dar de vreme ce nu dăduseră ascultare cuvintelor lui Dumnezeu, izbucniră războaie civile și fură distruși aproape cu totul, cam cu vre-o zece sute de ani înainte de epoca creștină.

În aceiași epocă, pentru a consola America dezolată, Dumnezeu a condus acolo o altă familie, — familia lui Lehi — care trăia la Ierusalim, în timpul domniei lui Sedecias.

Străbătând Arabia, Lehi și ai săi ajunseră pe țărmurile Mării Roșii și îmbarcându-se fură mânați de vânturi pe țărmurile statului Chili din America de sud.

Aici copiii săi se împărțiră în două popoare: Nefiții, servitorii credincioși ai Domnului, care se bucură în schimb de multe binefaceri, și Lamanii, care urmând îndemnurile naturii lor salvatrice, căzură în idolatrie și în barbarie.

Atunci Dumnezeu, pentru a opri un amestec al rasei superioare cu cea inferioară, din care cea dintâi ar fi eșit degradată ca și cea din urmă, a dat feței oamenilor rătașii o culoare brună.

Aceasta este originea Pieilor-Roșii.

În epoca nașterii lui Hristos în Pa-

lestina, mari semne prevestitoare se arătară în America. Fură două zile și o noapte de lumină continuă și apărură o nouă stea. Toată lumea aștepta venirea Salvatorului și mulți se pocăiră.

Când Crist a fost crucificat, turturi teribile s'au dezlănțuit în America și orășe întregi au fost distruse. După înviere, Isus Cristos a apărut acolo propovăduind cuvântul Evangheliei împreună cu cei doi spre-zece apostoli ai săi, după cum făcuse și la Ierusalim.

Timp de patru sute de ani poporul se bucură de o prosperitate și de o pace continuă, dar în cele din urmă învățăturile Domnului fiind desprețuite, mulțimea se împărți din nou în două popoare și iarăși începură războaiele civile.

Aceste războaie luară sfârșit cu distrugerea completă a Nefiților.

Cei care au rămas în viață, lamanii, sunt indienii de azi!

Cartea lui Mormon prezice că după cât-va timp indienii se vor reîntoarce din nou la învățătura adevărată și în timp de câte-va generații vor deveni un popor civilizat.

Atunci, blestemul care apasă rasa, va dispărea.

Vedeți cât de simplu este să fondeze cine-va o religie în America!

Și dacă îndrăznești să spui unui mormon:

— D. Iosef Smith al d-tră este un mare pungaș; ce-a făcut dânsul cu plăcile de aur și cu talismanele sfinte pe care le-a găsit?

Mormonul îți răspunde:

— Acele obiecte erau un depozit sacru, care a fost restituit îngerului? Și de ce oare dânsul ar fi mai pungaș de cât Moise, Isaia, Ioan, Matei și Luca, care sunt crezuți pe cuvânt, fără să aducă vre-o dovadă despre adevărul afirmațiilor lor?

Dogmele religiei nu prezintă nimic extraordinar.

Ei cred că Dumnezeu a avut ființa pământească;

Că femeia are aceleași drepturi ca și bărbatul;

Că toată lumea are datoria de a se căsători și că acei care nu voesc să facă aceasta sunt elemente primejdioase societății;

Că ori ce bun mormon trebuie să plătească dijmă bisericii, a zecea parte din veniturile sale.

Mormonii se laudă că au suferit multe persecuții apărându-și credința.

Chiar în ziua fondării religiei, profetul Iosef Smith a fost arestat și tratat ca înșelător.

Din statul New-Yorkului profetul a fugit în Pensilvania împreună cu soția sa.

De acolo, plecând spre Vest și se opri în statul Ohio, unde spera să găsească Noul Ierusalim, despre care îi vorbise vizurilor sale îngerul.

Ajunși în comitatul Jackson, cumpărară niște terenuri destul de întinse, punând dintr-o dată în aplicare cuvântul

Domnului, care ordona ca fie-care cetățean să-și părăsească proprietatea bunurilor sale, pentru a se pune sub protecția episcopului.

Biserica făcea din episcop un fel de intendent al bunurilor comune.

Dar, prosperitatea care urmă, fu de scurtă durată; din nou începură persecuțiile. Ne fiind în stare să se împotrivească puternicilor lor dușmani, mormonii asistară la incendiarea a trei sute de ferme.

Șefii lor fură biciuiți și supuși injuriilor publicului furios. În curând nu se mai auzi de cât strigătul: «Mormonii trebuie să plece»!... Întreg ținutul puse mâna pe arme; urmă o luptă din care mormonii eșiră bătuti. O mie cinci sute de persoane fură expulzate. O mare parte dintre expulzați găsiră refugiu în comitatul Ceay, statul Ohio; acolo trăiră liniștiți de la 1833 până la 1836.

Fu o nouă epocă de prosperitate. Dar în curând începu să li se impute că aveau purtări cu totul curioase; de astădată mormonii părăsiră de bună voie ținutul pentru a se stabili mai în spre nord, în regiunea Shoal Creek. Alții se îndreptară spre comitatele Caldwell și Daviess, care aveau încă o populație destul de rară, socotind că în sfârșit vor putea trăi liniștiți acolo.

Dar în 1838 un ordin de exterminare al guvernatorului Boggs, îngădui bandiților să fure, să asasineze și să incendieze nepcdeșiți. Cu toate că proprietatea le era garantată prin lege, o mie cinci sute de mormoni fură alungați din locuințele lor.

Bărbați, femei, copii, urmăriți fără milă, fugiră spre Missouri. Fură primiți pe țărmurile ospitaliere ale lui Illinois; locuitorii se cotizară pentru a le oferi o mie de dolari, haine și provizii. Mormonii cumpărară terenuri la Iowa, la Narhville și la Montrose; sub direcțiunea lui Iosef Smith formară un sat, pe care îl botezară cu numele de Wauvoo.

Populația acestui sat se ridică foarte repede și în puțină vreme fu transformat într-un oraș cu o populație de 20 de mii locuitori.

Atunci începură să se amestice în afacerile politice. Cu concursul lor, candidatul whig, William Henry, reuși la alegere împotriva lui Van Buren, care era dușmanul declarat al mormonilor.

Spectrul persecuțiilor se ridică din nou în fața lor. Smith fu arestat de mai multe ori și nu reuși de cât cu mare greutate să se desvinovătească.

De trei-zece de ori apărură în fața tribunalelor și de trei-zece de ori a fost achitat. Atunci prin mulțime începu să se șoptească, că dacă legile nu-l puteau atinge, gloanțele săi otrăvite îl vor atinge cu siguranță.

Era o situație cât se poate de grea. Chiar din propria sa sectă religioasă se ridicară câțiva și formară un nou apostolat sub conducerea lui William Law,

declarând tuturor că Iosef Smith era un profet decăzut.

Doctrina pluralității femeilor și a constanței eterne în căsătorie, stabilită în 1843, nu era cunoscută și practică până atunci de cât de șefii bisericii. Renegatul William Law lansă în contra lui Smith acuzarea de poligamie.

Profetul, împreună cu fratele său Hyrum și cu 16 amici, fură conduși la Carthage, oraș din împrejurimi; acolo, publicul furios îi masacră pe toți fără milă.

Acum nu le mai rămânea mormonilor de cât exilul sau masacrul.

În ziua de 8 August, 1844, Brigham Young fu ales profet al bisericii. Era unul dintre cei douăsprezece apostoli mormoni, acela care îl ajutase mai mult în lupta sa teribilă cu apostazi și cu renegații.

Era un om energetic, un adevărat conducător al poporului. Pământurile sfinte fură vândute pe bani sau schimbate în natură pe cai și case. Două mii de case fură vândute și mormonii fură siliți să plece.

Pământul era acoperit de zăpadă; sufla un vânt rece; n'aveau înaintea lor altă perspectivă de cât iarna, zăpada, furtunile și atacurile sălbaticilor.

Plecară din Vanvoo echipă cu echipă, lăsând în urma lor bătrânii și invalizii, cari nu puteau suporta oboselile unui drum prin deșert. Atâta putuseră obține de la dușmanii lor: să nu se atingă de cei neputincioși.

Dar cuvântul dat nu fu respectat; orașul fu asediat și toți nenorociții tură o-morâți.

În același timp Mormonii fură obligați să dea statului american, care era în război cu Mexicul, un contingent de 500 de oameni.

Brigham Young se opri în deșert, în mijlocul indienilor și prin bunătatea sa reuși să-și atragă bună voința indienilor.

Cartierul de iarnă îl stabilă la Florența (Nebrasca), pentru a îngădui tuturor partizanilor să se grupeze în jurul său. Numai după aceea avea să ia alte hotărâri.

Când își continuă drumul pe țarmul lui Platt, erau complect organizați, aveau profesori, magazine și chiar o fanfară, ale cărei melodii mai aduceau puțină pace în sufletele întristate ale devotaților pelerini.

Mulți dintre Mormonii mură în timpul drumului; prea erau grele încercările prin cari treceau.

Dar cei mai robusți, susținuți de credința lor puternică, străbătură marele deșert american și după multe încercări, reușiră să ajungă în valea Lacului Sărat.

Mormonii străbătură în exilul lor mai mult de 2400 de kilometri. În ziua de 24 Iulie, 1847 erau la Utah.

Era un deșert inospitalier; mulți dezertară, atrași de farmecul minelor de aur din California.

Mulți îi sfătuiră să-și aleagă alte locuri mai ospitaliere; dar Brigham Young nu ascultă aceste sfaturi, și rămase neclintit în hotărârea sa.

— Aici vom clădi templul D-zeului nostru, zise dinsul, și-l construim.

Și în adevăr, o jumătate de secol fu de-ajuns pentru a transforma aceste regiuni aride în una dintre cele mai prospere regiuni din Statele-Unite. Deșertul se populă prin emigrări din statele de la est, care fură foarte mult ușurate în urma construirii drumului de fier New-York-San-Francisco.

Ținuturile agricole fură irigate, se săpara pături artizane pe toată întinderea teritoriului.

Minele de aur și de argint începură să fie exploatate în mod serios.

Cu toate aceste eforturi, cu toate aceste progrese, Mormonii continuă a fi în dușmănie cu restul populației Statelor-Unite. Se spunea că după prescripțiile credinței mormone, ori-ce drept credincios, trebuie să considere guvernământul al cărui șef este marele apostol Brigham Young, ca superior guvernământului Statelor-Unite, atât în afacerile civile cât și în cele religioase.

Erau acuzați de asemenea că întrețin relații amicale cu indienii și organizează bande care au scopuri necurate.

Niste funcționari povestiră într-o zi că mai mulți Mormonii distruseră arhivele unui tribunal. Guvernul trimise acolo o întreagă brigadă, pentru a liniști o revoltă, care nu exista de cât în mintea Anti-mormonilor.

Brigham Young avu curajul să interzică acestor armate intrarea pe teritoriul statelor sale, trimițându-le într-o întâmpinare o altă armată.

După aceea își pregăti din nou poporul pentru necesitatea exilului.

Dar o comisiune de pace, delegată de guvernul Statelor-Unite, recunoscu tot neadevărul acestor acuzații, și de acum înainte, poligamia rămase singura imputare serioasă care mai putea fi făcută mormonismului.

Prin urmare, ne rămâne să mai studiem chestiunea poligamiei.

Poligamia

Din numeroasele convorbiri pe care le-am avut cu Mormonii, am căpătat convingerea că astăzi poligamia nu mai există în mod oficial; cu toate acestea, aproape toți Mormonii cari au apucat timpuri mai bătrâne, au câte două, câte trei, și chiar câte cinci neveste.

— Ce rău poate să fie aici? se întreabă Mormonii.

Înțeleg să condamne cine-va bigamia în statele civilizate, sau să se ridice împotriva adulterului. Dar la noi, în starea de lucruri pe care au introdus-o sfinții părinți ai bisericii mormone, nimeni nu este înșelat.

Soțiile cunosc cele-lalte legături ale

soților lor, le aprobă și le găsesc legitime. Fie-care își are casa ei, în care domnește ca o stăpână absolută. Sunt femeile cele mai virtuose din lume. Bărbații lor n'au primit poligamia de cât dintr'un sentiment exagerat al datoriei lor. Ei sunt convinși că numai în modul acesta vor putea stârpi un foarte mare rău social. Pentru a dovedi curățenia intențiilor lor, Mormonii fac acte de adevărată pietate și de cea mai înaltă virtute.

«Cugetați bine. Dacă sensualismul ar fi motivul poligamiei, am putea găsi destule mijloace pentru a ne satisface gusturile, și n'am avea nevoie să proclamăm cu voce tare niste sentimente pe care le-am putea ține foarte bine ascunse. Căci, d-tră trebuie să uitați un fapt: atâta vreme cât mormonii vor rămânea stăpâni absoluți în Utah, nu vor îngădui nici localuri pierdute, nici case de prostituție.

«De alt-fel, nicăieri nu veți vedea copii mai sănătoși de cât aceia din familiile mormonilor poligami.

Cunosc o familie mormonă, în care sunt șapte-spre-zece copii,—aceasta este media pe acolo—și toți 17 sunt superb de sănătate.

— Așa dar, d-tră susțineți că mormonii sunt poligami dintr'un spirit de datorie?

— Oare Domnul n'a aruncat binecuvântarea sa asupra familiilor numeroase?

Christos n'a ordonat apostolilor săi să meargă prin lumea întreagă și să îmblățească popoarele pământului?

Patriarhii, de la Abram și Iacob, n'au fost toți poligami? Și în stărsit, sfinții părinți ai bisericii, Teodor, Ambrozio, Ioan Crisostomul n'au avut și ei aceleași vederi în această privință?

«Puteți să mă credeți, va veni o zi în care națiunile pământului, împușcate în urma unor mari războaie, vor fi silit să poată recurge la poligamie.

«După aceea, îmi povestiră mersul progresiv al ideii poligame, diferitele faze de creștere și scădere pe care le avusese această idee.

Odată cu proclamarea ei oficială, poligamia deveni un subiect de continuă contestație și aduse multe nenorociri mormonilor.

Timp de zece ani, de la 1852—1862 guvernul central îngădui căsătoria multiplă în Utah.

Numai numeroasele plângeri primite încontinuu la centru, putură hotărâ guvernul să ia oare-cari măsuri împotriva poligamiei.

O amendă de 2500 franci fu dresată pentru ori-cine ar fi îndrăznit să se căsătorească de două ori în mod oficial.

În 1882, camerele statului democrat votară o a doua lege și mai severă de cât cea dintâi.

(Va urma)

TURINUL

Piemonte, saū etimologiceste, *Tara de la poalele muntelui*, are o întindere de peste 40.000 kilometri, și se mărginește la sud cu Apeninii, la răsărit cu Alpii maritimi, la nord cu Alpii penini și la apus cu Colinele Tocinei; munții ce brăzdează această provincie fac parte din cei mai înalți din Europa.

După Strabone, o parte din această parte a Italiei de nord a fost ocupată odată de Saleși, și altă parte de Taurini, niște bărbați de origină celtică.

Istoria Piemontelui este în strânsă legătură cu a Casei de Savoia care a început cu Umberto Biancamano pe la anul 1050.

Piemonte are o mulțime de orașe frumoase și industriale, dintre care Turinul este cel mai principal.

Turinul, sub numele de *Taurasia*, a fost primul sediū saū centru al Taurinilor, și în urmă a devenit Augusta Taurinorum în timpul romanilor; apoi rînd pe rînd a fost reședința Principilor de Savoia, Ducilor Savoiarzi între 1415 și 1713, a regilor Siciliei 1713—1718, a regilor Sardiniei 1718—1860 și apoi a regilor Italiei până la 1865, când capitala regatului Italiei-Unite s'a mutat la Florența.

Turinul are importanță istorică că aci s'a pertractat evenimentul cel mai însemnat din Italia și adică, după lupte de atâtea secole, în care timp provinciile Italiei au învins și au fost învinse, s'a constituit marele act al Unirii tuturor provinciilor într'un regat sub domnia iubitelui și popoului rege Victor Emanuel al II-lea, rege care în adevăr a fost un părinte al poporului lui, și a cărui amintire frumoasă a rămas vecinică pentru ori-ce provincie din Italia de azi.

* *

Situat la confluența râului Po cu Dora Riparia, Turinul se deosebete de celelalte orașe ale Piemontului prin regularitatea terenului în pantă pe care este așezat, prin piețe și piațete bine așezate, prin strade largi și drepte și prin monumente, palate și construcțiuni în stil modern.

Via di Po este o stradă lungă care m'a impresionat prin faptul că are arcuți și bolte la fie-care casă, arcuți și bolte care se leagă cu casa de peste drum și dă aspectul unei alee încântătoare.

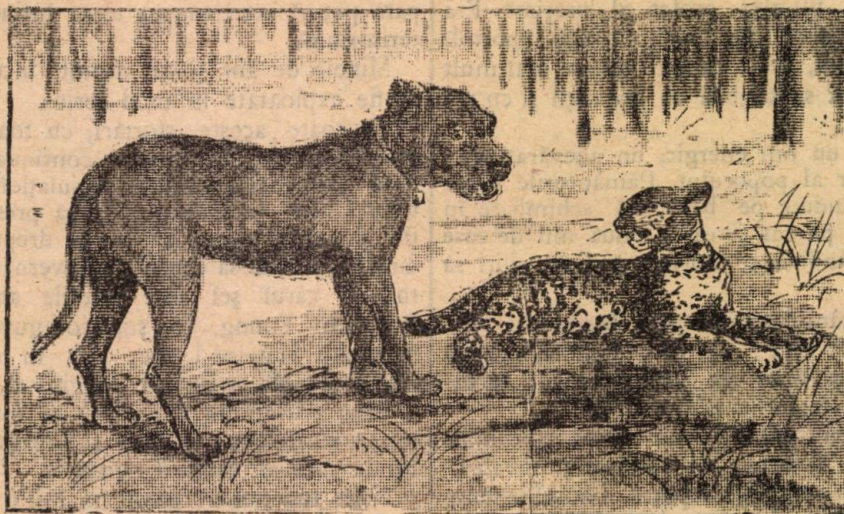
În Piazza Castello e palatul regal, palat în care s'a subscris actul unirii. Am văzut sala Tronului lui Victor Emanuel, masa verde, la care «Signorii» s'au așezat. «Crucea» pe care au jurat credința regelui, condeii cu care s'a iscălit «protocolul Unirii» și, drept să spun, împins de un sentiment respectuos, m'am închinat și am sărutat și eu crucea pe care au jurat reprezentanții poporului provinciilor Italiei, pentru unire.

În Turin am stat 20 de zile și am văzut splendidul palat numit «Castello reale» unde la 1823 a murit Victor Emanuel I. Castelul este situat pe o colină la vre-o trei kilometri de Turin, în satul numit Moncalieri. Stil gotic, ca toate palatele din Nordul Italiei, castelul acesta mai are o importanță istorică: aci principesa Clotilda, sora regelui Um-

berto I, a strîns într'o consfătuire toate femeile piemonteze, în care ședință s'a votat memorabilul act prin care femeia se declară emancipată. Și cea d'întăiu femeie socialistă a fost principesa Clotilda, al cărei monument se află în fața primăriei din Moncalieri.

C. Ap.

AMICIȚIA UNEI FIARE

Leopardul și câinele devin cei mai buni prieteni

În cursul uneia din expedițiunile sale în insulele Sonde, exploratorul și naturalistul Leon d'Alay a isbutit să prindă un pu de leopard pe care l'a încredințat, după cum se vede în ilustrație, pazei unui inteligent și credincios câine dog. Cele două animale devin în scurt timp cei mai buni prieteni.

Leopardul, spune d. d'Alay, se distinge de celelalte feline prin următoarele caractere: părul des dar nu lung, de culoare galbenă pe spate, mai deschisă pe coapse și albă pe pantece și pe partea inferioară a coadei. Petele de pe corp, foarte pronunțate, sunt separate între ele.

În vîrstă adultă, leopardul atinge lungimea de două metri, din care coada ocupă 80 c. m.

Dar caracteristica prețioasă care îl deosebește de panteră este că leopardul n'are de cît două-zeci și două de vertebre în coadă, pe cînd pantera are două-zeci și opt.

Culoarea părului leopardului variază. Astăzi s'a putut demonstra cu prisos că pantera neagră din Java și Sumatra nu este de cît o varietate accidentală, care pare a fi de un negru uniform; cînd o privești însă mai amănunțit și ziua, poți constata pe fondul negru niște pete mari și mai negre care seamănă cu acelea ale leopardului.

Leopardul este un animal furios, care nu locuiește de cît prin pădurile complet sălbatece. Cu ajutorul unghiilor sale puternice și aduse, el se poate sui cu ușurință pe arbori, urmărindu-și prada din ramură în ramură, până în vîrf. Ochiul lui sunt vii, neliniștiți, însuflețiți de o mișcare continuă.

Cu toată ferocitatea lui, acest animal n'atacă omul dacă acesta îl lasă în pace; la cea mai mică provocare însă, devine furios, se aruncă asupra adversarului său și-l sfășie înainte de a putea să fugă.

Ar.

Către cititori

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica bucuros orice articole interesante privitoare la călătorii sau vinători, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate redacției «Ziarului Călătorilor», str. Brezoianu 11, București.

MARE PROFIT

Își pot procura funcționari, agenți, etc.
A se scri sub S. B. 1000 Agenției de publicitate «Presa», București.

Reclama este sufletul comerțului

Magazinul General de Muzică

LA HARPA

București, Strada Colței No. 5

Cel mai mare depozit de

Gramofone americane

cu renumita marcă «The Har», și

◆ INSTRUMENTE MUSICALE ◆

Prețurile cele mai reduse

— Cataloage gratis —

I. J. RESSEL

BUCUREȘCI

Str. Carol No. 14

cel mai mare depozit de

Mașini de cusut

înzestrate cu aparatul de brodat, având mers ușor și

iute prin noua invențiune patentată și fără sgomot.

«PFAFF» RESSEL «PFAFF»

Singurul reprezentant al renumitelor fabrici de automobile «de Dion Bouton» și biciclete «Peugeot» «Auto-Garage»

Atelier cu motor pentru reparat orice sistem de MASINE DE CUSUT, BICICLETE și AUTOMOBILE, precum și pentru arămuit nichelat și emailat.

SĂBII se niclează cu prețuri reduse. — Atelier special pentru colțuit, gravat, plisat, soleil și evantai.

Reclama este sufletul comerțului

MARELE MAGAZIN DE ARME

București

Cal. Victoriei, 44

B. D. ZISMAN

Suc. Craiova

St. Unirii 48

Furnizor al Curții Regale

are onoare a aduce la cunoștința Onor. sale clientele din toată țara, că a înființat în magazinul său o secțiune specială de

PUȘTI pentru pădurari

lucrate special pentru acest magazin și fiind de o construcție solidă și

— PREȚURI FOARTE AVANTAGIOASE —

Model No. 230 — Pușcă cu capsă, cu o țevă, lei	15
Model No. 285. — Pușcă cu capsă, cu două țevi, solidă, recomandabilă, lei	30
Model No. 236. — Pușcă cu capsă, cu două țevi, oțelurile înainte foarte solidă, funcționare admirabilă, model f. recomand.	40
Model No. 133. — Pușcă foc central, cu o țevă, sistem «Mau- ser, cal. 12 sau 16, robustă, recomandabilă, lei	30
Model No. 101. — Pușcă foc central, cu două țevi, calibru 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoase, cocoasele punându-se singure la piedica de siguranță, m. solid, lei	55
Model No. 1103. — Pușcă foc central, cu două țevi, calibru 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoase, cocoasele punându-se singure la piedica de siguranță, oțelurile înainte (armă de reclamă a magazinului), pușcă recomand., lei	65

Prețurile sunt reduse, fixe și se înțeleg numai cu bani gata. — Expedițiuni în toată țara. — Comandele se efectuează în ziua primirii.

Dacă voiți să CÂȘTIGAȚI O AVERE COLOSALA?

Grăbiți-vă de a vă abona la ziarul

UNIVERSUL

Cel mai răspândit din întreaga țară

Cel mai bine informat și cel mai în corent cu întreaga mișcare politică, economică și financiară din țară și din străinătate.

Care are corespondenți speciali în: Paris, Berlin, Londra, Viena, Budapesta, Roma, Sofia, Constantinopol, etc.

◆◆◆◆◆ **Singurul Ziar independent și imparțial** ◆◆◆◆◆

Cu începere de la 1 Noembrie 1907, ziarul „UNIVERSUL” dă următoarele însemnate premii la abonații săi:

- 1) Un mare premiu de **1500 lei.**
- 2) 2 premii de câte **250 lei.**
- 3) Trei lozuri întregi ale Loteriei de Stat Român purtând No. 52.583, 52.594, 52.599.
- 4) 5 premii de câte **100 lei.**
- 5) Patru premii de câte **40 lei.**
- 6) 10 abonamente pe un an la „Universul” **180 lei.**
- 7) 10 abonamente pe 6 luni **91,50.**
- 8) 10 abonamente pe 3 luni **46,50.**

In cazul cel mai norocos se poate câștiga

900,000 LEI

ast-fel că se pot cumpăra Palate și Moșii.

cu nimic se poate câștiga o avere enormă!

— UNIVERSUL pregătește frumoase surprize numeroșilor săi cititori —

Pe lângă acestea abonații vor mai primi gratis un frumos roman intitulat

SPIOANA

Tipărit înadins pentru abonații ziarului „Universul”.

De asemenea toți abonații primesc gratuit «Universal Literar» ziar săptămânal, care conține, pe lângă o bogată materie literară și o frumoasă ilustrație în culori.

Abonamentele la UNIVERSUL sunt excepțional de eftine:

Pentru un an lei 18, Pentru 6 luni lei 9,15. Pentru 3 luni 4,65

Abonații, spre a participa la tragerea premiilor de mai sus vor primi: Pentru un an 25 bonuri de premii. Pentru șase luni 10 bonuri de premii. Pentru trei luni 3 bonuri de premii.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

SI AL ÎNTÂMBLARILOR ÎN PE MARE SI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5. — pe an în toată țara

2.60 " 1/2 " " "

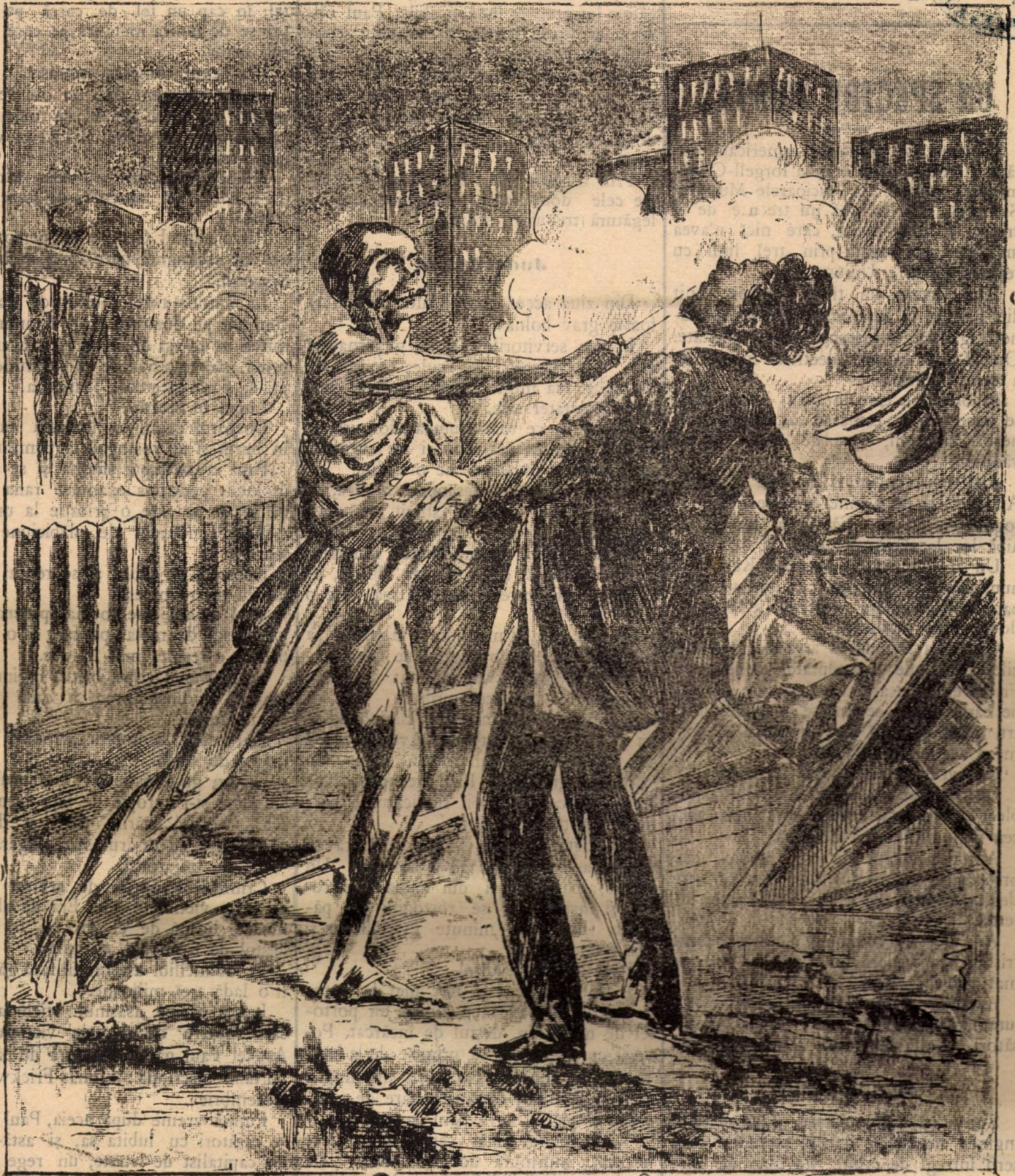
Redacția și Administrația :

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

apare o dată pe săptămână

— MARȚA —

UN SPECTRU MORTAL. — (Vezi pag. 2280)

ABONAMENT

— LA —

„Ziarul Călătoriilor”

Pentru 1 an 5 lei

Pentru 6 luni lei 2.60

UN SPECTRU MORTAL

O grupă de capitaliști americani hotărâse crearea unui oraș la Iorgell-Creek, în plină câmpie la picioarele Munților Stâncoși. Nicî o lună nu trecuse de la creare, și noua cetate, care nicî n'avea încă case, era legată prin trei linii cu rețeaua ferată a Uniunii.

Paul Martin, un tînăr inginer venit din Franța, fu însărcinat cu instalarea unei gigantice construcții de electricitate. Orașul avu lumină electrică înainte de a avea locuitori.

În orele pe care le avea libere, Paul se ducea la un camarad american, inginerul Frickwell, care de două ani era văduv.

Aici făcu cunoștință cu fiica acestuia, Annabel, și după cinci-spre-zece zile se logodi cu dânsa. Căsătoria trebuia să aibă loc la sfârșitul lunii.

Un amic al casei, doctorul Karl Kranun, părea că nutrește cea mai vie simpatie pentru tînăra pereche. Le făcea cadouri peste cadouri.

Căsătoria trebuia să aibă loc peste trei zile, când, pe neașteptate, nenorocitul Frickwell fu asasinat. Crima se petrecu pe când dînsul se duse la Bancă, pentru a ridica banii cari trebuiau să formeze zestrea copilei sale.

Cadavrul fu adus acasă în zorii zilei. Lucru bizar: cu toate că fața era complet desfigurată, corpul nu purta nici cea mai mică urmă de rană.

Autopsia făcută de trei medici, sub președinția doctorului Karl Kranun, nu descoperi nici cea mai mică leziune internă.

Annabel era ruinată. Cu cea mai mare tristețe, ea declară lui Paul că nu se mai putea căsători.

Acesta se retrase făcându-și în tăcere jurământul, că nicî odată nu se va căsători cu altă femeie de cât cu Annabel.

Necunoscutul

S'ar fi zis că moartea nenorocitului inginer nu fusese de cât preludiul unei serii întregi de crime, tot atât de misterioase.

Mai mulți cetățeni de vază fură uciși

și pradăți, fără ca criminalul să poată fi descoperit.

Paul Martin, care nu era de felul său superstițios, își zise că toate aceste crime trebuiau să aibă un autor și se hotărî să-l descopere.

Dar toate cercetările pe care le făcu, fură zadarnice; era aproape să renunțe la planul său, când un lucrător electrician îi aduse la cunoștință o descoperire bizară.

Cu toate că mașinile funcționau foarte bine, de multe ori, noaptea, se întâmpla câte o întrerupere inexplicabilă. Paul observă și dînsul faptul, și se putu convinge de adevăr.

Dar dînsul mai observă și alt fapt. Ori de câte ori în timpul nopții avea loc vre-una din aceste întreruperi, a doua zi se găsea în oraș un om asasinat.

Prin urmare era o strînsă legătură între cele două fapte. Ei bine, această legătură trebuia descoperită.

Judecătorul

Din ziua aceea anunță tuturor că era foarte grav bolnav.

În fața servitorilor și a guvernantei sale tușea mereu; se culca foarte de vreme și lua multe măsuri pentru căutarea sănătății sale.

Dar după ce toată lumea adormise, se îmbrăca, se înarma bine și se aventura prin locurile dubioase ale orașului.

Multă vreme nu descoperi nimica; se întorcea acasă în zorii, sfîrșit de oboseală, furios.

Și ca și cum necunoscutul misterios ar fi voit să-și bată joc de dînsul, aproape în fie-care zi se săvârșea câte o nouă crimă.

În cele din urmă însă, răbdarea sa fu răsplătită. Într-o noapte, pe când stătea ascuns într'un vagon uitat pe șine, asistă la un spectacol teribil.

Un om înainta încetîșor, clătîindu-se ca și cum ar fi fost beat. Avea în mână un portofoliu de marochin roșu. Cu oare-care greutate, Paul recunoscu pe unul dintre inspectorii sindicatului, personaj foarte important.

De-odată, dintr'un colț, o umbră se repezi, asemănătoare cu o fantomă. Un fulger albastru țîșni din mîna spectrului, și inspectorul se rostogoli la pămînt. În două minute fu tâlharit și asasinul dispăru.

Paul înțelesese totul.

A doua zi veni la cerc mai de vreme ca de obicei; avea cu dînsul un portofel de marochin, destul de încărcat. Povesti cu voce tare că primise de la bancherul său din Paris o sumă însemnată. După aceea bău câte-va pahare de șampanie și pierdu ceva bani la cărți.

— Sărmanul tînăr caută să-și înecă necazul, murmură doctorul Karl. De când cu ruptura căsătoriei sale, nu mai este același om.

Paul plecă de la cerc complet amețit; se clătina pe picioare. Cum însă, în America, beția este un viciu aproape național, nimeni nu se gîndi să se offenseze.

Paul înaintă pe stradă, continuând să simuleze beția.

Spre marea sa bucurie, băgă de seamă îndată că era urmărit.

Cu toate acestea, trecând printr-o stradă mai întunecoasă, inginerul putu să-și facă o toaletă specială.

În mână își puse niște mănuși de metal, în cap un fel de cască pe care o prinse de tunică metalică pe care o avea sub haină.

Era acum complet cuirasat.

La un moment dat, un om se aruncă asupra lui, și cu un fel de măciucă pe care o avea în mână, îl lovi cu violență peste umăr.

Atunci inginerul se văzu înconjurat de o adevărată aureolă de raze luminoase.

Părea sfîntul George în persoană sau vre-un arhanghel oare-care, în luptă cu dragonii.

La lumina razelor electrice Paul recunoscu pe doctorul Karl Kranun. Uimirea sa fu așa de mare, încât acesta din urmă mai avu vreme să se arunce asupra-î, și să încerce a-l asasina.

Lupta fu scurtă.

Doctorul primi o lovitură puternică în burtă și se rostogoli la pămînt.

Paul crezu lupta sfîrșită, și se opri un moment pentru a examina rana destul de gravă pe care o primise la umăr.

Acest moment de slăbiciune îi fu fatal.

Doctorul se ridică și se repezi asupra lui cu un revolver.

Paul se aplecase tocmai pentru a lăsa jos masca de metal pe care și-o scosese pentru a respira mai în voce.

Spațiul unei clipe, bietul inginer văzu bine că și dînsul avea să cadă victima criminalului.

Dar mîna sa întîlni în iarbă un cilindru de sticlă.

Cu un gest instinctiv, inginerul apucă cilindrul și-l apropiă de fața dușmanului său. O mică licărire țîșni și doctorul căzu lângă adversarul său, fulgerat.

Fusese izolatorul.

Criminalul murise de aceeași moarte ca toate victimele sale. Era de alt-fel, o moarte lipsită de chinuri, și o moarte destul de frumoasă, științifică.

La domiciliul asasinului fură găsite într-o ladă trei milioane.

Lucru curios, asasinul etichetase fiecare valoare cu numele victimei sale. Ast-fel Paul găsi o legătură de bancnote purtând inscripția: «Jonas Frickwell, 17 Decembrie».

Puțină vreme după aceea, Paul Martin se căsători cu iubita sa, și astăzi este un capitalist de frunte, un rege al industriei.

C. Arg.

CUM A FOST DESCOPERIT

CEL

MAI MARE DIAMANT DIN LUME

De curând a venit vestea că corpul legislativ al Coloniei din Transvaal a votat prin 42 voturi contra 19, cumpărarea de către tezaurul public a diamantului Cullinan, găsit acum două ani în mina Premier, spre a fi dat regelui Eduard ca un gaj al loialismului poporului bur.

«Piatra»—declară generalul Botha, depunând moțiunea,—«este diamantul cel mai prețios din câte s'au găsit. Se cuvine să fie cea mai frumoasă giuvaerica a Coroanei».

Spunând aceste cuvinte, fostul generalisim nu exagera nimic, spune «La Nature» în ultimul număr. De sigur că trebuie să fim mai cu băgare de seamă de cât alți cari prețuesc diamantul «Cullinan» până la 1 milion moneda țării, sau 25 milioane lei.

Să așteptăm ca experții să-și spună cuvântul. Să așteptăm mai ales ca piatra să fie supusă la marea încercare a tăiatului.

Avem d'o camdată o cifră sigură: diamantul cântărește 3032 carate. Și mai avem o altă bază pe care nu am putea să o lăsăm la o parte spre a ne forma o părere. După sir William Crooker care a putut să observe piatra vreme mai multă, ea e de o limpiditate absolută, fără cel mai mic defect. Ea este în felul diamantului cunoscut în Colonia Capului sub numele de «Glossy blue utile» și are forma unui «ou mare de găscă, prelung și neregulat».

E vorba ca să fie botezat «diamantul Burilor» mai ales că e cel mai mare diamant din lume, față de celelalte diamante istorice.

Iată câte-va da e asupra descoperirii lui.

Șase luni după încheierea păcii în Africa de miază-zi, un irlandez din Colonia Capului a cumpărat un teren diamantifer pe 55 mii dolari. În curând d. Cullinan alcătui o companie cu un capital de 80.000 dolari și afacerile se socotesc pe un milion de livre sterlin ge

În Septembrie 1904, un miner a dat de un diamant de 96 carate, care a fost botezat «Excelsior» ceea-ce a uimș pe toți.

Acum de curând, un bătrân miner, de vre-o 60 de ani, se gătea tocmai să plece din șantier și să se ducă la «campound», locuința lucrătorilor, și tocmai când își îmbrăca haina văzu strălucind în razele soarelui o lumină vie ce se părea că vine de sub o tufă de de-asupra drumului, pe o coastă aproape perpendiculară.

El se cățăra pe stâncă și slujindu-se de cușit desgropă diamantul. Compania l'a răsplătit dându-i numai de cât 50 de mii lei.

Vestea aceasta a pus în mișcare pe toți și adevărate bande de hoști internaționali se alcătuiră spre a șterpeli prețioasa piatră. Compania nu le-a dat răgaz de așa ceva. căci au expediat numai de cât diamantul Cullinan, asigurându-l pe enorma sumă de 500 mii livre sterlinge și trimițându-l la Londra. Ostași armați îl păzesc pe bordul vaporului.

Regele Eduard a fost unul dintre cei d'intăi cari l'au admirat. Se povestesc, în această privință, cuvintele ce le-a spus

Suveranul când i s'a adus piatra în palatul Buckingham:

«De sigur, iată un obiect tot atât de ciudat pe cât e de prețios. Dar trebuie să vă mărturisesc că l'aș fi dat la o parte cu piciorul ca pe o bucată de sticlă, dacă l'aș fi găsit în drum!»

Savantul William Crookes crede că «Cullinan» e numai o parte dintr'un cristal octaedral și că el e numai jumătate din diamantul original.

LA MASA CANIBALILOR

În Octombrie, 190..., micul vapor «Maero», pe bordul căruia se afla și exploratorul Van Berk, ajunsese la gurile lui Amberno, unul dintre cele trei mari fluviu ale Nouei-Guinee. Satele papuase de pe coaste nu prezentă un interes tocmai mare, de oare-ce locuitorii, în continuare legătură cu europenii, au părăsit mare parte din obiceiurile lor barbare, civilizându-se încetul cu încetul.

Toată vremea cât am stat printre ei papuașii ne priveau de la distanță, cu multă teamă. În zadar se încerca interpretul să-i convingă că nu voiam să le facem nici un rău, ei n'aveau încredere.

Abia după ce ne-am îndepărtat, câțiva dintre ei au îndrăznit să se apropie pentru a lua cadourile ce le lăsasem.

Ca și cei de pe litoral și papuașii aceștia aveau drept ori ce îmbrăcăminte o simplă cingătoare peste mijloc.

Trecând de insula Moriss, am ajuns în dreptul unui sat papuaș, compus din

[Indigenii au aveau îmbrăcăminte] de cât o mică cingătoare

La oare-care distanță de coastă, exploratorul întâlnește o lagună mare, pe țărmurile căreia erau stabilite câte-va sate papuase.

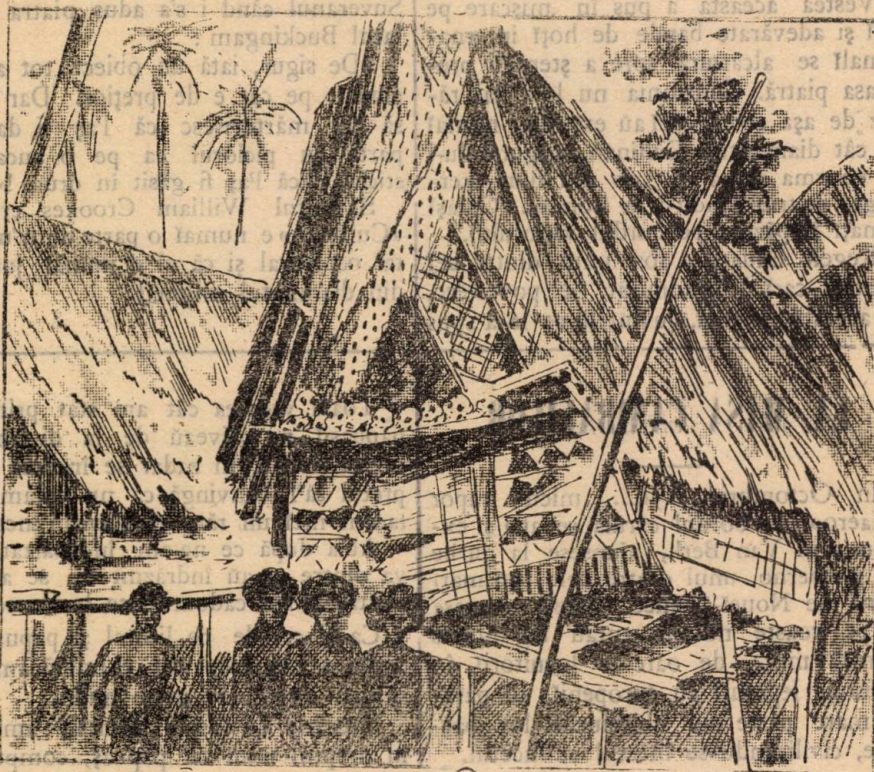
Erau acolo vre-o 2000 de suflete. Indigenii se arătară cât se poate de primitivi; ei ne poștiră să le vizităm colibe. În jurul satului erau foarte mulți cocotieri! Pentru suma de trei lei poștă cumpăra câte-va sute de nucă de cocos.

vre-o trei-zece de colibe. Cu toată dorința noastră de a intra în relațiuni cu locuitorii, a trebuit să renunțăm, din pricină că papuașii aveau o atitudine foarte ostilă.

Din nenorocire, o șalupă care trecu mai pe urmă pe acolo în recunoaștere, fu atacată de indigeni cu o ploaie de săgeți.

Doi dintre mateloși fură răniți mortal,

Numeroase crani erau expuse la intrarea în colibă

Atunci, din ordinul șefului expediției, vaporul se reîntoarce. Măteșii debarcară, apărați de un foc bine nutrit care pornea de pe vapor.

Papuașii își părăsiseră satul; dar pentru a pdeși îndrăzneala lor, toate colibele fură arse.

Rezultatul acestui act energic fu că mai departe toți indigenii se arătară dacă nu mai prietenoși, cel puțin foarte rezervați. Ca obiecte de schimb, sălbaticii ne aduceau în general lănci cu vertebre omenești și diferite vase de argilă. Noi le dădeam bucăți de ștofă, sticle, cuțite, batiste. Am putut căpăta de asemenea, dar numai cu foarte multă greutate, câteva crani omenești. Craniile sunt niște trofee de care papuașii nu prea vrea să se despartă.

Peste două zile de drum, am ajuns la Ansoes, un trib care locuiește regiunea lui Amberne inferior.

Aceștia ne declarară fără înconjur că ei mâncau trupurile dușmanilor uciși. Erau niște antropotagi teribili; ucideau și mâncau cadavrele nu numai din răzbunare sau împinși de foame, dar chiar pentru a-și satisface gusturile lor cinestetice, pentru glorie. Căci este o glorie la dinșii să ucidă și să devoreze cine-va călî mai mulți oameni.

Fie-care indigen păstrează cu religiozitate craniile indigenilor uciși de dînsul.

La intrarea unei colibe am avut prilejul să vedem zece crani așezate în ordine. Proprietarul lor era foarte mândru și cu nici un preț nu voi să se despartă de glorioasele-i trofee.

Mă țărîu vaporul suferi o deteriorare și furăm siliți să ne întoarcem. Acum indigenii, convinși că nu voiam să le facem nici un rău, ne primiră cu mai multă prietenie. Ne aduseră în abundență nucii de cocos. Călî-va indigenii aduseră și mai multe femei tinere, care fură oferite locotenentului I ang. Bine înțeles că acesta refuză frumosul cadou...

Ne pregăteam să ridicăm ancora, când am zărit în depărtare o luntre de pe care ni se făceau semne desperate. Erau într'însa patru metiși, care ne povestiră cu groază cum Arfaki și Ambaii masacraseră întreaga familie a d-lui Turno, un comerciant englez stabilit în partea lo-

cului. Opt-spre-zece oameni fuseseră uciși și poate că în momentele acelea erau devorați.

Șeful expediției hotărî să răzbune această masacrare. Apropiindu-ne de locul dramei, am putut constata că Arfaki, găsiseră niște băuturi în pivnițele comerciantului și fiind siguri că n'avea cine să-i pedepsească, mai erau pe acolo.

Aproape tot echipagiul, bine înarmat, se apropie.

Chiar pe țărmul riului, alături de ruinele unor stabilimente înfloritoare, tîmegănde încă, am dat peste urmele unui ospăț oribil.

La o mică distanță în pădure, se auzeau risete zgomotoase.

Ne-am apropiat cu băgare de seamă și plini de oroare am putut contempla sfârșitul ospățului canibalilor.

Parte din Arfaki stăteau întinși la pămînt, tîmpiți de alcool. Vre-o două-zece dintre ei stăteau înșirați în jurul unui foc mare; pe niște frunze de banani erau îngrămădite cărnuri fumegănde.

O bucurie sălbatică era întipărită pe fețele acestor brute grețose, care mâncau cu amîndouă mâinile carnea victimelor lor din dimineața aceea.

Un amănunt mai cu seamă era oribil. Chiar în fața noastră, în plină lumină, stătea un șef bătrîn, cu fața zbărcită, care părea că nu prea are multă poftă de mâncare.

El ținea cu amîndouă mâinile un crani și rodea într'un mod savant carnea de pe oase.

Spectacolul acesta odios ne umplu de mânie. Șeful dădu un ordin și împușcaturile începură.

Numai călî-va putură scăpa tîgînd.

Victimele fuseseră tăiate toate în bucăți; mai multe grămezi de carne stăteau față pentru a fi aruncate pejeratic.

Am plecat; dar și astăzi încă adeseori mi se întîmplă, când mîncînc carne friptă, să am senzația că ar fi carne de om.

P. W.

IN FUNDUL MĂREI

I

In noapte

O noapte neagră profundă. Pe cer nici o stea. Pe imensitatea lucie a mării, nici un foc care să semnaleze prezența vreunui vas.

Se auzea numai plescăitul monoton al valurilor, ca un murmur neîntreput, voce bizară care părea că vine din adâncurile necunoscute ale oceanului, pentru a se stinge la suprafață, într'un vaet lung și dureros.

Pretutindenți întuneric.

Și cu toate acestea, pe marea aceea sub cerul acela întunecos, trăiau ființe omenești.

Erau trei, în fundul unei bărci, care alerga zguduită de valuri.

Nici unul dintre ei nu mai ținea urma.

Mergeau la întîmplare, fără nici o țintă, pierduți în întunericul care-i înconjura, și părea că apate asupra lor ca o masă de plumb topit.

Unul stătea mai îndărăt, rezemat de un poloboc mic de lemn. Capul îi atârna în jos, ca unul om beat.

Omul acela dormea sau visa.

Din când în când un fior intens îl zguduia, ca și cum l-ar fi fost frig.

Cu toate acestea, temperatura era gre-oae, înăbușitoare; aerul era încărcat, pre-

vestind apropierea unei furtuni. Atmosfera era plină de electricitate.

Din când în când, din fundul luntrei, se auzea un zgomot bizar, sinistru, un fel de horecâit; acolo stătea întins al doilea dintre cei trei nenorociți, lipsit de forță. Pumnul său încheștat, lovea pârreții bărcii, cu o mișcare mașinală.

Al treilea stătea în partea de dinaintea a bărcii, întins pe burtă, cu ochii închiși, cu mâinile bălăbănind în apă. Și acesta gemea dureros.

Omul care stătea lângă poloboc, pare că nu-l aude; gândul său era departe.

Întinericul nopții nu-l îngăduia să vadă tovarășii, și creierul său era prea îngreuiat pentru ca să mai poată auzi plânsetele lor.

Cine erau oamenii aceștia?

Ce căutați dânsii acolo, în imensitatea mării, sub cerul acela de plumb, întunecos?

De unde veneau?

Erau oare trei naufragiați, perduți de multă vreme pe întinderea mării, sau poate erau niște evadați din colțul acela de la est, — azil al ocnașilor pe care Franța îi alungă departe de pământul său?

Locul în care se aflau părea că îndreptățește această din urmă ipoteză.

Căci întinderea de apă pe care plutea barca, era în adevăr oceanul Pacific. Și pământul de unde fugiseră poate, era Noua Caledonie.

Pentru moment cei trei nenorociți erau la egală distanță între Australia și coloniile franceze.

Știați dinșii lucrul acesta? Probabil că nu. Barca lor alerga la întâmplare pe valuri. Din când în când, prinsă între două curenți, se oprea pe loc.

De cât timp, de câte zile erau dinșii ast-fel între cer și apă?

Ei singuri ar fi putut s'o spue.

Dar pentru moment nu puteau vorbi.

De odată omul care stătea lângă poloboc făcu o mișcare bruscă și înălțându-și capul, își înăbuși un strigăt.

Ceva i se agățase de genunchi și-l zguduia cu putere.

Căută să pătrundă întinericul; întinse mâna și întâlni o altă mână, zgârcită.

Cu o sforțare supremă, unul dintre tovarășii săi se trăsese pînă lângă dînsul.

Nu putu să se îndoiască despre lucrul acesta, căci o șoaptă slabă ajunsese pînă la urechile sale.

— De băut!.. Dați-mi de băut!..

Dar omul de lângă poloboc se prefăcu că nu aude.

— De băut!.. De băut!..

De astă-dată vocea devenise mai rugătoare și mai pronunțată.

Haida, de!.. Mauvert a înviat!

Și căută să distingă figura omului care îi vorbise. Dar noaptea era prea adâncă; oamenii și lucrurile se confundau.

— Sunteți nebuni? Ce vreți să faceți? Nu mai avem de cât trei litri de lichid;

dacă vi-l-aș da, ar însemna să ne condamnăm singuri la moarte.

Omul acesta spunea adevărul. Nu mai aveau de cât trei litri de lichid.

Dar cei-alți doi continuau să se roage:

— De băut!.. Dă-ne de băut!..

Era ceva sfâșietor.

— Trei litri!.. Mai avem numai trei litri!.. Gândiți-vă că mâine va fi o căldură înăbușitoare și că nu vom putea răbda.

Și pe când vorbea ast-fel, bănuind că tovarășii săi aveau să-l atace, se ridică în picioare.

Dar, contra așteptărilor sale, se făcuse liniște.

Așa dar câștigase partida?

Probabil, pentru că cei-alți nu se mai mișcau.

— Să fim înțelepți, Mauvert; puțin curaj, Piohan; cine știe ce se va întâmpla mâine! Gândiți-vă că suntem aproape de coaste; gândiți-vă că după ce vom debarca, ne așteaptă o viață ușoară, un viitor prosper.

N'avu timpul să sfârșească. O mână nervoasă îl apucă de gât și îl răsturnă peste spate.

Lucrul de care se temea, se întâmplase.

Cei-alți doi voiau să obție prin violență ceea ce nu putuseră căpăta prin bună înțelegere.

Din nenorocire și cel-alt găsisese puțină energie și se ridicase.

— Am pus mână pe el, Piohan; acum polobocul este al nostru!.. Apa este a noastră!..

— Sunteți nebuni! Sunteți nebuni!.. mai încercă să se împotrivescă cel-alt.

Dar Mauvert îl strângea cu atâta putere de gât, în cât simțea că se înăbușe.

Slăbit de lungile suferințe pe care le îndurase, nu mai avea destulă putere ca să li se poată împotrivi.

Avea să moară gătit, asasinat de aceia care voiau să-l salveze?

Instinctul conservării de sine fu mai puternic; cu o mișcare îndrăznească își aruncă protivnicul la o parte.

Era liber. Respiră cu nesațiu o gură largă de aer.

Dar acum furia îl cuprinsese. Fără să cugete ce făcea, fără să se gândească că pregătea propria sa peire, apucă polobocul cu apă și cu o mișcare repede îl aruncă în valuri.

— Apă vă trebuie? zise dînsul, ei bine, iată, acum veți avea apă!..

Mișcarea aceasta fusese așa de repede, în cât cei-alți doi nici n'avuseseră timpul a se încerca să-l oprească.

— Dar; dorul de răzbunare îi cuprinsese și o luptă în regulă se încinse între cei trei.

Se băteau ca niște dușmani vechi, gata să se gătue, în umbră.

În umbră?

Nu!

De odată, o puternică rază luminoasă

trecu pe de-asupra capetelor lor, iluminând câte-va secunde imensitatea mării.

Apoi, tot așa de repede, se făcu din nou noapte, și întinericul, adânc, sinistru, se întinse din nou peste tot.

II

Cei trei oameni rămaseră ca împietriți.

Era un vis oare? Era o halucinație?.. Nu! Toți trei văzuseră bine.

Și-acum, privirile lor avide căutați să pătrundă întinericul adânc al nopții.

Căutați să ghicească, să înțeleagă ce se întâmplase.

Iată că de odată, lumina apără din nou, bruscă, orbitoare.

Lumina aceasta părea că pornește dintr'un loc fix, răspândindu-se încet de-a-supra valurilor.

Se ridica treptat, treptat până la cer pentru a se reîntoarce din nou pe mare, pe care o mângăia cu dulceață; barca era cuprinsă în zona ei strălucitoare, și cei trei oameni stăteau orbiți, cu inima strânsă, cu creierul împărțit între două sentimente: frica și speranța.

Morți de sete și de foame, gata să se sfîșie între ei ca niște câini, lumina aceasta necunoscută le adusese acum o speranță de salvare, dar în același timp îi și înspăimîntase.

De altminteri, apariția aceia bruscă, neașteptată, avea de ce să-i uimească.

Ce însemna lumina aceia? De unde venea?

Stăteau unul lângă altul, tăcuți, neîndrăznind să facă nici o mișcare, nici un gest.

Lumina aceia era pentru ei un semn că fuseseră descoperiți, și că acum cine-va îi pîndea.

Dușmanul lor necunoscut le vedea bine toate mișcărilor, pe gând dânsii nu puteau vedea nimic în afară de zona luminoasă.

— Poate că este un vapor, Tauvel?

— Nu, nu se poate să fie un vapor; l'am fi recunoscut de mai multă vreme, și-apoi lumina sa n'ar putea să fie atât de fixă.

Vorbiau încet, ca și cum s'ar fi temut să nu-l audă cine-va.

Urmă un moment de tăcere:

— Poate să fie un far? mai întrebă unul dintre ei.

Tauvel rămase o vreme gânditor; apoi, răspunse:

— Un far aici? Ești nebun, Piohan..

Nu, nu, nu poate să fie un far; și cu toate acestea..

Nu îndrăzneă să facă o afirmație.

Maî trecură câte-va momente. Erau mereu în zona luminoasă.

— Miș de tunete!.. murmură în cele din urmă Mauvert. Mi se pare că este destulă vreme de când stăm în poziția aceasta idioată!.. Fără îndoială că ne aflăm în cercul luminos al unui proiector electric,

— Faimos proector electric, adăugă Piohan. Pe mine m'a orbit.

— Prin urmare, răspuse Mauvert, trebuie să fie și niște oameni pe acolo, căci proectorul nu poate manevra singur. Ne-au examinat destul; acum ar fi timpul să le facem cunoștința.

— Cu atât mai mult, întări Piohan, cu cât nici nu mai putem rezista. Mie îmi arde gâtul!

— Și mie de asemenea!

Numai Tauvel nu spunea nimica.

Stătea gânditor.

Iluminat cum erau, cei trei nenorociți aveau un aspect de plâns.

Palizi, cu fețele descompuse, cu buzele zgârcite, oamenii aceia păreau că mai trăesc numai printr-o adevărată minune.

Și cu toate acestea toți trebuie să fi fost în vremea lor oameni voinici.

Mauvert mai cu seamă, judecând după umerii și după statura sa, era un fel de colos.

Tauvel, mai mic ca statură de cât dînsul, avea totuși o mușchilatură foarte puternică.

Dintre toți Piohan era fără îndoială, cel mai slab dintre toți.

În schimb însă trăsăturile feței sale îl arătau de o rară zgîlitate de mișcare.

Ca inteligență, Tauvel părea cel mai vioiu dintre toți. Mauvert avea trăsăturile feței grosolane și Piohan era tipul țaranului șiret.

Pentru moment acești trei indivizi aveau două lucruri comune: înfățișarea lor suferindă și costumele lor.

Purtau toți trei același costum sau mai bine zis aceiași uniformă de infamie.

Aceia cari îi observau de după proector, își dăduseră, fără îndoială, socoteală cu ce fel de oameni aveau aface.

Erau în adevăr niște ocnași evadați.

Tauvel, care își făcuse raționamentul acesta, ridică din umeri și murmură:

— Drace!.. la urma urmei dinșii tot au aflat cine suntem!.. Întâmplă-se ce s'o întâmplă!..

— Atunci, exclamă Mauvert punând mâna pe lopoți, merem în spre ei?

— Da, răspuse Piohan supărat. Destul ne-au privit!.. Să ne apropiem.

Cu toți păreau că-și recăpătaseră vechia energie. Lopoțile manevrau cu putere.

Tauvel îndreptă barca în direcția razelor luminoase.

— Înainte!.. ordonă dînsul; înainte, băeți!..

Barca lunecă repede pe valuri, mereu urmărită de lumină.

— Foarte bine, murmură Tauvel; cel puțin așa știm cu siguranță unde mergem.

«Domni! aceia par că ne așteaptă cu nerăbdare; să nu-i necăjim prea mult!..»

Dar în momentul următor se păru că «oamenii aceia» nu erau de loc doritori să le facă cunoștința, căci pe neașteptate lumina părăsi barca, se urcă spre cer și se stinse, lăsând oceanul cufundat din nou într-un întuneric adânc.

Desperați, cei trei nenorociți începură să strige. Trecerea aceasta subită de la lumină la întuneric era o adevărată groază pentru ei.

Tauvel părăsise bara și ridicase brațele, ca și cum ar fi voit să reție dunga de lumină care dispărea.

Mauvert și Piohan lăsară lopoțile și căzură pe băncile lor, furioși, înnebuniți.

Fuseseră recunoscuți; oamenii aceia știa, fără îndoială, cine sunt, de unde veneau și nu voiau să-i primească, să le salveze viața.

Toți trei aveau același gând și o groază fără de margini îi împietrea.

Așa dar spăimântătorul lor martiriu avea să reînceapă din nou!..

Și nu mai aveau nici hrană, nici apă!

Dacă oamenii din far refuzau să-i ajute, pînă a doua zi aveau să fie fără îndoială morți în niște chinuri groaznice.

Odată cu disperarea, suferințele păreau că renasc.

Piohan mai cu seamă părea cuprins de nebulie.

— Înainte!.. urlă dînsul. Înainte, Mauvert, Tauvel!.. Voesc să beau!.. Dați-mi de băut!..

Strigătele acestea erau pentru cei-alți doi ca niște lovituri de bici.

Ei de asemenea voiau să trăiască. Ei de asemenea voiau să scape de umbra aceea sinistră, apăsătoare care îi înconjură din toate părțile.

Valurile începeau să mugească în jurul bărcii; furtuna era aproape.

Picături mari de ploaie începuseră să cadă, răcorindu-le fruntea arzătoare.

— Înainte!.. Înainte!..

Mauvert și Piohan apucară din nou lopoțile; Tauvel bara și iată-i despicând iarăși întunericul.

Câte-va picături de ploaie cu care își udară buzele, părură că le dau puteri noi.

Văseau cu putere. De odată se produse o zguduitură violentă, urmată de un strigăt.

Luntrea pe care o mînuia Mauvert se zdrobi de un corp solid.

Nenorocitul, cu pericolul de a cădea în mare, se aplecă înainte și se prinse cu mâinele de un fel de inel metalic.

Barca se opri. După o clipă o fringhie fu legată de inel; erau acum ancorați.

Mauvert se lăsă să cadă pe bancă și-și șterse cu mâna picăturile mari de sudoare cari îi inundați fruntea.

III

Momente tragice

Din nou erau în nemișcare. Parcă respirau mai bine acum.

Abia după câte-va minute cugetarea începu să le funcționeze în mod normal.

Se opuseră. Din ce pricină oare? De ce obiect le era legată barca!

Nu puteau ști; cu toate acestea, siguranța că acum erau mai în afară de

pericol, îi făcu să-și recapete tot sângele rece.

De altminteri, ca un răspuns elocvent la întrebările pe care și le puneau, dunga luminoasă se așternu din nou pe valurile mării.

Cei trei nenorociți exclamară într'un glas:

Un far!

Erau în adevăr legați de o coloană cilindrică și metalică, care avea o înălțime de vre-o două-zeci de picioare.

Din vârful acestui turn porneau razele de lumină.

Un far!

Așa dar nu, nu erau în apropiere de uscat?

Nu!

Tauvel putu constata că marea se întindea de jur împrejur, cât putea cuprinde cu vederea.

Prin urmare?

Poate că un far izolat fusese construit de puțină vreme în plină mare; altminteri nu mai înțelegeau.

— O scară! strigă de odată Mauvert.

În adevăr, niște trepte de fer erau săpate în peretele metalic.

— Să ne urcăm sus? strigă Tauvel, fără să-și peardă timpul. De acolo vom putea vedea îndată ce se petrece.

Zise, și dădu exemplu. Cei-alți doi îl urmau.

Se urcau unul după altul, dar cu foarte multă încetineală, căci erau în adevăr zdrobiți, lipsiți de putere.

Erau în umbră; lumina proectorului nu mai putea ajunge acum până la dînsii.

Mauvert își apucase cușitul între dinți.

— Ne caută, murmură dînsul, urmărind cu privirea razele luminoase. Dar ori-cine va fi acela care se va încerca să mă oprească în cale, va fi un om mort!

Ironie! Nenorocitul vorbea de omor, când celor de sus le-ar fi venit atât de lesne să-l arunce în mare!

Se urcau mereu; două-zeci de picioare puteau fi cu înlesnire escaladate de niște oameni sănătoși. Dar pentru cei trei nenorociți, lucrul era cu mult mai greu.

Erau zdrobiți de suferință; cu toate acestea, încetul cu încetul aveau să-și ajungă ținta.

Peste o clipă, lumina dispăru din nou, ca și cum s'ar fi plictisit tot cercetând în zadar, luciul valurilor.

— Curaj! curaj! murmură Tauvel; ajungem. În adevăr, acum erau aproape de vîrf.

Erau salvați.

De odată însă, un strigăt ajunsese până la Tauvel, și-l făcu să se oprească, înlemnit.

— Marea! Marea se urcă!

Piohan, care era cel din urmă, scosesse strigătul acesta bizar.

Oare amicul devenise pe neașteptate, nebun?

Neliniștiți, cei-l'alți două căutară să vadă ce se întâmpla; dar întinericul era prea adânc; nu putură să vadă nimic.

Piohan își repetă din nou strigătul:

— Marea! Marea se urcă! Apa mî-a ajuns până la genunchi! Suntem pierduți!

În clipa aceia, cu toții simțiră o zgudătură puternică, o înfrorare lugubră.

Ce se mai petrecea oare?

— Apa se urcă! se urcă! strigă din nou Piohan, disperat.

Nenorocitul se înșela; ceea-ce se petrecea era și mai teribil încă.

Nu apa se urca spre dânsul, ci dânsul se coborâșe spre valurile oceanului. Nu marea tindea să ajungă spre vârful turnului, ci turnul însuși se scufunda. Era o mișcare încetă, dar sigură.

Acum înțeleseseră cu toții ce se petrecea.

— Barca! Dezleagă repede barca, Piohan! strigă Tauvel.

Din nenorocire, ordinul acesta venea prea târziu.

Barca, legată de inelul turnului, se scufundase și dansa sub valuri.

Și turnul se infunda mereu!

Ajunseră cu urcatul până la platforma circulară din vârful turnului și totuși, nici nivelul apei nu era departe.

Plescăitul sinistru al valurilor ducea nenorociților vestea că turnul se cobora mereu.

Și siguranța aceasta avea ceva înebunitor.

Câte minute mai aveau să fie încă în siguranță?... Câți decimetri îi despărțeau de valurile mării?

Nici unul nu mai vorbea.

Și turnul se scufunda mereu.

Inclinați asupra balustradei platformei, ascultau cu urechile ațintite plescăitul valurilor.

În depărtare tunetul mugea cu violență.

Fulgere în zig-zag tăiau brazde de foc în desigurul nouriilor.

Cu o încetineală tragică, turnul își continua coborîrea.

În centrul platformei pe care se aflau se ridica o cutie metalică, sterică.

Era probabil camera proiecteurului.

Dar nici o deschidere nu semnala intrarea acestei cutii.

În zadar își tocî Mauvert pumnii; nimeni nu-i răspunse din interior.

Nimeni?... Ba da!.. Tauvel simți sub degetele sale mișcarea unui mecanism.

Fără să bănuiască, atinse un rezort secret și un fel de capac se dăduse în lături.

Tauvel nu sătu la indoială. Deschiderea care se prezenta vederii sale desparate, era foarte îngustă, dar totuși destul de largă pentru ca un om să se poată strecura prin ea.

Turnul se scufunda mereu.

Tauvel își chemă tovarășii, le arătă

descoperirea ce făcuse și se coborîră unul după altul.

Unde se duceau? N'ar fi putut s'o spue. Pentru moment principalul era să tragă capacul după ei. Valurile mării ajunseseră acum la picioarele platformei.

Tauvel căută să tragă capacul după dînsul, dar nu reuși.

Valurile se urcau mereu. Nenorocitul începuseră să fie din nou desperați, când deodată capacul se închise cu bruscetă și mișcarea de coborîre a turnului păru că devine mai repede.

Cu fruntea înfrourată de sudoare, as-

cultau toți trei zgomotul valurilor, care se urcau, se urcau mereu, izbînd cu furie pereții de metal ai închisorii lor.

Întă însă că peste câte-va clipe mișcarea de coborîre încetă.

Dar nu!.. Turnul se cobora mereu; nu se mai auzea însă zgomotul valurilor.

Cât timp dură această situație?

Zece minute?... O oră?..

Nici unul nu era în stare să-și dea seama.

(Va urma)

LUMEA PITOREASCA

Gondolele închisorilor din Veneția

În Veneția — orașul gondolelor — punșii sunt conduși la închisoare, tot în gondole.

Sunt însă niște gondole speciale, care ar putea fi numite gondole celulare.

Obiceiuri, credințe, legende

Legenda florilor de „Nu mă uita”

Spun poveștile bătrâne că într-o zi de primăvară Abdar-del-Raman își luă rămas bun de la logodnica sa Hagia și aruncându-se într-o luntre, se pierdu în depărtare pe apele lucii ale Bosforului.

Multă vreme l'a urmărit fata de pe mal și i-a fluturat din batistă pînă când l'a pierdut de tot din vedere.

Apoi s'a întors în fugă acasă și îngro-

pându-și fața în palme, și-a udat de lacrimi pînă jos feregeaua ei albă de virgină.

— Hagio, îi spusese Abdar plecând, tu știi că de grele sunt legile ulamului nostru; dar dacă ții la mine și ai încredere în Dumnezeu, dacă ești în adevăr o fată care ai știut să te înalți d'asupra tuturor celor-l'alte — după cum te credeu — să mă aștepti cu răbdare. Și ori-ce s'ar întâmpla, să nu șovăiești; eu merg în lume și voi învinge, pentru că nu dau lupta numai în numele meu; trebuie

să înving, pentru că voiți învinge pentru tine. Dumnezeu mă va ajuta.

— Du-te, îi răspunsese Hagia, voiți merge în toate diminețile în moschee și mă voiți ruga pentru tine. Dar vezi, să nu mă uiți; pentru că fără tine, Hagia ta ar muri de desperare.

Și Abdar plecase.

Primăvara trecu încet; ce dulce erau serile de primăvară, când mergea copila singurică pe malul apei și privea cu înduioșare undele limpezi și albastre ale Bosforului. De câte ori nu tresărise dînsa, închipuindu-și că vede aievea în depărtare o luntre și în luntre un bărbat mândru, cu brațul puternic. Dar serile trecuă una după alta și portocalii înfloriseră a doua oară... Avdar era departe.

... Intr-o zi Idiz-ben-Kamur își chemă copila și poftind-o să ia loc pe un scaun la picioarele lui, îi vorbi cu blândețe:

— Ascultă-mă, Hagia, îi zise dînsul, a sosit vremea să pleci din casa mea. Stăpânul nostru, profetul lui Dumnezeu, Sultanul tuturor drept-credincioșilor, te-a zărit aseară pe malul Bosforului și azi dimineață m'a întrebat să-i spun cu cuget drept dacă tu ești frumoasă.

— Stăpâne,—i-am răspuns,—dacă privirea ta ar fi putut să străbată prin vâlul copilei mele, ai fi rămas încremenit pe malurile Bosforului.

«Ai văzut înmălădirea corpului ei fraged și mijlocul ei subțire și piciorul ei delicat și pasul ei de silfidă; dar dacă i-ai vedea fața, pe care crinul n'o întrece în albeață, și ochii ei negri, în care se ascunde misterul a două-zeci de veacuri, și buzele ei fermecătoare și pasul ei, din care ai putea fabrica o fringhie pentru corăbiile tale, și privirea ei așa de blândă și de nevinovată,—atunci, stăpâne...

— Idiz-ben-Kamur, mă întrerupse Sultanul, știu că tu n'ai mințit nici odată... Îți dau o mie de lire de aur pentru copila ta... Vrei să mi-o dai?..

«O clipă am rămas pe gânduri; imi părea rău că nu minșisem...

«Dar Sultanul mă privea cu sprincenile încruntate.

— Stăpâne, am răspuns înclinându-mă...

«Sultanul s'a îndepărtat zîmbind; mâine va trimete oamenii săi și vei fi condusă la palat».

Hagia ascultase tremurând.

— Știu ce ai vorbit cu Adar, continuă bătrânul; dar el însuși, dacă ar fi aici, ar trebui să se încline... Sau dacă nu, o nenorocire grozavă s'ar abate asupra capetelor noastre... Vrei tu să fii o fică rea?.. Să-ți nenorocesci părintele?.. Du-te acolo unde te cheamă destinul și fii mândră că ești aleasa Sultanului.

Și ridicându-se, plecă.

Hagia plânse îndelung cu lacrimi amare. După ce-și mai răcori focul, se duse iarăși pe malul Bosforului, ca și cum ar fi voit să evoace amintirea celui plecat în depărtări.

Dar pe întinderea lină a valurilor albastre nici o undă nu se vedea tresă-

rind și semne prevestitoare de rău veniră să-și spue că Abdar o uitase.

A doua zi oamenii Sultanului veniră s'o ia. Fu una dintre cele mai frumoase femei ale haremului; adese-ori tovarășele sale o vedeau cu ochii înroșiți de lacrimi; dar dînsa le spunea tuturor că tusesse bolnavă, și nici una nu-i cunoștea secretul.

Trecu multă vreme. Intr-o zi de primăvară o luntre se opri la țărm și un bărbat se coborî.

Era Abdar.

Bătrânul Idiz murise și dînsul găsi casa deșartă.

Întrebă din om în om și i se spuse că Hagia era a doua femeie din haremul Sultanului.

Un an întreg se căzni dînsul pînă să intre în garda seraiului, pentru ca să-și poată vedea logodnica. Când o văzu trecând întâia oară prin fața lui, o privi îndelung și o văzu cu ochii roșii de plâns.

S'ar fi repezit s'o ucidă, dar un glas secret îi spuse că dînsa nu era atât de vinovată.

Plecă cu inima sfîșiată.

Toată noaptea stătu îngenunchiat și se rugă lui Dumnezeu. A doua zi în harem era valvă mare: Hagia dispăruse.

Dar într'un colț al grădinei crescuse un buchet de floricele albastre și ori-cine trecea pe-acolo auzea o voce duioasă șoptind: «Nu mă uita!.. Nu mă uita»!..

Abdar plecă din nou în lumea largă.

C.

UN POPOR DE LA POL

Cu prilejul unei vînători, povestește suedezul Nordstein, am făcut pentru prima oară cunoștință cu tribul eschimoșilor Tadschut.

Intr-o dimineață, folosindu-ne de o ceață deasă, căutam să surprindem o trupă de capre sălbatice. Din nefericire ceața deveni în curând prea deasă și ne văzurăm încurcați.

Atunci am crezut că este cuminte să ne întorcem.

Două ore trecuă pînă să se mai imprăstie puțin ceața și să ne putem orienta.

Fără s'o bănuim, descriesem un vast semicerc, care ne adusesse pe țărmul mării, la «Arsusk-Fiord». Eram la o distanță destul de mare de Avistok!..

Cu toate acestea, cum unul dintre noi se lăuda că cunoaște foarte bine drumul, am pornit înainte.

Mergeam abia de câte-va momente, când am zărit în fața noastră două urși albi.

Animalele, surprinse, stătu un moment nehotărîte. Cât despre noi, ne hotărîserăm repede: oare nu eram plecați la vânătoare?

Eram înarmați cu carabine Colt, foarte potrivite pentru asemenea vânătoare. Urșii fură uciși fără nici un incident supărător.

Eram prea departe de stabiliment pentru a ne gândi să țărăm urșii cu noi; de aceea am hotărît să-i jupuim.

În urmă am aprins puțin foc pentru ca să ne îngăduim deliciul unui jambon de urs!

Pe când mâncam, un zgomot suspect ajunsese pînă la urechile noastre. În curând, de după niște stînci, apărură trei eschimoși. Le-am făcut semn că puteau să se apropie; fuseseră atrași de detunăturile armelor noastre.

Aflând că rătăciserăm, ne poftiră să ne petrecem noaptea în sat la ei; a doua zi aveau să ne conducă la Ivistok cu o luntre.

Această coafură reprezintă pentru femei ultimul cuvânt al eleganței

Era aproape să înopteze și am primit bucuroși această propunere.

Satul eschimoșilor, compus din vreo 12 familii, era așezat în fundul unei băi, foarte potrivită pentru viața de pescari.

Colibele erau construite din piatră și noroiu și acoperite cu piele de animale. Ele aveau numai câte o singură intrare foarte îngustă.

Indigenii pe cari îi întâlnisem, fiind bătrânul șef «Kotchi» și cei doi fiți ai săi, ni se făcu o primire foarte frumoasă.

Bărbații aveau culoarea feței închisă, figura încadrată de un păr care la cădea pe obraji; corpul destul de musculos și robust.

Cu toate acestea și bărbații și femeile aveau înfățișarea afemeiată. Numai șeful îi crescuseră câte-va fire de păr în barbă, lucru de care era foarte mândru.

Femeile își tatuiază bărbia. Bărbații au

buza inferioară străpunsă și încrustată la colțuri cu niște butoni mici de metal.

Câte-va femei purtau părul pe spate, despărțit în două bucle mari. Dar cea mai mare parte dintre ele poartă în vârful capului un coc bizar. Părul acestor femei ia forma unui fel de căști pe care le poartă soldații germani.

Dacă n'ar fi fost respingătorul miros de focă, pe care îl simți de la o mare distanță, te-ai fi simțit atras spre aceste femei, altminteri destul de drăguțe.

Eschimoșii își fabrică hainele din pielea tuturor animalelor care trăesc prin

regiunile acelea. Poartă cisme fabricate din piele de focă sau de mors și mănuși de piele de căprioară.

Copiii sunt în general îmbrăcați în piei de vulpe; bărbai și femeile își compun toaleta cu multă îngrijire; tunica este făcută din piele de ren, de urs sau de veveriță; căciula din piele de epure sau de lup.

În rezumat costumele sunt destul de originale și uneori nu sunt lipsite nici chiar de bun gust.

Amazon.

Ultima expediție a unui aventurier

— Urmare —

— Cu ce drept, din al cărui ordin ai îndrăznit d-ta să pătrunzi pe teritoriul mexican?

— Prizonierii cari erau sub paza mea au evadat și am crezut...

— Prima d-tale grije ar fi fost să-i supraveghezi mai bine, d-le; și apoi n'ar fi trebuit să-i cauți de cât numai pe teritoriul Statelor-Unite.

— Dar, d-le căpitan, prizonierii sunt aici, la o distanță de două pași, în coliba aceasta.

— Și d-ta n'ai dreptul să pătrunzi în această colibă, răspunse căpitanul.

Apoi întorcându-se spre sub-ofițeri:

— Dați armele d-voastră sub-ofițerilor din excorta mea.

Rușinați, furioși mai cu seamă de faptul că fuseseră ast-fel umiliți în fața indianului, sergenții executară îndată ordinul.

— Cât despre d-ta, d-le locotenent, d. general m'a însărcinat să-ți spun că înainte de a-ți da demisia din armată, va trebui să faci 60 de zile închisoare.

— Și-acum stânga împrejur, la dreapta și în galop!

Culcat la intrarea colibei, Trompet nu pierduse nici un amănunt al acestei emoționante scene.

După un moment trupa întreagă dispăruse.

— Sunt și printre americani aceștia oameni de treabă, murmură Trompet. Ai văzut ce-a pățit idiotul acela de sublocotenent!... Tare ași fi voit să fac cunoștința generalului care a dat un ordin așa de înțelept!...

Toți erau veseli de întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

— Spune-mi, frate, întrebă Gerald, întorcându-se spre indian, nu știi tu unde sunt francezii?

— Sunt departe, foarte departe, răspunse indianul. Războinicii veniți din țara în care soarele nu licărește, au pierdut o mare bătălie.

Amicii noștri, întristați foarte mult de

această veste, văzură îndată cât de grea avea să le fie întreprinderea.

Tot învârtindu-se încoace și încolo, Trompet dădu peste biletul pe care căpitanul îl avea de la general pentru șeful armatelor franceze, generalul Clairfontaine.

«Pentru interesul disciplinei, spunea biletul, trimet un ofițer de ordonanță pe urma câtor-va nebuni cari au crezut că pot pătrunde pe teritoriul mexican.

«Rog pe generalul Clairfontaine să creadă în dorința mea sinceră de menținere a ordinii și să primească în același timp încredințarea considerației mele».

Urma semnătura generalului.

— Foarte bine, cugetă Trompet; mi se pare că înțeleg. Câte-va cuvinte de ordine date căpitanului... Nu e nevoie să mai vorbesc mititelului despre acest lucru... Mai bine să țin lucrul secret.

Și băgă biletul în buzunar.

Pe la amiază, după ce toate hainele fură uscate, cinară în grabă, cu câte un pește afumat. Apoi, doctorul și fostul colonel se urcară în luntrea indianului; ceilalți înaintară pe jos, de-a lungul râului; luntrea era prea mică pentru ca să-i poată cuprinde pe toți.

După două ore de drum, satul indienilor Scandi apărură la orizont.

Scandii, contrar obiceiului celor-lalte triburi indiene, nu-și schimbă domiciliile; dar și dinșiți în mereu sentinele de pază, la extremitățile satului.

Șeful fu înștiințat repede despre apropierea miciei grupe, și-i eși înainte.

— Fii mei sunt oaspeții Ursului Alb; o colibă le va fi preparată.

Nu le făcu nici o întrebare. Noi soșiți purtau la gât «capul de șarpe», semn cunoscut de toți indienii cari trăesc pe frontiera mexicană. Și atâta îi era de ajuns.

Nas de crocodil scoase coada de pește pe care i-o dăduse Ochiul de jaguar, și o prezentă șefului.

— Părintele meu, Ursul-Alb, care

comandă scandilor, bine voește să privească?

Bătrânul se înfioră, și o lacrimă îi umezi ochii. Dar pe figură sa nu se putu ceti nici cea mai mică urmă de emoție.

— Ochiul de jaguar a murit? întrebă dînsul, cu vocea liniștită. Fiul meu ia văzut cadavrul?

— Părintele meu se înșală, răspunse Nas de crocodil. Ochiul de jaguar trăește mereu.

— Aștept ca fiul meu să se explice, în timp ce o ușoară încrețire a frunții îi putea arăta ca locotenentul său călcase însemnele de comandă.

— Fratele meu, războinicul alb, va spune ce s'a întâmplat, reluă celalt, întorcându-se spre Gerald.

Tânărul povesti toate aventurile din ultimul timp, fără să ascundă nimica.

Când ajunse la sfârșit, fața șefului se înseninase.

— Ochiul de jaguar a lucrat înțelepțește, zise dînsul; Ursul Alb vă va ajuta, cum a făcut și prietenul său, Vulturul Negru.

Sunteți prea numeroși pentru a călători fără să fiți observați de dușmanii.

Frații mei, cari caută osemintele celor cari nu mai ved, nu mai sunt războinici; dânsii vor rămânea împreună cu Ursul alb și vor vedea animalele de lemn pe cari străbunii Scandilor le duceau cu dânsii. Cel mai tânăr dintre fiii mei, va pleca împreună cu cei doi frați ai săi;

Ursul alb îi va da arme și după ce va fi regăsit pe marele războinic care comandă în țara unde soarele este rece, se va reîntoarce.

-- Șeful are dreptate, zise Trompet; cei doi bătrâni mai mult ne încurcă, de cât ne ajută.

— Suntem și noi de aceeași părere, exclamă într-o voce doctorul și fostul colonel, încântați de acest popas neașteptat care li se oferea. Afară de asta, ei mai vedeau confirmându-se și legenda pe care le-o povestise Regina Noptilor.

Lucrurile fiind aranjate ast-fel, spre mulțumirea tuturor, cei trei albi își pregătiră toate cele trebuincioase pentru drum, și-și luară rămas bun de la Ursul alb, de la cei doi savanți și de la credincioșii Apași.

— Frații mei să aibă în vedere mai cu seamă, le recomandă șeful, că nu trebuie să pătrundă nici o dată în pădure. Mexicanii au așezat pe acolo numeroase curse, în care cad și oameni și animale. Războinicii lor, cari veghează la distanțe mici, aleargă și masacrează pe toți cei prinși în curse.

De aceia, frații mei să urmeze mai bine numai drumul câmpiei, sau al muntilor.

— De altminterlea, Blanblanc vă va călăuzi.

— Blanblanc?

Şeful le arată cu mâna un Scandi, care încălecase şi era gata de drum.

— Suntem gata, d-ni! mei, le zise acesta, în cea mai curată franţuzească.

— Un indian francez! un francez! exclamă toţi trei, întinzând mâinile noului sosit.

— Nu; e numai un indian care vorbeşte limba franceză, răspunse şeful. Lăsaţi-vă conduşi de dânsul, pentru că cunoaşte foarte bine drumul.

— Ne-am înţeles, zise Gerald. Până la alte dispoziţii, Trompet îşi va lepăda galoanele sale de locotenent, şi e, titlul meu de căpitan.

— Asta este prea mult! exclamă Trompet, care nu se mai putea domiri; un indian care vorbeşte franţuzeşte ca şi noi!.. Puteţi spune ce poftiţi; dar eu sunt sigur că casa aceasta nu mai are mult de trăit.

— Şi rău îmi pare. Sunt nişte oameni foarte cum se cade, şi nişte ţintaşi cum nu prea întâlneşti!..

— Haidem! îi strigă Chapardo.

— Acum! lasă-mă mai întâi să recomand bunului meu stăpân că e bine să bea în fie-care seară, înainte de culcare, câte un grog cald. Aici, pe lângă râurile acestea, temperatura este cam ne sănătoasă, şi la vârsta d-tale!..

— Mulţumesc Trompet, răspunse doctorul, mişcat de devotamentul bunului său tovarăş.

«Imbrăţişază pe fratele meu din parte-mi!.

— Nu voi uita, domnule Hilarius!..

La revedere!..

Şi dând pîntenii cailor, se apropie de tovarăşii săi, murmurând:

— Cine ştie dacă ne vom mai revedea!

CAP. V

Un curier militar.—Exploratorii.—Mexicanii călătoreşti spre Nord.—Ordinul generalului Grobedo.—Nelinistea lui Blanblanc.—Patriotism.—Diplomaţie.—Teribilul Gutierrez.—Moarte francezilor!

Mergând numai ziua pentru a înălţura orî-ce cursă; culcându-se noaptea prin sate sau prin hanuri izolate, prietenii noştri putuseră, de o săptămână de când erau plecaţi din satul Scandilor, să se strecoare neobservaţi prin mijlocul micilor detaşamente de soldaţi liberi, cari circula în toate direcţiile.

Mulţumită lui Blanblanc, care cunoştea foarte bine ţinutul, şi care era el însuşi cunoscut în toate părţile, — ca unul ce servise în nenumărate rânduri ca intermediar între tribul său şi străini — ei fură luaţi, când drept nişte bogaţi «hacenderos» (proprietari de pământuri) cari mergeau spre sud, când drept nişte curieri cari întovăraşiseră un convoi de alimente pentru vre-o garnizoană mexicană.

Une-orî, indianul îi recomandase alcadului, ca fiind nişte ofiţeri americani,

cari se duceau spre cartierul general al lui Juarez. Atunci li se făcuseră primiri entuziaste.

De mai multe orî, Trompet se revoltase, neputând înţelege o asemenea purtare.

Dar Blanblanc îi răspundea în tot-d'auna.

— Când se află cine-va în tovărăşia pisicilor trebuie să miaune ca ele.

— Pentru că a venit vorba de pisici, observă Chapardo, priviţi colo un cavalier, care aleargă ca un tigr.

Şi arată spre stînga un cavalier, care sosia în adevăr, într-un galop vertiginos.

— Fără îndoială că omul acesta vine spre noi, zise Gerald, să-l aşteptăm.

Dar Blanblanc găsi că era bine să facă şi mai mult. Dădu pîntenii calului şi porni întru întâmpinarea cavalerului.

Amicii săi îl urmară îndată.

După două minute de galop, erau aproape.

După costumul său, jumătate civil, jumătate militar, necunoscutul părea să fie un curier.

— «Exploradores»? întrebă dînsul, fără nici o introducere, şi fără a saluta.

— Exploradores, răspunse Blanblanc, fără nici un moment de îndoială.

— Mergeţi spre stînga şi arătaţi aceeaşi telegramă tuturor şefilor pe care-i veţi întîlni.

Ordinul generalului Excobedo!..

Şi scoţând din buzunar patru bucăţi de frînghie, le întinse lui Blanblanc.

— Navem nici un moment de prîdur; Francezii sosesc.

Şi o luă spre dreapta, pe când cei patru exploradores improvizăţi, galopau în direcţia opusă.

— Aşa dar, murmură Trompet, iată-ne acum în serviciul unui general mexican.

— Da, răspunse Blanblanc.

— Et bine!.. ce spuneţi voi despre aceasta? continuă fostul zuav, adresându-se celor-lalţi doi tovarăşi.

Drept oî-ce răspuns, amândouă îndură pîntenii cailor, pentru a se putea ţinea de Blanblanc, care galopa nebuneşte, strigînd cât îl ţinea gura: «Viva Juarez!»

— Dar voi nu vedeţi nimica?.. Nu pricepeţi că telegramele acestea ale d-lor sunt nişte semnale, pentru a aduna trupele mexicane şi a le îndrepta contra Francezilor.

Aceeaşi tăcere.

— Domnule Gerald!.. domnule Gerald!..

— Ai de gând să tac o dată, dobitocele!.. Veţi vorbi mai pe urmă.

Blanblanc intrase într-o pădure.

— Descălecaţi repede! ordonă dînsul, oprindu şi calul.

Şi le arată frînghiile pe care le avea de la curier.

Frînghiile acestea erau înodate cu nişte cerculeţe de diferite colori.

— Ştiţi d-tră ce înseamnă acestea? întrebă Blanblanc.

— A!.. exclamă Gerald, sunt nişte «quipos». Am mai văzut aşa ceva şi la indienii din Peru; e un fel de corespondenţă secretă.

— Eu, adăugă Chipardo, ştiu de asemenea că nodurile acestea formează un fel de alfabet recent, cunoscut numai de către cei interesaţi.

— Eu vă spun, exclamă Trompet, că sunt nişte semnale pentru a aduna armata mexicană. Trebuie să le distingem!

— Aveţi dreptate cu toţi, răspunse Blanblanc.

Frînghiile acestea sunt un mijloc de corespondenţă. Numai că trebuie să cunoşti cheia alfabetului.

Colorile pe care le vedeţi corespund punctelor cardinale.

Pe scurt, generalul mexican voeste să dea ordinul ca oamenii săi să se îndrepte spre răsărit, de oare-ce trupele franceze au fost semnalate în acea direcţiune.

(Va urma)

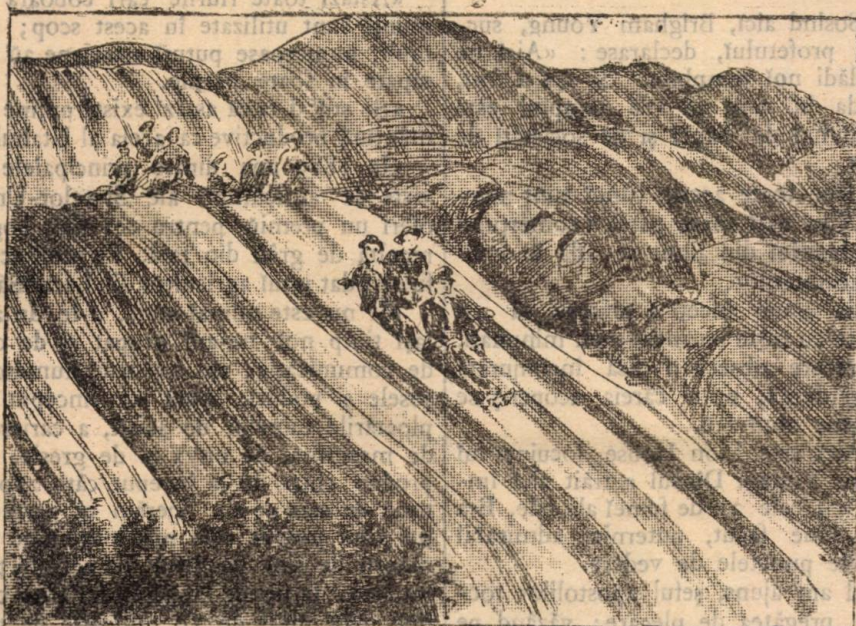
DIVERSE

Dragostea şi automobilismul.— Evcimentul s'a petrecut la New-York, America vrînd să ţină meret recordul excentricităţii. Sunt numai vre-o câte-va zile de când un bogat negustor din New-York, anume Ludovic Meyer, părăsind pe soţia lui legitimă Ada Meyer, răpi pe o prietenă a celeia, pe d-na Caterina Harkness. Răpirea se făcu cu automobilul, cum e mai firesc la începutul veacului în care trăim. Dar zeul protector al soţilor legitime nu vru să lase fapta nepedepsită, şi automobilul isbindu-se de un obstacol, se sfărîmă. D. Meyer fu ridicat grav rănit şi dus la un hotel din New-York, pe când pe de altă parte d-na Harkness era şi ea dusă la domiciliul ei, nu fără să nu fi fost puţin schilodită.

D-na Meyer, femeie robustă şi la corp şi la caracter, alergă îndată lângă soţul ei pe jumătate mort şi îl puse să semneze un angajament pentru publicat imediat în ziare, prin care soţul îşi exprimă căinţa lui adîncă, hotărîrea lui de a nu mai vedea nici o dată pe d-na Harkness şi de a trăi ca soţ de treabă lângă soţia lui legitimă, cu condiţia însă dacă Ada Meyer îl va găsi demn de a mai fi soţul ei, după o perioadă de încercare de trei luni. Printr-o ultimă clauză a acestui angajament, d-na Meyer adăugă un spor la suma pe care i-o dă bărbatul ei pentru cheltuelile casei.

Toate acestea sunt publicate de ziarele americane în lung şi în lat împreună cu portretele celor trei personaje. Şi în vremea asta d. L. Meyer pluteşte între viaţă şi moarte!

Alunecă cu ușurință pe stâncă

RODADERO

La o mică distanță de Cuzco, vechia capitală a Incașilor din Peru, călătorul are prilejul să admire niște monumente gigantice, urme admirabile ale civilizației dispărute.

Atenția îți este atrasă mai cu seamă de o colină, înaltă de două sute de metri, care domină Cuzco la nord.

Pe această colină se află niște fortificații teribile, în fața cărora rămii înmărmurii. Te întrebi ce mijloace ai întru buințat artiștii incași spre a manevra

niște pietre așa de colosale. Unele stînci ale zidurilor au înălțimea de câte 6 și 7 metri.

Pe o înălțime a acestei coline, se află celebrul Rodadero, grămadă continuă de stînci, în formă de trepte, lustruite de natură sau de mîna omului.

Stîncile acestea sunt așa de netede, în cît cineva poate luneca de sus până jos, cu repeziciune; este un fel de Tobogan.

În anumite zile ale anului, lumea vine să se distreze aici, dîndu-se pe «Rodadero» !..

Veter

VIATA IN AMERICA AȘA CUM ESTE

— Urmare —

Prin această lege se prevedea închisoare până la șase luni pentru oricine ar fi îndrăznit măcar să se declare adept al ideilor poligame.

Mormonii protestară cu înverșunare. Delegația fu trimisă președintelui republicei, care pledă cu ardoare cauza sectei.

Ei arătară regularitatea, sobrietatea moravurilor lor, viața regulată și bogăția care dominau în Utah.

— Dacă d-tră voii, continuă dînsul, să urmăriți în noi vișul, în noi, carl suntem modele de virtute casnică și socială, aveți curajul de a o spune cu voce tare și de a fi logici. Urmăriți și d-tră, odată cu noi, imoralitatea care se întinde pretutindeni de la sud la nord și de la vest la est, urmăriți concubinajul și adulterul pline de ipocrizie, pe-

deșiți desordinele și vișurile din toate orașele.

D. Cleveland le făgădui să aplice cu un spirit de perfectă dreptate legea. Dar măsurile luate fură menținute.

Recensămîntul făcut în urmă dovedi că din 180 miî de oameni, trei miî de bărbați și nouă miî de femei practica poligamia.

Prin urmare după cum se vede, este o medie de 3 femei pentru un bărbat. Pentru a încuraja femeile bărbaților poligami, pentru a le face să-și părăsească domiciliile, guvernul Statelor-Unite înființă în orașul Lacului-Sîrat un loc de refugiu (Industrial House). Toată lumea se aștepta ca în puține zile să vadă localul acesta prea mic pentru mulțimea femeilor carl avea să se îngrămădească

în el; dar așteptările generale fură înșelate.

Mormonii încercară totuși să ascundă aparențele, silindu-se să nu mai proclame în gura mare legăturile lor poligame. Dar în 1887 o nouă lege promulgată după stăruințele înverșunate ale lui Edmund Tucher ordona Curții supreme să confisce fără apel averile tuturor mormonilor carl s'ar fi făcut vinovați de vre-unul din delicturile prohibite de cele două legi anterioare.

Am întrerupt povestirea mormonului.

— De ce numiți voi poligamia un principiu sfînt?

— Pentru că este bine-făcător omenirei, căci dacă poligamia ar fi generală, n'ar mai fi nici o prostituție posibilă.

— Voești să spui că poligamia înlocuiește prostituția?

— Voesc să spun că ar împiedeca-o.

— Și cum s'au sfîrșit toate acestea?

Am apelat la Curtea supremă. Și Curtea supremă a hotărît că guvernul avea dreptul să legisfeze în materie de căsătorie și că toate legile decretate în materie de poligamie, erau constituționale.

Mormonii nu mai aveau alt-ceva de făcut de cît să se închine. Era vorba de confiscarea tuturor bunurilor, și lucrul nu mai era de glumă.

Cu toate acestea trebuia să se găsească un mijloc pentru a explica noua situație drept-credincioșilor. Căci cei 300 de miî drept-credincioși ai ultimelor zile, aveau să ceară o explicație șefului apostolilor.

Se răspîndi atunci zvonul că pe viitor poligamia era oprită de Dumnezeu.

Poporul își făcuse datoria, ascultînd cuvîntul lui D-zeu; dar mormonii suferiseră prea mult; acum puteau să se retragă.

Cît de simplu era!

Un manifest fu tipărit în ziua de 24 Septembrie 1891. Și fu primit în ziua de 6 Octombrie de adunarea generală a sfinților.

Așa dar, de acum înainte poligamia n'avea să mai existe la mormoni.

Am rămas cu impresia că multă vreme încă mormonii aveau să fie poligami; lucrurile se fac astăzi pe ascuns, dar se fac.

Am petrecut câte-va ore plăcute cu un episcop poligam, cu șeful apostolilor, nepotul fundatorului mormonizmului, și cu cele șapte soții ale sale, femei din înalta societate mormonă.

Șeful apostolilor mormoni

Nu știu bine de ce, mă așteptam să văd preoții acestei bizare religii, îmbrăcați în flanele albe sau violete, purtînd bonete bizare. De aceea, cînd am intrat în biuroul d-lui Cutler, unul dintre cei mai importanți episcopi din Salt Lake City, am rămas un moment surprins.

Era un mic biuro de afaceri, mobilat

cu o masă, cu câte-va scaune și tablouri și cu un telefon. Mă aflu în fața unui dintre cei mai mari fabricanți de zahăr din Utah.

Un om cu barba căruntă ascuțită, cu ochii pătrunzători, cu surisul plin de amabilitate. Pe figura lui era răspândită reveria unor gânduri mai ideale; se vedea bine că nu era numai un om de afaceri. Vorbă numai limba engleză.

Episcopul meu, în afară de comerțul său de zahăr, se ocupa de multe alte lucruri; nici un soi de speculație nu-i era străină.

Titlul său de episcop, cu totul onorific, îi dădea o autoritate erarchică; dar, cum cultul la mormoni nu mai are acum nici confesiune, nici împărtășanie și cum singurele ceremonii care se mai fac sunt conferințele săptămânale, botezurile și căsătoriile, ocupația sa de episcop nu îi răpea tocmai multă vreme.

I-am spus care era scopul vizitei mele și dânsul s'a oferit să-mi răspundă la toate întrebările.

Am aflat că dânsul avusese sau avea cinci soți și 19 copii, dintre care 15 trăiau și se ocupau de afaceri în cele patru colțuri ale lumii, în Australia, în China, în India, în Europa.

— Toți sunt niște buni mormoni, îmi zise dânsul.

După părerea episcopului, Adam era un om sfânt care trăise pe o altă planetă și pe care D-zeu îl adusese pe pământ pentru a-l face părintele rasei omenesci; aceasta drept răsplătă pentru bine-facerile sale.

Pentru ca să devie cine-va un bun mormon, trebuie să înceapă prin a crede necondiționat în învățăturile lui Ioset Smith. Cartea mormonilor, biblia occidentală, are aceeași autenticitate ca și biblia orientală.

— E adevărat, întrebai eu, că toți mormonii plătesc bisericii a zecea parte din veniturile lor?

— E foarte adevărat, îmi răspunse dânsul și adăugă:

Și nu este oare drept? Poporul drept-credincios trebuie să nutrească pe aceia care răspândesc cuvântul lui D-zeu.

Tot el îmi spuse că primii mormoni, cei mai zeloși, tură danezi și suedezi.

Au venit după aceia francezii, atrași de poligamie; dar majoritatea credincioșilor o forma tot elementul germanic.

L'am întrebat dacă puteam să vorbesc cu șeful apostolilor, președintele bisericii mormone. Dânsul se oferă să mă conducă...

— Președintele T. Smith este de asemenea și președinte al societății «Sion Cooperative Mercantile Association»; de asemenea mai este și președintele altor bănci. E, în rezumat, un om foarte ocupat; cu toate acestea sper că vom putea obține câte-va momente de convorbire. Știi poate că este un descendent direct al lui Ioset Smith?

Am plecat. Era foarte frig. O zăpadă

deasă acoperea solul. Pe când treceam prin fața marelui templu, episcopul îmi zise:

— Sosind aici, Brigham Young, succesorul profetului, declarase: «Aici ne vom clădi noi templul». Și așa a fost.

Strada în care se află templul este plină numai de bănci și de societăți de trusturi.

Aproape toate aceste bănci sunt mormone. Cea mai mare parte a comerțului și a industriei din ținut se află în mâinile mormonilor.

D'abia acum încep a pricepe că am de-a face cu niște business-men minunați.

În trecere observ o casă înconjurată de o grădiniță, pe al căreia acoperiș se află statua unui leu.

— Aici este Lion House, locuința lui Brigham Young. Dânsul a trăit aici împreună cu cele 21 de femei ale sale. Era un om bine făcut, puternic, admirabil din toate punctele de vedere.

Când am ajuns, șeful apostolilor tocmai se pregătea de plecare; văzând pe Cutler se opri și se apropie de dânsul. Episcopul îi șopti câte-va cuvinte la ureche și președintele înaintă spre mine.

E un om înalt, cu barba lungă, cu părul dat pe spate; o figură bine-votoare, privirea sinceră, deschisă.

Dar, în dosul lunetelor sale de aur, ochii săi aveau ceva care te neliniștea. Ți se părea că te afli în fața unui spion sau în fața unui dușman deghizat.

Purta o redingotă lungă, neagră, cravată albă.

I-am spus de la început de ce sentimente împins venisem la lacul Sărat. Dânsul m'a ascultat surzind.

Am ajuns și la capitolul bogățiilor mormonilor.

— E adevărat că suntem bogați, răspunse dânsul; dar nu este mai puțin adevărat că am fost și economi, sobri și muncitori.

«Și mai cu seamă am luptat cu credință. Când mormonii au sosit aici, în Iulie, 1847, s'au văzut în mijlocul unui deșert imens, singuri, departe de oricare ajutor omenesc, fără nici o altă hrană de cât rădăcinile sălbatice ale pământului.

«Un alt popor fără credința noastră, s'ar fi desperat și ar fi căzut pradă indienilor și fiarelor sălbatice sau ar fi căzut în anarhie.

«În zadar s'au încercat unii să convingă pe Brigham Young că trebuia să-și aleagă alt loc, apostolul a rămas neînduplecat.

«Un aventurier, James Bridger, care vizitase lacul Sărat și cunoștea bine ținutul Utahului, sfătuia pe mormoni să renunțe la planurile lor. Văzându-l însă încăpățânați în hotărârea pe care o luaseră, oferă un premiu de o mie de dolari celui care îi va aduce un znop de grâu recoltat pe pământul ținutului.

«Și în adevăr Utahul ar fi rămas mereu un deșert dezolat dacă mormonii

n'ar fi întrebuițat peste tot bine-făcătorul mijloc al irigației.

«Astăzi toate riurile care coboară din munți sunt utilizate în acest scop; mai mult, numeroase puțuri arteziene au fost săpate în toate părțile.

«Și știi d-ta că astăzi există puține pământuri productive ca acela al Utahului?

«În 1889 una dintre principalele reviste de agricultură ale Statelor-Unite, oferă un premiu pentru cea mai bogată recoltă de grâu din țară. Premiul acesta fu acordat unui agricultor din Lacul Sărat.

«Și nu este numai atât, d-le. În același timp noi ne-am ocupat și de căile de comunicație; am construit numeroase șosele și poduri. Apoi am început exploatarea minelor de asphalt, a carierelor de marmoră, de onyx și de gresie. Am produs chiar de la început câte 25000 tone de sare pe an. Sperăm că peste puțin vom poseda cele mai însemnate turătorii de șine de drum de fier din țară; muntele de fier de lângă Cedar City conține mai mult de 50 milioane de tone minerai de fier.

«Afară de asta, suntem foarte bogați în mine de aur, argint, aramă și plumb.

«Produsul total al minelor noastre, care nu sunt încă complet exploatate, se urca în 1900 la 234.703.580 dolari, ceea ce înseamnă 1 miliard 174 milioane.

«Dividentele plătite în 1901 fură de 22 milioane.

— Mi s'a spus, l'am întrerupt eu, că religia d-tră vă împiedică de a exploata minele?

Cei doi șefi ai bisericii mormone se priviră surzind:

— Nu, răspunse șeful Apostolilor, cu o ușoară ironie, religia noastră nu conține asemenea precepte.

«Eu însumi posed numeroase acțiuni.

«Pe lângă cele pe care ți le-am înșirat, mai avem în Utah 40 societăți de petrol.

«Ți-am vorbit despre grâu și despre zahăr, dar nu ți-am spus nimica despre manufacturile de lână, despre uzinele electrice, despre turnătorile noastre.

«Activitatea poporului nostru s'a desfășurat pe toate căile cu o perseverență de necrezut; și în toate părțile am căpătat rezultate mulțumitoare.

«Marea societate înființată de Brigham Young pentru apărarea comerțului și a industriei naționale, a dat chiar de la început dividende de câte 12 la 100 pe an acționarilor săi.

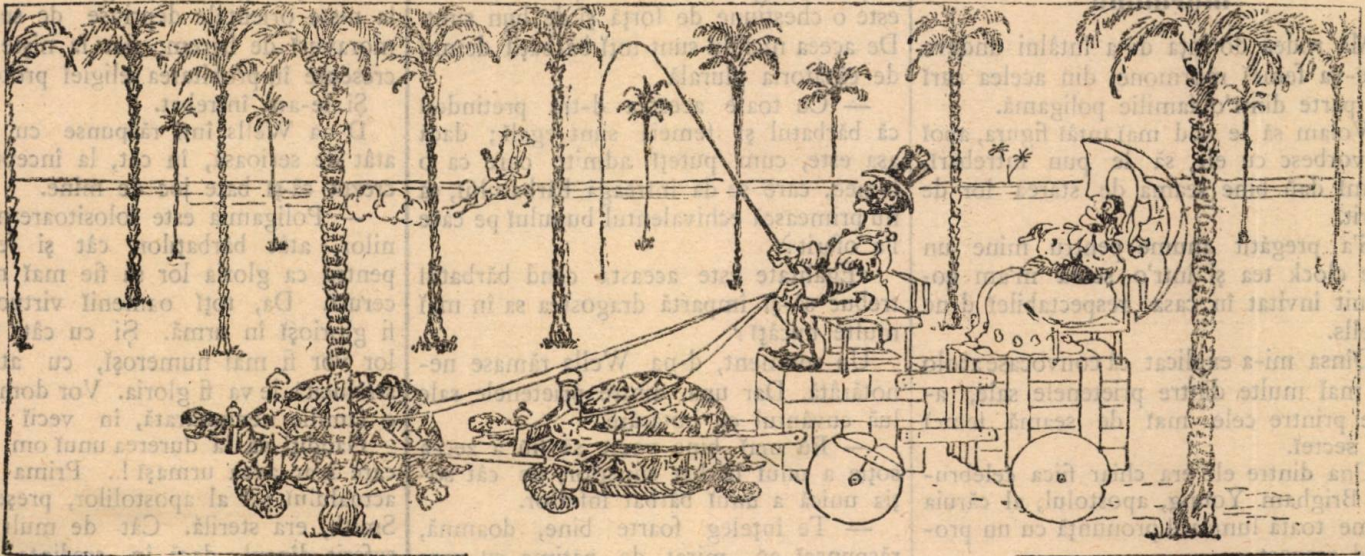
«Un fapt caracteristic: la noi nu vei întâlni nici odată cerșetori.

Din cei 250.000 de locuitori ai Utahului, mai mult de 75 la 100 posedă propria lor locuință. Nu sunt bogați cu toții, dar cea mai mare parte trăiesc în belșug; săracii sunt întreținuți de biserică, care are fonduri destul de mari.

— A... tocmai voiam să vă cer câte-va lamuriri în privința organizării bisericii d-tră.

Vederi exotice

Principesa Nucina-de-Cocos pornind la șosea

— Tot teritoriul ocupat de mormoni, îmi răspunse înaltul prelat, adică nu numai Utahul, dar chiar o parte din Idaho, din Wioming și din Arizona, este împărțit în districte eclesiastice, presedate fie-care de câte un episcop. Acesta este ajutat de două consilieri și are datoria de a se ocupa de prosperitatea temporală și spirituală a supușilor săi. El judecă micile neînțelegeri ivite între drept credincioși; el primește și administrează dijma datorită bisericii precum și darurile făcute și are datoria să se îngrijască de săraci. Episcopul n'are salariu fix; este plătit după trebuințele pe care le are sau după timpul pe care-l consacră bisericii.

«Trebuie să-ți mai spun că biserica trimete în fie-care an numeroși misionari în toate părțile lumii pentru a predica Evanghelia. Acești misionari nu primesc nici o leafă; însărcinarea lor durează două sau trei ani, după care timp sunt înlocuiți.

— Și cum recrutați d-voastră misionarii aceștia?

— Cea mai mare parte dintre acești misionari sunt tineri de 20 de ani, fără educație universitară, fără experiență, dar semănând foarte mult cu apostolii lui Crist, plini de elocvență, predicând evanghelia primitivă în toată curățenia ei.

Școalele noastre sunt pline, căutați un mic vagabond în tot ținutul, și vă asigur că nu veți găsi; institutorii și institutoarele sunt relativ destul de bine plătiți.

Școalele de Duminecă sunt foarte răspândite la mormoni, bibliotecile sunt foarte numeroase și foarte mult cercetate.

Cred că nu mai este nevoie să-ți spun

că votul universal există și la noi, ca în toate părțile Statelor-Unite; dar la noi, votează și femeile, bucurându-se perfect de aceleași drepturi civile ca și bărbații.

— De vreme ce opera d-tră era atât de bine făcătoare, cum vă explicați toate persecuțiile pe care a trebuit să le îndurați?

— Invidia era cauza. Când în 1849, s'au descoperit minele de aur de la vest, eram deplin proprietari pe tot deșertul lacului Sărat.

Și când aurul a fost descoperit și în deșert, o ură nebună s'a pornit în contra noastră?

— Așa dar, nu religia d-tră era cauza urmărilor?

— Nu. Religia noastră este foarte morală; ba chiar prea severă. Adevărații mormoni nu beau nici o dată alcool și nici alte excitante.

Asta nu ne împiedică de a iubi și noi arta, teatrul, dansul, fără ca să trecem însă vre-o dată marginele bune cuviințe.

— Știu că mormonii căsătoriți înainte de 1890 și-au păstrat soțiile.

Dar astăzi, când legea oprește formal poligamia, oare ea nu mai există?

Șeful apostolilor își lăsă ochii în jos și mi răspunse:

— Sfinții ultimelor zile pot avea mai multe surori spirituale, cari i-au ales de soți.

Și tăcu. Am înțeles că nu trebuia să mai prelungesc convorbirea pe tema aceasta.

Mai târziu am putut afla că președintele bisericii mormone se căsătorise el însuși de șase ori. De foarte tânăr încă, se căsătorise cu vara sa, Levira A. Smith. Fură fericiți până în ziua în care

Iosef Smith anunță soției sale intenția de a se căsători și cu o altă femeie, pentru a urma preceptele lui Brigham Young. Levira Smith nu voi să împărtășească asemenea sentimente și-l părăsi. Președintele Smith își luă atunci două soții: pe surorile Edna și Julina Laniton. Mai târziu, se căsători cu o văduvă, Alisa Kimbal Rich. Mari Sarataw fu o altă soție și cea din urmă fu d-na E. Richard Smith. Toate trăesc și au împreună 42 de copii; toate apără cu energie poligamia.

«Sunt mândră de a fi soția unui poligam, declară Mrs. Edna Lamson Smith; cred în poligamie. Sunt fericită și am fost în tot-d'auna. Suntem toate fericite, și senatul n'are nevoie să se ocupe de afacerile noastre particulare.

Cele cinci soții locuiesc toate în Salt Lake City, unde d. Smith le-a construit locuințe bogate. Trei dintre ele, Alisa, Sarah și Edna, locuiesc chiar în același cartier. Locuința Mary-ei, care actualmente este «favorită», este «reședința oficială». La No. 333 din West-First North Street, locuiește Iulina, pe care Smith o consideră drept soția sa legală. Cu dinsa are 11 copii. Pentru a putea suporta niște cheltuieli atât de vaste, d. Smith are venituri mai mari de cât chiar acelea ale președintelui republicei.

Numeroase instituții comerciale îl au ca membru sau ca președinte, plăindu-I salarii considerabile.

Președintele Smith a recunoscut toate acestea, declarând de asemenea că episcopii Taylor, Merrill, Grant și Conlett sunt poligami, dar că, de la 1890 încoace, nimeni n'a mai contractat vre-o căsătorie plurală.

D. Merrill are opt soți și patru-zec,

și cinci de copii cărî, la rîndul lor, i-au dat pînă acuma cinci-zece de nepoți.

O convorbire cu șapte femei mormone

Mă rodea dorința de a întîlni undeva câte-va femei mormone, din acelea cărî fac parte dintr-o familie poligamă.

Voiam să le văd mai întîi figura, apoi să vorbesc cu ele, să le pun întrebări, să-mi dau bine seama de starea lor de spirit.

S'a pregătit anume pentru mine un five clock tea și într-o seară m'am pomenit invitat în casa respectabilei d-ne Wells.

Dînsa mi-a explicat că convocase acolo pe mai multe dintre prietenele sale, a-lesse printre cele mai de seamă femei ale sectei.

Una dintre ele era chiar fiica celebrului Brigham Young, apostolul, al căruia nume toată lumea îl pronunță cu un profund respect.

Omul acesta lăsase o impresie neștearsă în memoria tuturor acelor cărî îl cunoscuseră.

— Era înalt, puternic, frumos; toată lumea îl asculta, ca pe un rege, ca pe un D-zeu.

Avea 21 de soți.

Femeile mormone sosiră una câte una, cerându-și ertare că întârziaseră cu câte-va minute.

Erau șapte. Le-am privit cu curiozitate.

La prima vedere nu observaiu nimic deosebit; își atrăgea atenția numai simplitatea delicată a îmbrăcămîntei și a gesturilor lor.

Dar apoi, ascultându-le, puteai să-ți dai seamă cu ușurință de exaltarea cugetării lor, de misticismul arzător, de credința energică care le însfleșea.

Cînd am început să le explic motivul curiozității mele, am văzut că la rîndul meu, deveneam pentru ele un fenomen. Mă priveau cu curiozitate, surâzându-mi bine-voitoare, întocmai cum am surăde noi de mirarea unor papuași uimiți de minunățiile civilizației noastre.

Am mărturisit de la început toată ignoranța mea, și le-am rugat să mă erte, dacă cum-va întrebările mele vor fi uneori indiscrete, sau naive, sau chiar brutale.

D-na Wells mă asigură că nu trebuia să fiu de loc incurcat; eram încântat.

Atunci le-am explicat cu câtă greutate femeile din occidentul Europei ar înțelege și mai cu seamă ar admite să împartă cu altele un bărbat pe care l'ar iubi.

— Femeile mormone, mi se răspunse, se iubesc toate între ele și nu se consideră ca rivale. În principiu, două femei cărî iubesc același bărbat, trebuie să aibă simpatie una pentru alta.

— În principiu se prea poate, întîm-pina! eu. Dar de fapt simpatia acestora

nu încetează oare îndată ce una răpește amorul bărbatului la care cea-laltă crede că ar avea drept?

— Nicî de cum, dacă bărbatul știe să împartă dragostea sa cu dreptate. Aceasta este o chestiune de forță și de bun simț. De aceea nici nu sunt toți bărbații demni de căsătoria plurală.

— Cu toate acestea d-tră pretindeți că bărbatul și femeia sunt egali; dacă așa este, cum puteți admite oare ca o femeie, care se dă întreagă bărbatului, să nu primească echivalentul bunului pe care l'a oferit?

«Egalitate este aceasta cînd bărbatul trebuie să-și împartă dragostea sa în mai multe bucăți?

Un moment, d-na Wells rămase nehotărâtă. Dar una dintre prietenele sale luă cuvîntul cu hotărâre.

— Eu mai bine voesc să fiu a zecea soție a unui bărbat superior, de cît soția unică a unui bărbat inferior.

— Te înțeleg foarte bine, doamnă, răspunsei eu, mirat de patima cu care fuseseră pronunțate aceste cuvinte, dar eu aș voi să știu dacă d-tale nu ți-ar părea mai bine să fii soția unică a unui om superior?

— Fără îndoială, răspunse dînsa. Dar este un fapt pe care trebuie să-l cunoști și d-ta. În toate familiile în cărî sunt mai mulți copii, de obicei fetele sunt superioare băieților. Și de vreme ce sunt mai multe femei superioare de cît bărbați, femeile n'au ce face și trebuie să-și împartă între ele bărbații superiori.

Nu mă așteptam la un asemenea răspuns, pe care de alt-tel nici nu-l puteam controla, și am rămas încurcat.

— Ar trebui să dovedești că calculul d-tră este exact, încercai să obiectez.

— Dar lucrul acesta îl știe toată lumea, exclamă toate de-o dată.

— Cu toate acestea, eu cred că dacă o femeie își iubește mult soțul, nu poate rămânea indiferentă. Pe la noi, nici nu putem pricepe alt-fel lucrurile.

D-na Wells, care rămăsese gînditoare, repetă:

— Bărbatul trebuie să știe a-și împărți dragostea într'un mod egal.

— Prin urmare sentimentul geloziei vă este cu totul necunoscut?

Una dintre doamne, care pînă atunci rămăsese tăcută, îndrăzni să-mi răspundă:

— Și dacă suferim, suferim în tăcere. Nu trebuie să ne arătăm durerea.

— Dar dacă se întîmplă ca suferința aceasta să fie prea violentă?... Este o chestiune de senzibilitate.

— E o chestiune de disciplină, domnul meu.

Am clătinat din cap cu neîncredere. Aș fi putut să le arăt că n'au dreptate, dar am priceput că nici una nu mă va înțelege. Era zadarnic să-mi mai pierd timpul cu ființele acelea, care fuseseră destul de naive, pentru a se lăsa înșelate de fabula copilărească a religiei mormone.

Am trecut la altă ordine de idei. Aș fi voit să știu prin ce fenomen, femeile acelea care mai toate primiseră o educație aleasă, putuseră primi ideea poligamiei. Aș fi putut înțelege lucrul acesta la niște orientale deprinse de secole cu moravuri de harem; dar la niște femei crescute în probitatea religiei protestante.

Și le-am întrebat.

D-na Wells îmi răspunse cu o voce atît de serioasă, în cît, la început, am crezut că-și bate joc de mine.

— Poligamia este folositoare mormonilor, atît bărbaților, cît și femeilor, pentru ca gloria lor să fie mai mare în ceruri. Da, toți oamenii virtuoși vor fi glorioși în urmă. Și cu cît urmașii lor vor fi mai numeroși, cu atît mai strălucită le va fi gloria. Vor domni peste o familie nenumărată, în vecii vecilor.

Gîndiți-vă la durerea unui om virtuos, care n'ar avea urmași!.. Prima soție a actualului șef al apostolilor, președintele Smith, era sterilă. Cît de mult n'ar fi suferit dînsul, dacă în credința noastră n'ar fi fost și poligamia?

Nu puteam să-mi cred urechilot.

— Și numai pentru această idee primiți dar să vă împărțiți bărbații?

— Oare nu e de ajuns atîta? răspunse dînsa cu cea mai mare dulceață. Gloria în viața eternă, nu merită ea un serviciu atît de mic? Ce înseamnă viața pămîntească față de fericirea imensă pe care ne-o poate da ascultarea cuvîntului lui D-zeu?

— Așa dar, D-zeu este acela care a ordonat mormonilor poligamia?

— Fără îndoială. De alt-fel, nu știți d-ta oare că vechii patriarhi...

— Da, da, știu, întrerupsei eu, mirat de o atît de mare naivitate; și îmi continuai întrebările:

— Aș voi să știu cum era viața casnică pe timpul cînd poligamia era autorizată?

Cum se înțelegeau soțiile între ele? Ce se făceau copiii?

O femeie drăguță, cu ochii negrii, de vre-otă zece și două de ani, luă cuvîntul:

— Eu pot să-ți răspund foarte bine la întrebările acestea, pentru că sunt una din cele 46 de fete ale lui Brigham Young. Mama mea a murit cînd eram în vîrstă de trei ani, și toate celelalte mame mă iubiau ca cum aș fi fost în adevăr copila lor. Locuim cu toatele în aceeași casă, și nici o dată nu mi s'a întîmplat să aud ceartă, sau măcar neînțelegere. Tatăl meu venia în toate seările acasă, la orele șase. După ce recita câte-va rugăciuni, își îmbrățișa toți copiii, și cîna împreună cu mamele mele. După aceea, nu-l mai vedeam pînă a doua zi, la aceeași oră. Mamele mele trăiau împreună, ca niște prietene bune. Toate admirau geniul tatălui meu, puterea, inteligența și bunătatea sa. Tatăl meu a avut în totul două-zece și una de soți.

Ascultam cu o curiozitate crescîndă;

lucrurile acestea erau cu totul nouă pentru mine.

— Trebuie să mai notezi, întrerupse d-na Wells, că în familiile poligame nu sunt nici o dată infirmii.

Lucrul acesta are multă importanță.

— Așa dar, d-tră nu invidiați soarta femeilor din Europa?

— Nici nu este de invidiat. Bărbații lor le înșală și dănele sau sunt naive, sau sufer și sunt nesuferite. De ce n'am recunoaște mai bine, cu sinceritate, că bărbatul este poligam?

O alta adăugă:

— Femeile poligamilor sunt mai ferice de cât cele-lalte.

Ele n'au a se ocupa neîntrerupt de soții lor și găsesc mai multă vreme pentru a se cultiva și a deveni superioare. Și-apoi, rara întâlnire e mai cu iubire; amorul nu devine nici o dată banal.

Eram satisfăcut.

Înainte de plecare, d-na Wells îmi dădu un număr al ziarului pe care-l conduce dînsa, un ziar pentru revindicarea drepturilor feminine. Îmi mai dădu și o carte, intitulată «Reverii»; niște impresii pline de credință și de naivitate:

Îmi șoptia cuvinte dulci, câmpia adormită. Orî când mi-i drag s'ascult ruga ei smerită;

Atunci îmi zboară gândul spre vorba celui sfânt. Și uit că sunt femeie, și umblu pe pământ. În șoapta valului din lanuri aud o mistică chemare: A cerului câmpie e fără de limanuri, Și D-zeu e aproape, și D-zeu e mare!

Bizar amestec de credință, entuziasm și banalitate, care te face să nu știi de trebuie să plângi, să admiri sau să su-râzi.

XIV

Câte-va note

Înfățișarea hotelurilor este foarte curioasă Sâmbăta.

La ora dejunului, între 12 și unu, toate sălile restaurantelor sunt pline. Domnește o însuflețire, o veselie extraordinară. Orchestrele întonează arii populare.

Biurourile fiind închise, bărbații iau masa împreună cu soțiile lor. Din împrejurimile orașului, sosesc grupuri de oameni, pentru a asista la conferințe, ori a se duce la teatru sau la vizite. Fete tinere, singure sau în grupe, vin și ele la restaurant. Toată lumea este îmbrăcată în haine de sărbătoare, și fiecare caută să fie cât se poate mai elegant.

Americanii au mult gust; une-orî însă,

cam exagerează și aceasta este, poate, singura lor greșală.

M'am preumblat de mai multe ori prin mijlocul acestei mulțimi. Un fapt curios: toată lumea bea apă. Cum se face că în țara aceasta, vestită prin alcoolism, lumea să nu bea vin sau bere la masă? Oare nu cum-va americanii beau pe ascuns? Și ipocrizia aceasta nu este cum-va un început de virtute?

Cu toate acestea, aperitivele înainte de masă sunt la modă, chiar și fetele beau «cocktail».

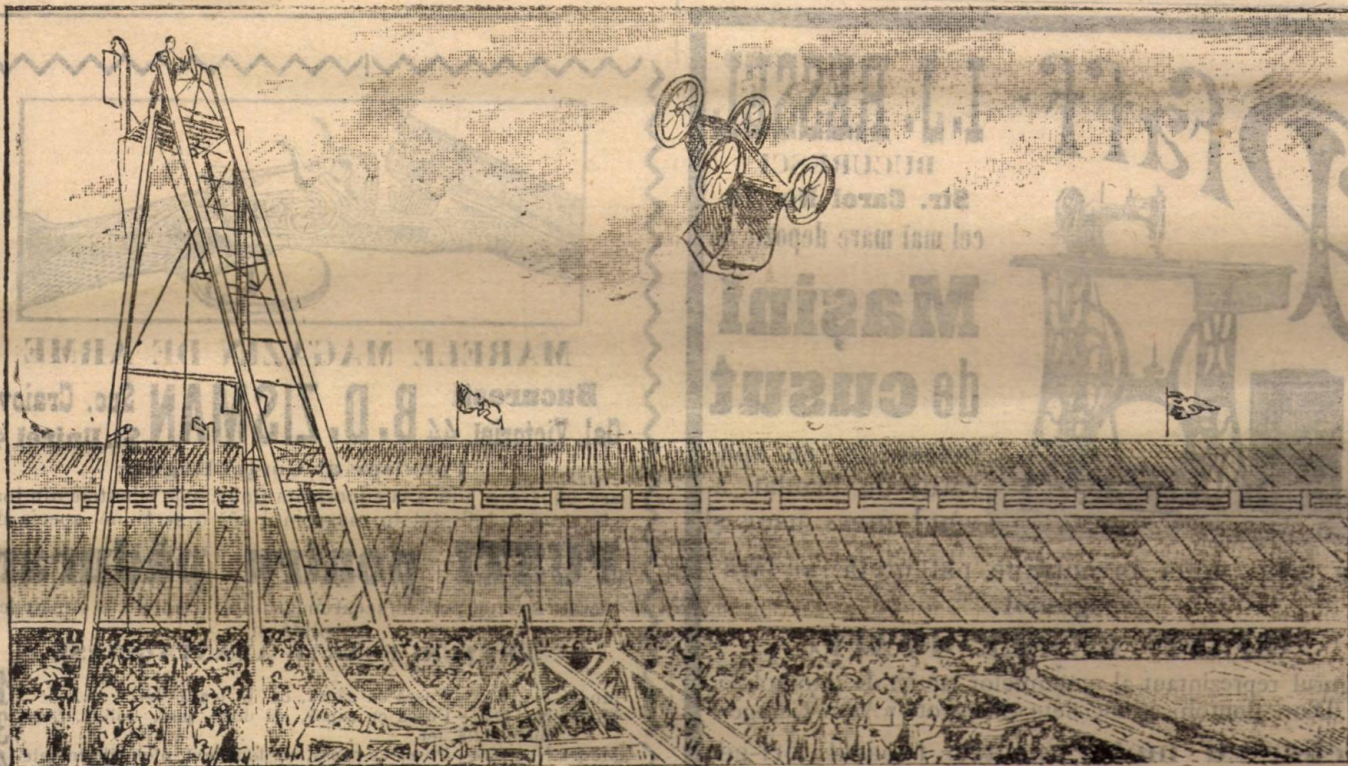
***

Se pare că în America, dictonul: «haina face pe om», nu mai este adevărat. Toată lumea s'a deprins să nu mai dea prea multă importanță, nici hainelor, nici acelui complex naiv de reguli, care formează codul manierelor elegante.

Nu știu dacă am văzut o persoană din o sută, ducându-și mâna la gură când cască.

În hotelurile de primul rang, unde se plătește câte 100 de lei pe zi, atât bărbații cât și femeile au la masă o ținută împotriva tuturor regulilor de politeță.

(Va urma)

Saltul mortal în automobil

Saltul mortal în automobil

Cea mai nouă senzație

Cursa morții cu bicicleta, «Leaping the loop», de multă vreme nu mai e așa de periculoasă, pentru ca să mulță-

mească nervii slăbiți ai vizitatorilor varieturilor, doritori de senzational. Le plac priveliștile și mai îndrăznețe și mișcătoare, pe care doar cea mai nouă producție, saltul mortal în automobil, le mai poate oferi. Automobilul cu o d-nă

ca chauffeură se coboară pe o pantă foarte dreaptă, care se sfârșește printr-o curbă, așa că automobilul e svârțit în aer cu o putere foarte mare și cade apoi pe o saltea, de unde își urmează drumul.

Către cititori

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica bucuros ori-ce articole interesante privitoare la călătorii sau vinători, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate redacției «Ziarului Călătorilor», str. Brezoianu 11, București.

MARE PROFIT

Își pot procura funcționari, agenți, etc.
A se scri sub S. B. 1000. Agenției de publicitate «Presă», București.

Reclama este sufletul comerțului

I. J. RESSEL

BUCUREȘCI

Str. Carol No. 14

cel mai mare depozit de

Mașini de cusut

înzestrate cu aparatul de brodat, având mers ușor și

iute prin noua invențiune patentată și fără sgomot.

«PFAFF» RESSEL «PFAFF»

Singurul reprezentant al renumitelor fabrici de automobile «de Dion Bouton» și biciclete «Peugeot» «Auto-Garage»

Atelier cu motor pentru reparat ori-ce sistem de MASINE DE CUSUT, BICICLETE și AUTOMOBILE, precum și pentru arămuit nichelat și emailat.

SĂBII se niclează cu prețuri reduse. — Atelier special pentru colțuit, gravat, plisat, soleil și evantail.

Reclama este sufletul comerțului

Magazinul General de Muzică

LA HARPA

București, Strada Colței No. 5

Cel mai mare depozit de

Gramofone americane

cu renumita marcă «The Harp», și

◆ INSTRUMENTE MUSICALE ◆

Prețurile cele mai reduse

Cataloage gratis

MARELE MAGAZIN DE ARME

București **B. D. ZISMAN** Suc. Craiova
Cal. Victoriei, 44 St. Unirei 48

Furnisor al Curții Regale

are onoare a aduce la cunoștința Onor. sale clientele din toată țara, că a înființat în magazinul său o secțiune specială de

PUȘTI pentru pădurari

lucrate special pentru acest magazin și fiind de o construcție solidă și

— PREȚURI FOARTE AVANTAGIOASE —

Model No. 230 — Pușcă cu capsă, cu o țevă, lei	15
Model No. 285 — Pușcă cu capsă, cu două țevi, solidă, recomandabilă, lei	30
Model No. 236 — Pușcă cu capsă, cu două țevi, oțelurile înainte foarte solidă, funcționare admirabilă, model f. recomandat	40
Model No. 133 — Pușcă foc central, cu o țevă, sistem «Mau-ser», cal. 12 sau 16, robustă, recomandabilă, lei	30
Model No. 101 — Pușcă foc central, cu două țevi, calibrul 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoșe, cocoșele punându-se singure la piedica de siguranță, m. solid, lei	55
Model No. 1103 — Pușcă foc central, cu două țevi, calibrul 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoșe, cocoșele punându-se singure la piedica de siguranță, oțelurile înainte (armă de reclamă a magazinului), pușcă recomand., lei	65

Prețurile sunt reduse, fixe și se înțeleg numai cu bani gata. — Expedițiuni în toată țara. — Comandele se efectuează în ziua primirii.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

SI AL ÎNTÂMBLARILOR DE PE MARE SI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5 — pe an în toată țara

* 2.60 * 1/2 * * *

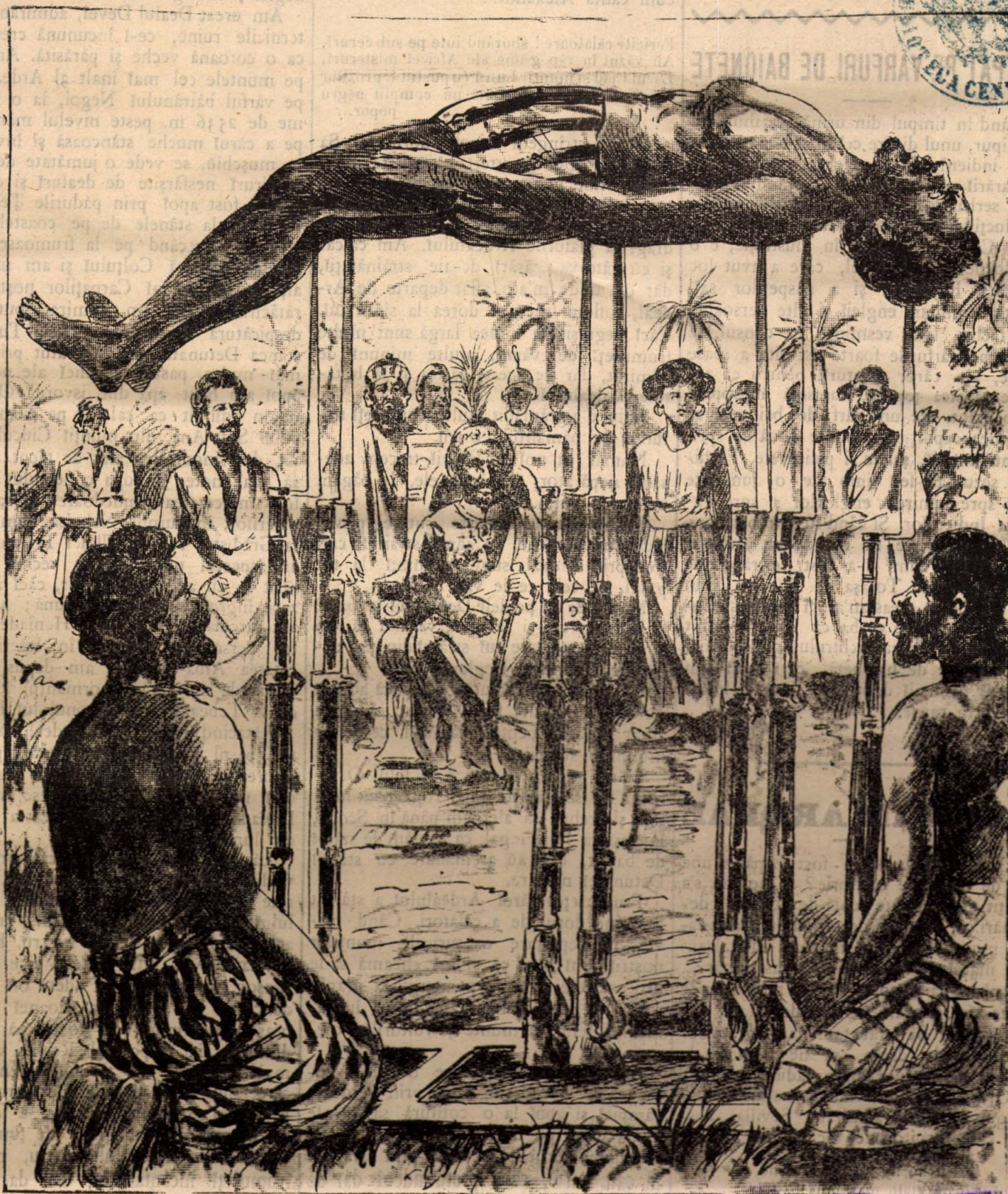
Redacția și Administrația :

No. 11. Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

apare o dată pe săptămână

— MARȚEA

Un pat pe vârfuri de baionete. — (Vezi pag. 2296)

ABONAMENT

— LA —

„Ziarul Călătoriilor”

Pentru 1 an 5 lei

Pentru 6 luni lei 2.60

UN PAT PE VÂRFURI DE BAIONETE

Când în timpul din urmă Rajahul din Manipur, unul dintre cei mai bogați principii indieni, și-a celebrat sărbătoarea declarării majoratului, s-au orânduit mărețe serbări. La toate serbările indiene producțiile fahirilor joacă un rol însemnat. Ceea ce vedem în ilustrație, e o producție de acest fel, care a avut loc în fața Rajahului și a oaspeților săi, înalți demnitari engleji și alte persoane. Un fahir, fără vesminte pe dânsul, se așază pe vârfurile foarte ascuțite a șeșe arme, ale căror straturi, pentru ca armele să stea țepene, fuseseră îngropate în pământ. Pe un vârf de baionetă se sprijinea capul, pe câte alte două se sprijineau umerii, șalele și picioarele. Fahirul șezu ast-fel timp de o jumătate de ceas spre uimirea englezilor și spre bucuria Indienilor. Și când fu întrebat, bine înțeles după ce fu dat de pe vârfurile baionetelor, cum i-a fost, el răspunde cu sânge rece: Toțaș de bine ca și în pat. Ei bine, aceștia n'ar fi tocmai fenomenal. Numai, e vorba că nu s'a putut observa pe pielea fahirului nici o urmă de vârfurile de baionetă, căci unui om ca toți oamenii desigur că i-ar fi intrat adânc în carne.

C. Arg.

DE PRIN ARDEAL

Care dintre noi n'a fost stăpânit uneori de dorul de călătorie? Cine nu s'a simțit cuprins câte odată de nostalgia depărtărilor, ce ne-o deșteaptă în suflet zărea munților perduți în ceață sau talazurile mării nesfârșite și fără astâmpăr?... Ce n'am da uneori, ca să putem trece peste țări și mări, pe cât depărtate, necunoscute? Să străbatem țara granzilor și obosiți de drum, să ne odihnim la umbra palmierilor din «grădina Spaniei» la Orihuela, sau rătăcind pe malurile Guadalquivirului, să admirăm Sevilla, despre care locuitorii ei zic cu mândrie:

Quien no ha visto a Sevilla,
No ha visto maravilla *)

*) Cine nu a văzut Sevilla, nu a văzut o minune.

Sau nu ne sboară câte odată sufletul pe aripă nevăzute în mândra Italie, unde sub bolta azură a cerului, ținuturile par a fi asemenea unor grădini fermecătoare, iar graiul omenesc este un cântec dulce, armonios? Și cine n'ar dori să vadă minunile orientale, Cornul de aur, pagodele Indiei, o. I fiordurile nordului, liniștite și pline de tăcere sau apoi misterele Africei, cu pasturile arinoase, pe care le străbat în sbor pasările călătoare, cum cântă Alexandri:

Fericele călătoare! Sburând iute pe sub ceruri,
Au văzut în răp giune ale Africei mistereuri,
Lacul Ciad și munții Lunii cu pustiu și grozitor
Nilul alb cărui se'nchină un eșplrit negru
popor...

Dar să strângem aripele dorului.. Să lăsăm pe globe-trotterii a străbate căile depărtărilor nemăsurate, iar noi să ne mărginim pașii de călători la plaiurile unui mic colț al lumii, nouă atât de drag, la plaiurile Ardealului. Am călcat și eu câte-va cărări de-ale străinătății, dar ori unde m'am aflat departe de Ardeal, sufletul meu se dorea la sinul lui. Căci negreșit în lumea largă sunt multe frumuseți de văzut, multe minuni de admirat, dar de aceste găsim și la hotarele Ardealului.

Natura a grămadit multe frumuseți naturale pe pământul nostru.

Numai că noi Ardelenii trecem adeseori nepăsători pe lângă ele, le băgăm în seamă puțin.

Pe noi nu ne nimește cutare privilegii țară pereche, pe când străinii, care trec prin Ardeal, sunt încântați la tot pasul, de cele ce le văd ochii.

Moșul de la poalele Detunatei își paște liniștit caprele și să miră văzând că vin să admire stâncile lui străini din țări depărtate, Nemți și Englezi.

Ba în naivitatea lui socotea că aceștia nu sunt în toată firea, de față ei atâta amar de cale, pentru ca să-i cerceteze munții și stâncile lui.

El nu știe că o stâncă de felul Detunatei nu se găsește în Europa continentală și trebuie să alergăm până în Scoția, la peștera lui Fingal, ca să dăm de stâlpi de basalt, care au asemănare cu stâlpii Detunatei noastre.

Frumusețea țării Ardealului a stârnit în mine dorul de a călători. Când privesc în depărtare contururile munților noștri, îmi pare că ei mă cheamă să le urc coastele, să trec pe marginea prăpăstiilor, să străbat în o altă lume, în lumea ciutelor de munte și vulturilor carpatini.

Sau când privesc de pe o culme șoseaua, ce serpușie albă prin verdeța câmpiei și apoi la o cotitură să pierde din vedere, un dor, un tainic dor mă cuprinde, dorul de a pleca prin țară, ori în care parte, căci pretutindeni dai de frumuseți și rarități naturale de care ră-măi satisfăcut și mulțumit.

Dorul de călătorie... Acest dor mi-a

dat adese-ori în mână toiagul de călător, de care însoțit am cercetat cele mai multe ținuturi ale Ardealului. Cu el în mână am urcat coastele Timpei de la Brașov și de pe culmea ei m'am desfășurat în frumusețile Țării-Bârsei și a coronei de munți, ce o înconjoară. Am fost în căscioara din creștetul cetății Căhalmului și am admirat zidurile ce au alcătuit această cetate și care se par a fi crescute din stâncă, atât de mult le-a negrit și mucigăit trecutul vremurilor.

Am urcat Dealul Devei, admirând puternicile ruine, ce-l încunună creștetul, ca o coroană veche și părăsită. Am fost pe muntele cel mai înalt al Ardealului, pe vârful bătrânului Negoi, la o înălțime de 2536 m. peste nivelul mării, de pe a cărui muche stâncoasă și învăluită în mușchi, se vede o jumătate de țară, cu șiruri nesfârșite de dealuri și coline.

Am fost apoi prin pădurile Tebeșului și pe la stânele de pe coastele Retezatului, trecând pe la frumosele ruine ale cetății Colțului și am urcat și alți uriași de al Carpaților noștri. În rătăcirile mele am admirat puternica despicătură de munte, Cheia Turzii și stânca Detunată, am străbătut prin cele mai multe pasuri și chei ale noastre, apoi am băut apă din izvorul Oltului, m'am odihnit ca călător pe țărmul lacului Sint-Ana din munții Ciucului, atât de singuratic, atât de tăcut... și ce să mai notez în fuga condeiului? Am fost în cetatea Hunedoarei în sala cavalerilor, în turnul Neboisa; am văzut la Grădiștea ruinele Ulpii-Traiane, care au aspectul unui cimitir vechi și părăsit — cu adevărat cimitir, căci aici ne zace îngropată gloria străbună; am văzut sarcotagiul lui Ioan Huniade și altor personaje istorice, în biserică din cetatea Alba-Iuliei și am depus o lacrimă de durere pe mormântul lui Iancu la Tebea, lângă goronul lui Horia...

Rătăcind ast-fel prin Ardeal, aflăm la tot pasul regiuni romantice, peisaje pitorești, rarități naturale și frumuseți care ne încântă și ne robesc sufletul. Dovadă ne dau despre aceasta streinii din lumea mare.

Lăsând la o parte pe călătorii mai vechi, care în scrierile lor fac adevărate imne de laudă și admirație Ardealului pentru frumusețile lui, amintesc aci pe doi din timpul nostru. Bergner în cartea sa între altele zice despre Brașov, că sufletul lui adese ori «se adâncește în admirarea icoanei acestui oraș, împrejmuț de toate părțile cu dealuri», iar reposatul Reclus, cel mai mare geograf al timpurilor noastre, cercetând — călăuzit de De Gerando — Retezatul și văile Jiurilor, a fost răpit de vederile romantice ale ținutului.

Așa este Ardealul nostru, plin de frumuseți încântătoare, dar dacă vom căuta prin întinsul lui opere de artă, vom rămâne decepționați, căci de aceste abia vom găsi câte-va, foarte pu-

ține. Nicl muzee, cu colecțiuni bogate, nu avem.

Singurul muzeu, dar muzeu provincial, care nu poate rivaliza cu muzeele din occidentul Europei, este cel al lui Bruckenthal din Sibiu, apoi câte-va începuturi de colecții, mai cu seamă de antichități, și vre-o 3—4 biblioteci (Sibiu, Cluj, Oșorhei și Alba-Iulia) mai de valoare. Atât ce avem. Chiar și antichitățile romane, în care a fost bogată țara noastră, au fost duse cele mai multe din Ardeal și astăzi fac podoaba muzeelor din țările străine.

Monumente arhitectonice găsim prin Ardeal, dar de valoare artistică puține. Ast-fel este cetatea lui Huniade de la Hunedoara, cu impunătoarea sală a cavalerilor. Ea a fost plasmuită de maștri aduși din sudul Franței. Sunt apoi de remarcat câte-va biserici, între care amintesc biserica catedrală din Alba-Iulia cetate. Aceasta a fost restaurată în stil gotic de Huniade, iar turnul e plasmuit în stil renașanșe italian, cu acoperiș lătareș. Mai avem biserica luterană săsească din Sibiu, zidită în stil gotic, în care între altele se află d'asupra intrării în sanctuar, tabloul: Răstignirea lui Christos, făcut de pictorul sas Ioan de Rișnov (Johannes de Rosenau), la 1445. Mai sunt câte-va biserici săsești, între care cu deosebire biserica catolică din piața Glujului și dintre ale noastre biserica Sf. Nicolae din Brașov (Scheib) și catedrala Blajului. Zidiri monumentale private avem și mai puține, abia 3—4, sunt casa, familiei patriciene săsești Pemlinger din Sibiu, în care se află acum primăria orașului, apoi palatul lui Bruckenthal din Sibiu și palatul Banffy din piața Clujului, în stil baroc.

Am amintit aproape tot, ce avem în acest gen. Dacă însă cutreerăm Ardealul, ne va cuprinde mirarea de câte ruine de cetăți, de casteluri, șanțuri întărite, valuri și alte fortificații vom da. În săsime, cum știm, și bisericele erau înconjurate cu ziduri, formând așa numitele castele bisericești, iar în multe locuri găsim ziduite și puse în s'are de apărare chiar și peșterile și intrarea cheilor.

Ce înseamnă aceasta?

Răspunsul ne va scoate la iveală cauza, pentru care la noi nu s'au putut sălășlui artile și științele.

Ruinele vechilor întărituri ne spun în graiul lor tăcut că multe și mari vijelii și potopeniți au trecut peste aceste plaiuri. Pe când pe la sfârșitul secolului al IX-lea năvălirile de popoare pentru partea cea mai mare a Europei occidentale au încetat, în Ardeal și țările române megieșe ele au ținut mai departe, până în timpurile mai nou. Numai năvălitorii s'au schimbat. În locul Goților și Hunilor ne-au năpădit Turcii și Tătarii, apoi oști «creștine», soldați de-al generalilor austriaci și adunați de haiduci, năimiți de unii principii ardeleni. Iar de

pe unde străbateau aceștia, pustiți și sărăcie rămânea în urma lor. În deosebi erau prădalnici haiducii (hajdu), despre cari contemporanul Szamoskozi (secl. XVII) scrie că trăiau numai din furat și hoji și erau aplicați a comite orîe fărâdelegi. Jelei din Ungaria, fără patrie și fără căpătâiu, haiducii stăteau așa departe de omenime, în cât afară de figura de om, nu află nimic cmenesc la el—scrie mai departe Szamoskozi. Cei din aceste, și se pare că ai înaintea ochilor descrierea lui Iornaudes despre Huni, atât de asemănători sunt la fire barbarii vechi și cu cei mai noi.

Năvălirile, războaiele neîntrerupte și prădalnice au adus poporul Ardelean la sapă de lemn. Lipsa și sărăcia se lăse ca pecingenea și oamenii une ori n'aveau ce mânca și ce îmbrăca. S'ar părea că aceasta e o fabulă s'ă exagerație de necrezut, dar, durere, e tristul adevar. Date îndoele il verifică. Voi cita aci o singură dată caracteristică pentru mizeria ce domnea pe la sfârșitul secolului XVI-lea în Ardeal. În o consemnare de spese a bisericii catolice din Cluj, din 29 Decembrie 1596; este însemnată următoarea erogațiune a comunității bisericești: «Văzind comunitatea viața mizeră a mulțimei de oameni goi și fără haine, a cumpărat pe seama lor un vig (bucată) de pănură cu 8 fl. și iarăși o jumătate de vig cu 3 fl. și 90 bani».

Și aceleași stări și aceiași mizerie dai-

nuia și mai târziu, prin secolul al XVII. Nestabilitatea și nesiguranța era perpetuă și frica să înrădăcinase atât de mult la popor, în cât și mai târziu, în vremuri mai pacifice, oamenii căutau a se refugia prin codri și peșteri, îndată ce aburea vre-o veste despre năvălitori.

Iată un exemplu în privința aceasta:

Când împăratul Iosif II în alianță cu țarina Rusiei, Caterina II, avea război cu Turcii, prin Ardeal se lăși știrea că Turcii vor să năvălească la noi din Muntenia. Ardelenii se îngroziră și între alții Secuții de pe valea Homorodului își aleseră ca adăpost peșterea cea mare de la Almaș (Homorod). În ea voiau să se refugieze sate întregi de urgia păgânilor. De astă dată n'a fost lipsă de fugă, căci cu Turcii s'a făcut pace, dar cazul e caracteristic, arătându-ne că chiar și acum un secol și ceva, bieții oameni se gândeau a-și părăsi casele și avutul, ca să scape abia cu viață.

Intre ast-fel de împrejurări vitrege, este natural că în cultivarea artelor și științelor Ardealul a rămas îndărât și abia în timpul mai nou, cu deosebire de la 1848 încoace, am făcut începuturile pe aceste terene.

Natura ne-a dăruit cu frumuseți admirabile, dar soarta ne-a luat posibilitatea de a putea copia aceste frumuseți în forme artistice și a crea ast-fel monumente și opere de artă de valoare.

Silvestru Moldovan

Duminecă, 2 Decembrie, la orele 10 dimineața, se va face în biroul administrației «Universul» tragerea premiilor ce acordăm gratuit abonaților «Ziarului Călătoriilor», editat de «Universul».

Vor participa la aceste premii toate abonamentele cari ne vor sosi până în seara de 1 Decembrie.

Premiile sunt următoarele:

I) Un gramofon american, cu 6 plăci, renumita marcă «The Star», din marele magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, 54.

II) Un fonograf Duplex, cu 6 cântece, de la magazinul general de muzică «La Harpa», strada Colței, 5.

III) Una pușcă de vânătoare cu două țevi, cal. 12, cu triplu zăvor de siguranță Greener, țeava stângă choke-bore, etc.

IV) Una carabină Flaubert, sistem Warmont, calibru 9 mm. pentru glonț și alicie. Ambele din marele magazin de arme B. D. Zisman, calea Victoriei, 44.

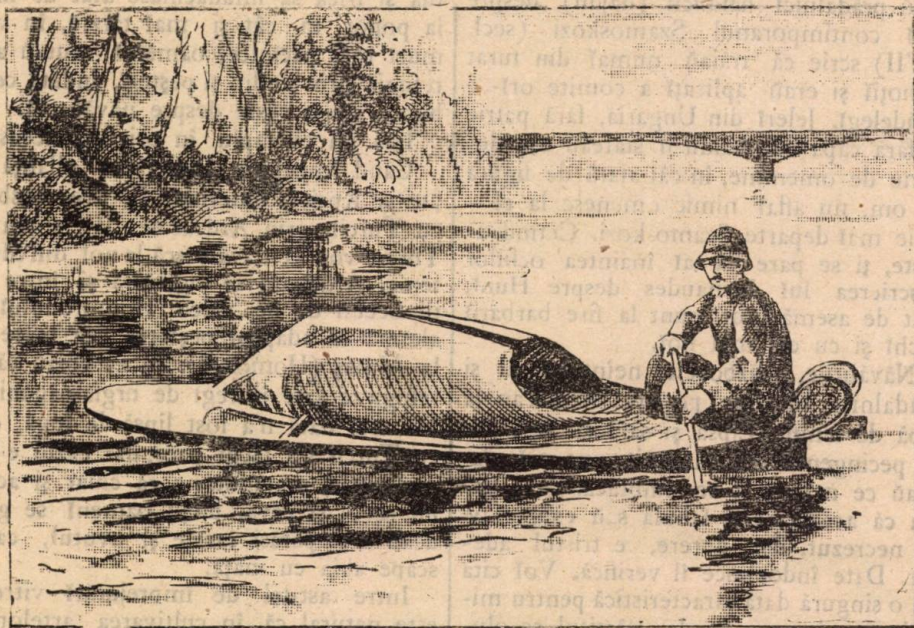
V) Una mașină de cusut de mână, sistem perfecționat, din magazinul L. Ressel, strada Carol, 14.

«Ziarul Călătoriilor» conținând prea frumoase ilustrațiuni și 16 pagini text, pe hârtie velină, nu costă de cât 5 lei pe an.

O altă favoare:

Cine face un abonament pe un an la «Universul», primește «Ziarul Călătoriilor», tot pe același timp, cu prețul jumătate.

Experiențele cu hidroplanul «Ricochet»

Un hidroplan care face 62 km. pe oră

De-acum zece ani, de când a fost înființată, luntea-automobil face pe fie-care zi progrese considerabile. Din an în an își mărește viteza și a ajuns acum la reperițiunea crucișetorelor și a torpiloarelor.

Dar toate luntrile de pină acum au fost eclipsate de hidroplanul «Ricochet Antoinette» al d-lui Le Las. Intr-o încercare care a fost făcută săptămâna trecută pe Sena, între podurile Neuilly și d'Asnières, hidroplanul d-lui Le Las a

atins viteza fantastică de 62 km. pe oră sau în termeni maritimi 24 noduri, bătând ast-fel recordul lumii.

Această experiență, cronometrată de d-nii Archdeacon, Tissandier, Pierron și Dickens, s'a făcut în prezența unei numeroase asistențe, printre care s'a remarcat Santos-Dumont, Levasseur, contele d'Agoult, etc.

E de notat că hidroplanul lui Le Las este prevăzut cu motorul Antoinette, cu care acum vre-o 15 zile d. Henry Farman a bătut un alt record al lumii, străbătând 771 metri în aeroplan.

trupă de infanterie apărură în depărtare. Blanblanc se îndreptă spre ea.

Trompet o luă în spre sud, direcție în care zărise un detașament de cavalerie.

— Așteptați puțin!.. mormăi dînsul, și se îndepărtă, repetând mereu:

— Ordinul generalului Escobedo.

Trupele mexicane, îndată ce primiră acest ordin, se îndreptău spre nord, fără nici o discuție.

De două-zeci de ori, aceeași manevră fu repetată.

În cele din urmă, caii fiind zdrobiți de oboseală, se opriră pe malul unui riț.

Dar abia descălecase, și o nouă trupă de cavalerie apărură la orizont.

Trompet sări cel dintâi pe cal.

— Nu e nevoie, îi zise Blanblanc; americani vin spre noi.

Când trupa ajunse la o mică distanță, Trompet îi eși în cale.

— Ordinul generalului Grosbedo! zise dînsul întinzând frânghițele șelului coloanei.

— Cum ai spus? întrebă cel-lalt.

— Ordinul generalului Grosbedo, d-le căpitan!

Și Trompet salută militărește.

Blanblanc, care ghicise cam ce trebuia să se întâmple, alergă îndată.

— Imbecilul acesta este sub ordinele d-tale? întrebă ofițerul.

— Da, domnule căpitan.

— Ce tot îmi trîncănește dînsul cu generalul Grosbedo?... Să mă lase în pace, cu salutul său militar, cu tot.

— Generalul Escobedo, dobitocule! exclamă Blanblanc, întorcându-se spre Trompet.

Și apoi, căpitanului:

— Trebuie să-l ertați, este un nenorocit de dezertor, și nu e în serviciul meu de cât de două zile. De alt-fel a mai prevenit până acum cinci sau șase detașamente; dar de astă dată memoria i-a lipsit.

— Un dezertor.

— Hei!.. bună ziua dragul meu, îi strigă o voce din rîndurile soldaților, în limba franceză; mi se pare că și tu te săturaseși?

Trompet rămase pe loc, cu chipul în mână, înlemnit.

Americanii întorseseră caii, și se îndepărtau în galop.

— Ai auzit, Blanblanc? Era cine-va acolo, care mă cunoștea.

— Un dezertor!.. Oamenii aceștia au devenit de o bucată de vreme așa de numeroși!

— Dezertor!.. dezertor!.. De ce naiba ți-a venit să spui că și eu sunt dezertor?

— Trebuie să-ți explic purtarea. Și când mă gândesc că tu aveai de gând să protestezi, dacă nu te întrerupea tovarășul. Fără acest mic incident, poate că în momentul de față am fi fost amândoi împușcați.

— Cred și eu!.. Recunosc că nu este tocmai plăcut să primească cine-va două-

Ultima expediție a unui aventurier

— Urmare —

— Ce vă spuneam eu!.. tună Trompet. Distrugeți frânghiile acestea blestemate!..

Dar indianul răspunse cu cea mai mare liniște:

— Amicul Chapardo a avut dreptate odinioară. Trompet este un dobitoc.

Postul zuav rămase cu gura căscată.

— Când are cine-va un asemenea secret în mânele sale, nu-l distinge, ci caută să servească de el.

Și zicând acestea, desfăcu cu repezițiune nodurile frânghiilor, făcându-le apoi în alt mod.

— Acuma, continuă dînsul, orî-ce șef mexican care va vedea vre-una din aceste «quipos», se va îndrepta imediat spre nord-vest, lăsând liberă calea spre sud est. Sper că până peste trei zile,

—dacă Marea-Wacondah va voi-o—să ne întâlnim cu armatele franceze.

— Ai înțeles Trompet?

— Miș de tunete!.. Ce dobitoc sunt!.. Și se lovi cu palma peste frunte. Ce dobitoc sunt!

— Și acum, repede pe cai! ordonă Blanblanc. Vom eși în calea tuturor detașamentelor pe care le vom întâlni.

«Nu uitați cuvîntul de ordine. Arătați fie-care «quipo», pe care-l veți ține legat de șea, și nu spuneți nimic, de cât:

— Ordinul generalului Escobedo!..

— Dar salutul militar? întrebă fostul zuav.

— Nu este nevoie; noi suntem niște simpli auxiliari ai armatei, întrebuințați numai pe vreme de război.

Toți patru încălecară. Peste puțin, o

spre-zece gloanțe în burtă. Dar ce vrei?... N'am putut înghiți cuvântul dezertor....

Trebue să iați un mic răcoritor. Să primească cine-va într-o singură jumătate de zi, de trei ori în șir epitetul de imbecil...

Și ridicând plosca pe care o avea legată de șea, o duse la gură și bău pe nerăsufiate.

— S'o ștergem, zise Blanblanc, care observa cu atenție orizontul în spre nord.

Pe la amiază, amicii noștri ajunseră la un «pueblo» și se instalară în sigura «fonda» care se găsea acolo.

— Să aduci «tortilas» pentru noi și grăunțe pentru cai, comandă Blanblanc.

— Hei!.. fondero!.. să nu uiți și ceva rachiu!

Hangiul începu să-l examineze cu curiozitate oaspeții. Dînsul știa bine că soldații mexicanii merg zile întregi fără să bea alt ceva de cât apă. De aceea tăcerea lui Trompet îl mira.

— Cavalerii sunt?... întrebă dînsul bănuitor.

— Exploradores, pentru moment în serviciul lui Escobedo... Suntem purtători...

Cu un gest scurt, arătă prețiosul mesaj.

Cât despre beție, ghicești bine de unde trebe să vie. Dar în afară de acest defect, este un cavaler în care poți avea deplină încredere.

În același timp Blanblanc dădu lui Trompet o lovitură puternică cu piciorul.

— Am înțeles, zise hangiul, aruncând un suris desprețuitor fostului zuav.

Tortilera aduse o farfurie cu turte, pe care o puse pe masă.

Amicii noștri mîncară ca niște lupi. Numai Trompet nu voia să mînce.

— Tie nu ți-e foame? întrebă Gerald.

— Ba da, d-le Gerald, răspunse cel-alt, după ce se asigurase că nimeni nu-l ascultă; dar simt că buciile astea mi s'ar opri în gât...

«Dezertor, ești, care mi-ai vîrșă sângele pentru patrie...

— Curaj, amicul meu, curaj; trebuia!

— Bine, bine, zise Trompet, consolată puțin de încurajările tovarășilor săi. Dar mai bine mi-ar fi părut să mă văd singur, singurel în fața unei duzini întregi de mexicanii.

Lucrul acesta se va întâmpla mai curînd de cât cum îți închipuiești tu. Dar pentru moment fii bine și mîncă; ai putea să ne trădezi fără să vrei...

În momentul acela intră din nou hangiul.

— Cavalerii nu iați nimic ca proviziuni? întrebă dînsul plin de politețe acum.

— Patru duzini de tortilas, opt livre de bucau, sacii cailor plini și ploștile cu rachiu de asemenea. Ne vei mai da și patru pachete de tabac, răspunse Blanblanc.

Hangiul luă ploștile și după câte-va momente se întoarse cu ele pline și le

puse pe masă dinaintea amicilor noștri.

În fața lui Trompet puse una mai mare.

— Nu este aceasta plosca mea, observă fosul zuav.

— Ți-am dat una mai mare pentru că să mai capeți puțin curaj, răspunse hangiul. Fără băuturi spirtoase, francezii sunt niște lași.

De astă-dată era prea mult.

Mai înainte ca Gerald și Chapardo, — care de alt-fel erau și dinșii destul de indignați, — să-l fi putut împiedica, zuavul se repezi la hangiul și trîntindu-l un pumn drept în față, îl rostogoli la pămînt.

— Ajutor! urlă nenorocitul; ajutor!..

Un peon, care tocmai atunci intra cu proviziunile, alergă repede, strigînd:

— Ne asasinează stăpînul!..

Zece peoni, cu cuțitele în mîna, pătrunseră îndată în sală.

Amicii noștri îi așteptau cu puștile pe umăr, gata să tragă.

— Jos cuțitele! comandă Blanblanc. Său dacă nu, o jur în numele lui Simon Gutierrez, șeful meu, că veți fi cu toții spânzurați pînă peste trei zile.

Auzind numele lui Gutierrez, celebrul partizan al liberalilor, care din simplu servitor al unei haciende din Cuizillo se înălșase el însuși la rangul de colonel și fusese recunoscut ca atare de guvernul lui Juarez, servitorii se dădură îndărăt ca prin farmec.

Hangiul auzise și dînsul numele teribilului șef. Și într-o singură clipă avu viziunea hanului său dărâmat, a recoltelor sale arse, a femeii și copiilor săi uciși.

Se ridică și ducându-se drept spre Trompet, îi zise plîngînd:

— Iartă-mă, cabalero, n'am știut ce zic.

— Nu știai, animale, cât valorează pumnul unui francez! Ești bine, acum ai aflat!..

Nenorocitul hangiului căzu la picioarele lui Blanblanc.

— Ertare, șetule!.. Să nu spui nimic generalului Gutierrez!..

— Haide, scoală-te și pregătește-ne mai repede caii, ordonă Blanblanc.

— Mă duc eu însumi, căpitane.

— Nu; vei chema pe unul dintre servitorii tăi. Aceasta e treaba lor.

Și după ce peonul chemat eșise să execute ordinele primite, Blanblanc continuă:

— Știi ce idee mi-a venit, amigo?

— Ce idee? întrebă cel-alt, împins din nou de neliniște.

— Că tu ești dușmanul liberalilor.

— Eu?... exclamă hangiul ridicînd mâinile spre cer; dar îți jur că aș fi în stare să fac orice pentru a-mi dovedi devotamentul!..

— Jurămintele sunt ca mantalele cu două fețe: și de ploae și de praf. Nouă ne trebuiesc fapte.

— Căpitane, cere-mi orice vei voi.

— Bine, amigo, vom vedea.

Și destupînd ploștile, îl pofti să guste

pe rînd din toate. După aceea îl puse să mînce o tortila și o bucată de carne.

— Vă temeți ca proviziunile să nu fie otrăvite? întrebă hangiul, neînțelegînd.

— Acum, amigo, continuă Blanblanc, vei fi așa de bun să ne dai tot praful de pușcă și toate gloanțele pe care le ai? Ne lipsesc munițiile.

O strîmbătură ușoară încreți figura hangiului. Dar, cîm nu se încăpea nici o replică, dădu ordin unui servitor să aducă cele trei cutii de praf și sacul de gloanțe pe care îl avea în han.

Blanblanc părea că nici nu vede:

— Am zis toate proviziunile, repetă dînsul, jucându-se cu cuțitul.

Gestul acesta era prea elocuent pentru ca hangiul să mai stea la îndoială.

Repede tură aduse încă două cutii de praf și un sac de gloanțe.

În momentul acela intră și un alt peon.

— Căi cavalerilor sunt gata, zise dînsul, aruncînd o privire furioasă stăpînului său.

— Ce-am de plată aici? întrebă Blanblanc.

— Două onci, răspunse hangiul, fără să stea la îndoială.

— Războinicul lui Simon Gutierrez plătesc după ce au verificat calitatea mărfii, răspunse indianul, aruncîndu-l o privire teribilă.

Cel-alt se înclină tremurînd.

După ce examină cu atenție caii, prietenii noștri încălecară și Blanblanc dădu semnalul de plecare.

— Canaliilor! bandiților! asasinilor!.. urlă hangiul cînd fu sigur că nu mai era auzit. Ah, bănuiam eu!.. Sunteți discipoli demni ai mizerabilului de Gutierrez, ai celui!..

— Ce-ai spus? întrebă o voce tunătoare.

Un om intrase în fonda.

Înspăimîntat, hangiul se întoarse și rămase cu gura căscată în fața noului personaj.

Era partizanul cu renume sinistru, omul care făcuse niște isprăvi și mai sinistre încă.

Diplomat, hangiul își regăsi repede toată prezența de spirit.

(Va urma)

Proverbele poporului Hova

Printre diferitele limbi vorbite de sălbatic, una dintre cele mai dulci și mai bogate este fără îndoială și limba poporului Hova (pronunțat Huv).

Hova, care se bucură de o pronunție aproape muzicală, este foarte bogată în proverbe și maxime.

Morala și filosofia unui popor pot fi deduse foarte bine din proverbele sale.

Nu voi citi aici jocurile de cuvinte, care își pierd tot rostul fiind traduse. Dar

voiți alege câte-va din proverbele limbii hova, pentru ca cititorul să-și poată face o idee despre caracterul adânc observator al malgașului.

Iată câte-va care arată mult simț practic:

— Mai bine e să moară un leneș, decât să strici un vas la intrarea unui deșert.

«La ce bun să-și scuipe cine-va în palme când se pregătește să înoate?

«Mai bine este să faci cine-va întrebări cât de naive, decât să lucreze fără știință».

Sancho Pansa însuși n'ar fi desprețuit următoarele cugetări înțelepte:

«Mai bine este să nu fie cine-va iubit de soția sa, decât să fie urit de rudele ei.

«Calitățile sutletului fac podoaba femeii.

«Cu un singur deget nu poți prinde un purice.

Nu fiți nici odată autorii propriei voastre descurajări, ca leproșii cari se privesc în oglindă.

«Când un sclav se ascunde sub o umbrelă, se lipsește de singura părțică de soare care este în adevăr a lui.

«Forma este o lipsă de greutate... grea de suportat».

Malgașul pune pe seama europenilor toată responsabilitatea nenorocirilor ce li s'ar putea întâmpla.

«Când albi sunt uciși cu focuri de pușcă, ei sunt victimele propriilor lor fapte.

«Dacă europenii ar fi judecat mai bine lucrurile, astăzi n'am avea la orizont chesiunea pericolului galben».

Lista aceasta ar putea să fie prelungită la infinit. Voiți mai cita numai câte-va proverbe pline de bun simț:

«O picătură de apă murdă, e îndesulătoare pentru a murdări o cratiță de apă curată.

«Nu e drept să pretindă cine-va recoltă, când a fost leneș la plantare.

Când este cine-va între două frici, e ca și când speli o stofă delicată: dacă speli prea tare, te temi să n'o rupi, dacă dai prea încet, te temi să n'o lași murdăre».

Muncitor, bun, blând, practic și fin observator, ast-fel este malgașul sub e-norma sa pălărie de pac.

TIP DE CREOLĂ

din

ȚARA REGINEI RANAVALO

Cine ar putea crede că se găsesc femei frumoase chiar și în țara reginei Ranavalo?..

Și cu toate acestea priviți figura creolei ce vă dăm în ilustrație și spuneți-ne dacă nu vă prinde un fel de nostalgie de a pleca în țara reginei Ranavalo pentru a admira... frumusețea.

De alt-fel e ușor de explicat ca în

Madagascar să fie tipuri de creole cât de frumoase, de și rasa indigenă este cu totul depertă de gusturile noastre estetice.

Dar în mijlocul acelei naturi puternice, supra-productoare, frumusețea prinde și

Tip de creolă

se desvoltă cu multă înlesnire și repezi-cune.

Frumosul nu diminuează nici odată din pricina condițiilor atmosferice; două ochi frumoși, sub licărirea cotropitoare a unui soare arzător, nu-și pierd nici odată intensitatea. Din potrivă.

Nu mai culoarea pielii lasă de dorit; albeața se prinde cu greu în Madagascar... Altminteri am avea niște creole!..

Zed.

OMUL ȘI NATURA

Un efect al electricității.—Se pare că, chiar fără fir, curentul electric poate avea oare-care efecte fiziologice, destul de importante. Un funcționar al stației radio telegrafice din Charlerton, lângă Boston, fiind zguduit de o undă electrică puternică, a rămas mut.

Altminteri, e cât se poate de sănătos, dar nu mai poate pronunța nici o vorbă.

* *

Cum foarte multă lume se duce în Elveția pentru a face cură de altitudine, e interesant de știut, anume la ce altitudini se pot găsi hoteluri.

Intr-o recentă lucrare, publicată de societatea centrală a hotelierilor elvețieni, se spune că 626 hoteluri sunt situate la o înălțime de 500 metri și 394 între 600 și 800 de metri. O sută optzeci de hoteluri sunt situate între 800 și 1000 metri și tot atâtea între 1000 și 1200 metri.

Până la 1400 metri se mai găsesc vre-o sută de hoteluri, iar de la această înălțime până la 1800 metri, sunt mai bine de două sute. De la 2000 de metri în sus, numărul lor scade, și numai un singur hotel se află situat la o înălțime mai mare de 3000 metri.

* *

Gusturi de bogat.—Când nu mai știu ce să facă, miliardarii sunt cuprinși de gusturi bizare.

Iată ce s'a petrecut la Haidelberg, acum cât-va timp. Un milionar american făgădui câte-va piese de aur aceluia care va consuma în fața sa o porție... (pardon de expresie) de baligă de cal. S'a găsit două tineri care să satisfacă această fantazie curioasă. Pentru înalta lor faptă au primit amândoi câte 50 de mărci.

Desgustătorul spectacol al celor două indivizi nutrindu-se ast-fel, a provocat o îngrămădire teribilă în stradă. Justiția a trebuit să intervie. Americanul a fost condamnat la cinci zile de închisoare, și îndată ce și-a făcut pedeapsa, a fost expulzat. De asemenea au fost pedepsiți și cei-l'alți doi.

* *

Pedagogie uimitoare.—La Geiskminnde, un oraș german de pe țărmurile Baltice, a izbucnit o grevă, în care fraternizează în același timp și școlarii și profesorii, și care are o cauză în adevăr comică.

Un architect însărcinat cu construirea unui nou local de școală, a găsit de cuviință să așeze în vârful clădirii o giruetă, ast-fel întocmită în cât reprezenta un profesor, care explica câte-va lovituri de bici unui elev neascultător.

Profesorii sunt indignați, declarând că dășii n'au întrebuințat nici odată asemenea procedee barbare; elevii de asemenea se simt umiliți, declarând că dășii au știut în totdeauna să-și facă datoria, și fără să fie bătuți. S'a făcut cerere ministrului de instrucție publică, pentru ca girueta să fie schimbată. E de regretat că greviștii n'au adăogă în cererea lor, ca să fie pus architectul în locul giruetei... Ar fi fost o răzbunare dreaptă!

* *

În fața obiectivului.—Știți d-voastră care este omul cel mai mult fotografiat din lumea întreagă? Nu vă mai chinuiți mintea în zadar, pentru că nu veți putea ghici.

Este generalul Booth, din armata de salvare a Statelor-Unite.

Orî unde se arată omul acesta și în oî-ce țară, este imediat instantaneizat. Acum de curând a făcut o călătorie cu automobilul prin Anglia; a fost fotografiat în timpul acesta de mai bine de 4000 de ori fără să se mai socotească numeroasele fotografiări intime.

Un ofițer de ordonanță al generalului Booth, ne asigură că șeful său este fotografiat cel puțin de două sute de ori pe zi.

Frumos lucru mai este și gloria!

Teoria uraganelor. — Va trebui oare să ne schimbăm de jos până sus ideile noastre despre lume? Doctorul Gustav Le Bon ne invită s'o facem, și aceasta, în numele științei celei mai recente. Dacă nu mă credeți, citiți ultimul număr din «Revista Ideilor».

După spusa acestui savant, totul în această lume n'ar fi de cât un mic uragan. O foaie de hârtie, un creion cu un singur cuvânt, ori-ce obiect material, poate fi comparat cu un «sistem solar», în miniatură. Căci toate aceste obiecte sunt formate din elemente eterate, gravitând unele în jurul altora cu o viteză imensă, și nu-și datoresc stabilitatea și consistența, de cât tocmai acestei viteze.

Această materie furtunoasă, ar fi obiectul unei energii nebănuite! Dacă ar putea cine-va să libereze energia aceasta ar intra în stăpânirea unei forțe, pe lângă care toată huila de pe lumea asta, ar însemna puțin lucru.

Așa de exemplu, dacă ar putea cine-va să disocieze materia care formează o piesă de nichel de 10 bani, ar deveni stăpânul unei cantități de energie îndestulătoare, pentru a mîna un tren de marfă de patru ori în jurul circumferenței globului!

Război fructelor. — După ostracismul fragilor, care ar fi cauza apendicitei regelui Eduard, iată că acum un doctor bine cunoscut, d. Metchisicof, se încearcă să hulească și strugurii, declarând că dinșiți ar fi cauza multor boale.

Cu toate acestea multă lume susține că tocmai în ținuturile unde se consumă mai mulți struguri, bolile sunt mai puțin numeroase.

Mai ales, se revoltă lumea împotriva prescrierii doctorului de a mânca struguri, numai copti. Cine nu știe că un fruct proaspăt este întotdeauna mai sănătos?

În adevăr, microbii, — săi mai bine zis, microbiologiști! — au început să ne facă viața amară!

Comerțul african. — Comerțul continentului negru a început să devie din ce în ce mai prosper.

Mai cu seamă exportul a căpătat multă importanță.

Se mai notează că unele produse africane au căpătat o valoare îndoită pe piețele europene; cum sunt de exemplu: cauciucul, ivoriul, cozul și altele.

Belgia este țara care face comerțul cel mai întins cu continentul african; ea ține aproape un sfert din cifrele importului și a exportului.

Așa dar, nu trebuie să desperăm în privința marelui continent de dincolo de Mediterană. Negrii au început să se desștepte. După primejdia asiatică, după primejdia americană, vom avea și primejdia africană...

Biata Europă!

X. Y. Z.

VIATA IN AMERICA AȘA CUM ESTE

— Urmare —

Birbații își aruncă pălăriile pe mesele vecine, stau cu coatele pe masă, iau scaune fără să ceară voce, și fac o mulțime de alte mici moșiciri, care trec neobservate.

În Colorado, am văzut oameni cu poziții sociale destul de frumoase, ștergându-și nasul cu mâna.

Și alături de această neglijență, vezi vânzătorii de ziare îmbrăcați după ultimul ziar al modei, cu pardesiuri-cloche, cu pălării de fetru, cu ghețe de lac; corecți și politicoși ca niște gentlemani.

Americanii cultivă satira cu destul succes.

Mai cu seamă ilustrațiile unui desemnator, în care se ridiculizează noblețea exagerată a francezilor, fac mult zgomot. Revista care publică aceste ilustrații are un tiraj colosal.

În privința acestui lucru am convorbit cu mai mulți americani inteligenți. Toți au fost de acord să recunoască faptul că Americanii trebuie împărțiți în două mari categorii: Americanul bine crescut, care a călătorit, și americanul care acum zece ani era un simplu lucrător, și care îmbogățit repede, își poate îngădui astăzi luxul de a-și cheltui banii îmbrăcat în haine negre.

Pe aici, toată lumea are obiceiul să-și lustruiește ghețele, de două sau chiar de trei ori pe zi. Prețul este uniform în toată țara: 50 de bani.

Am văzut lucrătorii, eșind de la muncă, murdari, rupși, cu părul în dezordine, cu barba mare, oprindu-se pentru a-și lustrui cizmele lor grosolane.

E un omagiu adus curățeniei.

Unul dintre confrății mei de la «New-York Journal» îmi povestește cazul unui senator de la vest, care în timpul unei sesiuni de vară a congresului din Washington, simțind prea mare căldură la picioare, își desbracă ghețele și începu să-și facă vînt cu o revistă.

Președintele Senatului îi trimise vorbă că trebuia să-și îmbrace ghețele, sau cel puțin să nu-și mai facă vînt.

Nu prea îmi vine să cred povestea a-

ceasta. D-tră ?.. Și totuși, toată lumea o declară autentică.

Am mai vorbit unde-va despre fraternitatea care există între călători și funcționarii de la drumurile de fer.

Funcționarul își face datoria cu cea mai mare blîndețe. Mi s'a întâmplat să văd câte un călător, care voind să doarmă, își prindea biletul de pălărie, pentru ca conductorul să nu-l mai deștepte. Acesta scotea biletul, îl perfora și-l punea la loc cu băgare de seamă.

Toate acestea cu simplitate, fără nici un suris, fără mîndrie, ca și cum ar fi fost lucrurile cele mai naturale din lume.

Unele exemple, în aparență fără nici o importanță, își pot da o idee lămurită despre media educației americane.

În restaurante ca Waldorf, seara la masă, gentlemanii în haine de ceremonie, citesc jurnalul mîncînd, în fața soțiilor lor, în toaletă de seară. Și nu sunt de loc oameni care voesc să se tachineze: la fie-care cinci momente, dînsa îi spune câte două, trei cuvinte, și bărbatul răspunde prin câte un da sau nu, liniștit.

Am asistat adese-ori la recomandări. Un gentleman corect este prezentat unei doamne. Gentlemanul înclină ușor din cap, și rămîne cu amîndouă mâinile în buzunare, pronunțînd totuși câte va cuvinte de politețe.

La San-Francisco, am văzut o femeie eșind dintr'un restaurant; și pe când trecea prin fața chelnerului care-i deschisese ușa, se înclină în fața lui, murmurînd: «good bye».

Individualism puternic.

Frații, surorile, ați prietenii cu totul necunoscuți unii altora. Chiar un tînăr poate fi primit de o fată acasă la dînsa, fără ca mai întîi să fi fost prezentat părinților. Dacă din întîmplare părinții se află pe acolo, fata li-l recomandă. Dar mama se grăbește să părăsească repede salonul, și tinerii rămîn singuri. Pleacă

împreună în oraș, se duc la restaurant, între prietenii.

* * *

Despre formele pe care le îmbracă libertatea în America

În mai multe state de la est, nu este îngăduit să se vîndă vin, sau orî-ce alte băuturi spirtoase, la o distanță mai mică de cît o sută de metri de biserică sau școală.

Și chiar dacă ești în limitele prevăzute de lege, băutura se vinde cu cea mai mare greutate.

O femeie care vine singură la restaurant, n'are voie să bea de cît apă.

După ora 11 noaptea, nu se mai servesc băuturi spirtoase în nici un local public; și supravegherea este foarte riguroasă.

În Pensilvania nu este îngăduit să se vîndă băuturi spirtoase în zilele de alegeri, și vă asigur că alegerile acestea sunt destul de numeroase.

Cum naiba se mai poate îmbăta cine-va în țara aceasta intolerantă?

Fumatul nu este îngăduit în tramvae; de asemenea nu se fumează în sălile gărilor, nici pe peroane. Aceasta în statele de la est. La Vest se poate fuma în tramvaele descoperite, dar numai în ultimele bănci.

* * *

Un scriitor american, care merită tot crezămîntul, mî-a povestit că în America poate fi cine-va arestat, chiar ca victimă sau ca martor. Ți se fură de exemplu un ceas, și provoci arestarea tălharului. Acesta plătește o cauțiune, și este pus în libertate. Se întâmplă ca d-ta, păgubașul, să fii om sărac și să n'ai de unde plăti o cauțiune; ei bine, dacă poliția are cea mai mică bănuială că ai voi să părăsești orașul, ești arestat imediat și ținut ast-fel până după judecarea procesului.

Hoțul se plimbă și păgubașul stă arestat. Tot așa pălesc și unii martori propuși de părți.

Credeți dacă puteți! Dar acesta e un fapt hotărât; am cetit în urmă legile americane.

* * *

Americanii nu știu să mănânce; bine înțeles că lucrul acesta este adevărat numai pentru aceia care n'au călătorit nicădată prin Europa.

Iată modul în care sunt serviți clienții mai în toate restaurantele:

Chelnerul aduce o tavă imensă, pe care sunt așezate vre-o zece farfurii cu mâncare. Felurile nu sunt tocmai variate, omleta de ouă, vițel, triptură, salată, compot. Clientul pipărează și sarează totul din abundență; apoi, ia rînd pe rînd din toate farfuriile, la întămplare!

În timp de opt luni nu mi s'a întâmplat nici o dată să aud un american plîngându-se că mîncarea era proastă;

și numai D-zeu știe ce proastă era une ori!

* * *

E bizar modul în care fac școală trizerii.

Incep dintr'o dată lucrul, cum ar face de exemplu un vîcsuitor de ghetete.

Vai de capul celui care a intrat pe mîna unui bărbier.

Intr'o zi m'am dus anume, și iată ce am suferit:

Tăiatul părului	1 fr. 25 b.
Rasul	1 » 25 »
Sufocarea feței	gratis
Shampooing	2 fr. 50 »
Fricțiune cu Bay-rum	1 » 25 »
Masagiul feței cu electricitate	2 » 25 »
Servete calde	2 » 75 »
Încrîșutul părului	2 » 75 »
Uscatul părului	gratis
Pieptănatul	»
Pudră, brillantină, etc.	»
Total	10 fr. 50 b.

În timpul acesta, un negru îmi lustruia ghetetele, și un manucure îmi tăia unghiile. Împreună cu bacșiușul, cheltuisem 15 franci, și perdusem o oră și jumătate. Și se mai spune că americanii sunt oameni grăbiți!

O școală a Pleilor-Roșii

O noapte de drum cu trenul, și iată-ne ești din Utah pentru a intra în Colorado.

Am lăsat în urma noastră înaltele platouri, și acum suntem numai la 1200 metri înălțime deasupra nivelului mării.

Suntem pe la sfârșitul lui Aprilie, și cu toate acestea, la orele șase dimineața când m'am coborît la Grand Junction, era destul de rece încă. Trebuia să mă duc la minele de aur și argint de la Ouray.

Ce puteam face în ținutul acela perdut, cele patru ore pe care trebuia să le aștept pînă la plecarea noului tren?

După ce am mîncat cu cea mai mare încetineală posibilă, am cercetat cam ce lucru mai interesant aș putea găsi prin împrejurime.

Mi s'a spus că la o mică distanță de acolo era o școală pentru indieni, pusă sub protecția statului. Eram servit de minune.

Am plecat. Lăsând la o parte toate reflectările pe care le-am făcut în timpul drumului, să vă arăt mai bine, în închipuire, școala indienilor, clădită în mijlocul unei câmpii deșerte, la marginile căreia ondulează înălțimile Munților Stâncoși.

Nu se vede nimica viu, de cît școala și dependențele sale. Niște construcții fără nici o importanță. Nici un copac, nici un râu. Tristețe desăvîrșită.

Cu toate acestea, directorul școlii este un om foarte vesel: rade cu voce bună, lucru foarte rar în America. Di-

rectorul acesta se laudă că el este acela care a rămas cea mai multă vreme în acelaș post.

— Trei-spre-zece ani, domnule, îmi spunea dînsul, cu un accent de mîndrie pronunțată.

I-am răspuns că cunoșteam institutorii cari au rămas mai mult de cinci-zece de ani la aceeași școală.

Dînsul a crezut că vreau să glumesc și m'a răspuns, rîzînd:

— Atunci, și profesorul și școala trebuie să fi fost în ruină, nu-i așa?

În America, când se întâmplă ca un lucru să dureze cinci-zece de ani, devine istoric. Un institutor care ar putea să se laude cu un asemenea trecut, ar fi expus, fără îndoială, într'o vitrină.

Directorul îmi explică că avea sub direcția sa 160 de elevi; una sută de băieți și șase-zece fete.

— Și ce învață copiii aceștia?

— De toate. Mai întîi limba engleză. Apoi învață a ceti și a scrie. Pe urmă noțiuni de agricultură, de irigație. Meseriile nu sunt uitate.

Am vizitat clasele; era întocmai ca într'o școală primară. Pe table se puteau vedea urmele unor studii de aritmetică și de geografie, cu totul elementare.

Băieții aveau o înfățișare foarte serioasă, aproape sălbatecă. Privirea lor fixă, mișcările lor repezi, neprevăzute, erau acelea ale unor animale sălbatice, prinse în cușcă.

Părul lor, de o culoare neagră ca cerneala, figura lor osoasă, cu umerii obrajilor ești în afară, culoarea feței, forma ochilor, totul te face să recunoști în ei niște descendenți sau niște frați ai Mongolilor.

Am văzut în orașul chinez din San Francisco, părinții copiilor acestora. Nu mai încapă nici o îndoială.

Nu știu ce gîndește știința etnografică în această privință; dar pentru mine este cert că dacă nu face o apropiere între Peile Roșii și Mexicani, și între aceștia ia un loc și Chinezii, greșeste.

E destul să vadă cineva tipurile pentru ca să se poată convinge.

Fetele au înfățișarea mai blîndă. Dar de multe ori un ochi neexercitat, nu poate deosebi un sex de altul. Din ferici, pe aici, costumele sunt deosebite.

— E mare deosebire și la scheletul oaselor, observă directorul.

Am văzut că avea dreptate.

Bărbații au șira spinării foarte dezvoltată; acolo rezidă toată forța lor.

— Așa dar am în fața mea o bandă de adevărați apași? întrebai eu, după o pauză.

Fără îndoială, d-ta îți închipuiai poate că sunt niște Indieni de comandă?..

Atît în clase cît și în ateliere, indienii aveau o mutră atît de plictisită, atît de tristă și de evident resemnată, în

cât mai curând i-a fi luat drept niște prizonieri de cât niște elevi liberi.

— Mi se pare că băieților acestora le-ar părea mai bine să fie lăsați la vânătorile lor de urși, zise el întorcându-mă spre director.

— Lucrul acesta mi-ar plăcea și mie! exclamă dânsul râzând.

Am intrat în o clasă în timpul lecției de geografie.

Adresându-se clasei întregi, directorul întrebă:

— Domnul vine de la Paris. Unde este orașul acesta?

Nimeni nu răspunse.

— Unde este Parisul? repetă directorul.

Aceiași tăcere.

Atunci, puse întrebarea în alt mod:

— Care este capitala Franței?

— În zadar.

Tăcerea devine supărătoare, mai ales pentru domnul director.

Dânsul, în loc să roșească, se întoarse spre mine, ridicând din umeri.

Copiii aceștia sunt cu totul lipsiți de memorie...

Lucrul părea ciudat.

Am fost după aceia prin bucătării, prin dormitoare; totul era ținut într-o ordine perfectă.

— De unde vă recrutați d-tră elevii? întreba în cele din urmă.

— A! lucrul acesta nu este de loc ușor! Și-mi explică cum trebuie să se ducă el însuși prin rezerve să le plătească drumul, îmbrăcămintea, să-i învețe gratuit și să le asigure reîntoarcerea.

— Și chiar așa, nu-mi pot găsi elevii decât cu mare greutate.

— Cum asta?

— Foarte simplu. Elevii voesc mai bine să continue viața sălbatică pe care o duc de cât să vie cu mine a se cultiva.

— Vor să rămâne mereu inferiori negrilor! exclamă dânsul, în cele din urmă, cu oare-care ciudă.

— Așa dar, d-ta nu crezi că Pieile Roșii sunt superiori negrilor?

— Oh! nu!... asta nu!... Negrii sunt cu mult mai înaintați.

— Ce calități vezi d-ta la negri?

— O forță de aplicare, de imitare, enormă. Pe Indieni n'am reușit să-i fac să se intereseze cu patimă, de cât de un singur lucru: armele de foc. Dar e foarte primejdios să lași pe mâna lor asemenea arme.

Fetele sunt mai ascultătoare, mai docile; le cucerești ușor prin cochetărie.

Privește-le pe acestea. Și îmi arată câte-va tinere indiene, cari treceau în spre lăptărie. Toate aveau flori frumoase în păr.

— Cu câte-va flori, cu câte-va ace de cap, pot câpăta de la ele ori-ce ași voi.

Am plecat de la școala indienilor, și nici astăzi nu știu bine ce trebuie să cred despre ea.

XX

Căutătorii de aur

Trecând prin Colorado, trebuia neapărat să vizitez câte-va mine de aur și de argint.

În Europa, unde monumentele istorice și capo d'operele de arhitectură abundă, nu prea avem asemenea cripte... Numele lor are pentru toți un farmec deosebit și nu știu care ar fi omul destul de dezinteresat și de nepăsător, pentru a nu se emoționa, aflând că un unchiu al său mort în America, îi lăsase moștenire o mină de aur sau de argint.

Pe aici, prin orașe, prin hoteluri, prin gări, prin trenuri, nu se vorbește de cât despre mine.

E un fel de preocupare continuă, care te chinuște și în somn.

Niște chelneri de la un hotel francez din Los Angeles, îmi vorbiră despre o mină de aur, ca și cum ar fi fost vorba despre un proiect pe care aveau să-l realizeze în curând.

Cu economiile pe care le aveau, trebuia să plece în curând; în caz de neizbândă, aveau să o reînceapă peste două ani...

Micul orașel Ouray, unde m'am oprit, este tipul centrelor miniere americane. O stradă principală, nepavată, cu trotuarele de lemn; magazinele mici, cu un singur etaj. Localuri de dans unde se joacă ruleta, și unde fetele vin de mânăncă banii minierilor. Zăpadă pretutindeni, căci suntem la o altitudine de 2500 metri.

În întregul lui, orașelul seamănă cu un sat elvețian. Pe la vitrinile magaziiilor vezi eșantioane din toate minierurile ce se găsesc în minele din Colorado.

Nu există nici un lucrător miner, venit din fundul Croației sau din centrul Transilvaniei, care să n'aibă în cap ideea bolnavă că va descoperi într'un colț de stîncă filonul prețios.

Muncește timp de luni întregi, ani chiar, în minele ce se exploatează, și după ce a strîns câte-va sute de dolari, îl vezi plecând cu tirnăcopul pe umăr. Une ori pleacă cu un amic, alte ori singur; se duce să înfrunte oboseli, lipsuri, dureri, nutrindu-se mai mult cu speranța.

După săptămâni întregi de cercetări zadarnice, de muncă titanică, se întoarce descurajat. Câte o dată se întâmplă să aducă cu dînsul câte-va pietre prețioase.

În cazul acesta, prima grijă a minerului este să alerge la chimist, pentru a constata calitatea, valoarea pietrelor aduse.

Vă puteți închipui bucuria acelor cari a descoperit o mină de aur sau de argint; dar de-abia acum încep greutățile.

Visul minierului ar fi ca el singur să exploateze mina descoperită; pentru a-

ceasta însă, se cer capitaluri însemnate. Acum intră în scenă mijlocitorii și capitaliștii. Se fac niște târguri nerușinate.

Așa se explică faptul că aproape nici o dată, descoperitorii minelor nu se îmbogățesc.

Iată pasul capitalistului:

— A descoperi aurul, nu înseamnă nimic, sau aproape nimic. Trebuie să știi mai întâi ce cantitate de metal conține miniera, dacă filonul este adânc și întins și dacă vei găsi acest filon!... Pentru aceasta trebuie să facem sondaj, să săpăm galerii, să cheltuim sume importante. Ai d-ta sumele acestea?

— Nu.

— Le vei avea până peste cinci ani?

— Nu.

— Atunci să ne înțelegem. Îți ofer atâta și atâta, pentru «clemul» d-tale?

— Voi avea și eu vre-un procent din veniturile minei? întreabă omul cu timiditate.

— Nu, dragul meu. În cazul acesta va trebui să găsești d-ta însuși filonul, și după aceea să stăm de vorbă.

Prospectorul n'are mijloacele necesare pentru a începe exploatarea minei, și în cele din urmă este nevoit să primească propunerile bancherilor.

Și pe când amicul meu, P. Beaton, cu care mă întâlnisem din întâmplare pe acolo, îmi dădea toate aceste amănunte, ne apropiam de Bachlor-Mine. Pe drum ne-am întâlnit cu mai mulți oameni călări.

— Sunt mineri, îmi zise tovarășul meu; pe aici, mulți lucrători își au calul lor.

Peste puțin, am ajuns în fața unor colibe făcute din lemn de brad.

— Să ne oprim, zise tovarășul meu, sărind din trăsură.

Colibele erau acoperite de zăpadă; în vale curgea un torent. Pe o colină văzuți o grămadă enormă de cutii de conserve și de oase.

S'ar fi zis că o armată întreag își avusese campamentul acolo.

În una dintre baracele de lemn era un restaurant; în alta era biurul șefului de lucrări. Se aflau acolo numeroase probe de minere argintifer, precum și un telefon. În celelalte colbe, locuiau câți-va mineri căsătoriți.

O tăcere neliniștitoare domnia peste tot; numai șgomotul torentului răsună, sinistru.

Peste puțin, un lucrător, ducând o roabă cu minere apără de după o cotitură. Văzându-ne, se opri și ne salută.

— Este un francez! zise d. Beaton. Avem noroc; dînsul ne va da toate amănuntele.

Din nefericire, ideile pe care le avea lucrătorul acesta, erau destul de vagi. De la primele cuvinte, am aflat că câștiga trei dolari pe zi și că nu făcea alt-

ceva nimic, de cât că transportă minerele de la mină la moară.

Ne-a spus unde ne putem întâlni cu șeful lucrărilor și ne-am îndreptat într'acolo.

Pe un zid un afiș scris de mână mi-a atras atenția. Un lucrător se adresa camarazilor săi, cu aceste cuvinte:

«Nu mai am de lucru.

«Voesc să plec.

«Voesc să vând:

«Un pat de fer;

«Un birou cu secret;

«O haină de lână tricotată;

«Două felinare;

«Clește, ciocane, târnăcoape;

«Un foarfe e pentru tunsul cailor.

— Acesta este inventarul apro pe com-pact al unui căutător de aur, imi zise d. Beaton.

Am vizitat după aceea mina, cu de-a mănuntul. Dar cum a doua zi trebuia să vizitez cea mai importantă mină de aur din Colorado, și cum minele de argint sunt aproape la fel cu cele de aur, nu m'am oprit tocmai mult acolo. Imi

păstram timpul pentru minele de aur; erau mai atrăgătoare.

Mina de aur

Aurul se găsește tot-d'a-ura în vârful munților, și mai cu seamă în Colorado, unde drumurile sunt foarte rare, exploatarea devine dificilă.

Am făcut trei ore cu trăsură, pentru a ajunge de la Uray la Camp Bird. Ce frig! De jur împrejur, nu zăream nimic alt-zeva de cât numai și numai zăpadă. Dar brații își înălțau în aer ramurile lor simetrice încărcate de zăpadă.

Timp de trei ore am urcat mereu, fără a întâlni o singură omenească, fără a zări măcar o casă.

Mergeam spre aur! Ocul este nevoit să caute pe marginile celor mai înfricoșătoare prăpastii metalul care îi poate aduce feii irea!

Frigul devenea din ce în ce mai puternic. La Camp Bird, eram la o înălțime de 4200 metri. Ce mijloace or fi

întrebuințând lucrătorii mineri, pentru a putea locui tot anul în acești munți de zăpadă?

Abia ajuns, am vizitat cea ce se numește *moara*. Mină propriu zisă se află la o distanță mult mai mare. Mineraiul este adus până aici, cu ajutorul unor fire aeriene. Vezi niște cutii de formă dreptunghiulare, p'arând în spațiu de asupra abizului, care se apropie și devin din ce în ce mai lămurite.

Operația de purificare a mineraiului este foarte simplă; metalul se culege în praful, pe niște plăci metalice im-n-e. Mi se explică că pe aceste plăci se așterne în fie-care zi un strat destul de gros de mercur.

Se știe că mercurul are proprietatea de a atrage aurul.

Amalgamul de mercur și aur este pus în alambicuri, și supus unei temperaturi puternice aurul rămâne curat în fundul alambicului. Operația este terminată!...

(Va urma)

Mulțimea la cetatea sfântă

CALVARUL PELERINILOR

Războiul sfânt a pustiit Marocul. Propovăduitorii fanatici au mers din trib în trib îndemnând la revoltă.

Și capii revoltei au ajuns să fie stăpâniți Marocului. Oare n'aveau dărușii dreptul acesta?

Cuvântul lor este cuvântul lui Allah; sfatul lor este sfatul lui Allah; ordinele lor sunt ordinele lui Allah!

Și cum propovăduitorii aceștia, care au ajuns să aibă atâta putere, au făcut cu toții cel puțin câte două călătorii la locurile sfinte, e lesne de înțeles că acum toată lumea dorește să viziteze locurile sfinte. Sunt niște pelerinajuri care nu se mai sfârșesc.

Imprejurimile orașelor sfinte au ajuns să fie ca un fel de iarmaroace; o mulțime zgomotoasă, însuflețită, entusiastă,

mișună în toate părțile, fie-care așteptând să-l vie rândul pentru a primi binecuvântarea preoților și a deveni astfel «El Hadj».

Cliseul nostru de astăzi reprezintă mulțimea îngrămădită la una dintre porțile orașului sfânt. E o adevărată mare de capete.

S. F.

Naivitatea salbaticilor

Când vorbește cineva cu un salbatic nici o dată nu trebuie să uite că vorbește unui om naiv și lesne crezător, care este în tot-d'a-una dispus să ia niște cuvinte de încurajare, drept niște făgădueli formale.

Pentru că a pierdut un moment din vedere acest principiu, regele Eduard se vede astăzi implicat într-o afacere de rebeliune.

Anecdota este destul de atrăgătoare pentru ca să merite a fi povestită.

Iosef Capilano.. Numele acesta nu vă mai amintește nimica? Ați uitat că șeful tribului «Squamish», a fost primit anul trecut, împreună cu alți doi șefi ai triburilor canadiene, în palatul Buckingham?

Aveau a se plânge despre răutatea colonilor, și despre nedreptatea unora dintre funcționari, și crezuseră că numai regele era acela care avea să le poată face deplină dreptate.

Oare ce făgăduială de satisfacție completă le făcu Marele Rege Alb?

Absența oricărui stenograf oficial, lasă câmp deschis tuturor ipotezelor.

Dar, dacă este să judecăm după caracterul monarhului englez, probabil că dinșul le-a făgăduit că li se va face dreptate.

Atâta a fost destul pentru ca imaginația salbaticilor să se aprindă.

Abia reîntors acasă și intrat în wigwamul său, Capilano strânse în jurul său pe toți șefii care nu voiseră să facă lungă călătorie până în Anglia, și le vorbi ast-fel:

— Să știți cu toții că Marele Rege Alb a primit pe fratele vostru în palatul său de aur și de marmură, în mijlocul generalilor săi, îmbrăcați în mare uniformă, și să mai știți că Marele Rege Alb a hotărât ca toate pământurile și toți munții, și toate râurile care aparțin neamului nostru, să treacă în stăpânirea noastră.

Și de acum înainte, dacă poliția se va opune planurilor noastre, nu vom avea de cât să le spunem că aceasta este voința Marelui Rege Alb.

Cuvintele acestea fură bine auzite. Săptămâna următoare, Joe Bradley, șeful tribului Tsimpsonian, dădu ordin oamenilor săi să se înarmeze, și în fruntea a cinci-zeci de războinici, năvăli pe niște pământuri, ocupate de curând de niște coloni.

Bine înțeles, poliția interveni, și puțin lipsi ca să nu se producă o încăierare.

În zadar puse Joe Bradbey înainte, cuvântul Marelui Rege Alb; polițiștii nu voiau să audă nimica.

Situația se agrava.

Toți indienții din Vancouver se pregăteau de război.

Dacă voia să împiedece o revoltă generală, trebuia să ia măsuri urgente.

Nenorocitul șef al Tsimpsonianilor fu arestat, și acum așteaptă într-o închisoare din Vancouver ca guvernul canadian să-l hotărască soarta.

Va fi oare exilat departe de țara sa? Sau va scăpa cu câte-va luni de închisoare?

Lucru sigur este însă, că de-acum înainte va ști și dânsul că vorbele unui rege, chiar când este Marele Rege Alb, nu sunt vorbe de evanghelie, mai cu seamă când au trecut întâiu prin gura unui compatriot cam naiv.

Un nou fapt a venit să semnaleze spe-

ranța pe care o pun bravi indienții în regele Angliei.

Două șefi ai Sinailor, ale cărora triburi sunt stabilite la Manitoba, au debarcat zilele acestea la Londra, și au cerut să fie conduși la Birmingham Palace, pentru a se plânge regelui Angliei de persecuțiile guvernului canadian.

Când sentinela le spuse că nu puteau pătrunde în palat, amândoi rămaseră cu gurile căscate, crezând că n'au înțeles bine.

Alexandru.

IN FUNDUL MĂREI

— Urmare —

Știați cu toții însă că timpul li se părea nesfârșit de lung. Erau într-o stare de spirit cât se poate de nelămurită.

Ceea ce li se întâmpla, era în adevăr fantastic, fantasmagoric.

Simțeau în jurul lor un mister bizar, neliniștitor, și dacă n'ar fi fost siguri că sunt acolo toți trei strânși unul lângă altul, ar fi putut să-și închipuie foarte bine că sunt jucăria vre-unui vis urât sau că sunt în prada unui delir.

Dar nu; nu visau și nici frigurile nu le turburau gândirea. Ceea ce li se întâmpla era real.

Coborârea continua mereu, puțin mai înceată acum.

De odată însă se opri.

Unde erau?

Mister.

Un întuneric complet domnea în jurul lor; ar fi făcut vre-o mișcare, vre un pas, dar se temeau să nu cadă în vre-o prăpastie.

Erau atât de uimiți, atât de turburați, în cât le trebuia multă vreme pentru ca să-și poată redobândi toată puterea lor de rațiune.

IV

Sub mare

Un zgomot ușor, asemănător cu acela al unui zăvor ce se trage, îi făcu să tresară.

Își îndreptară cu toții privirile în spre partea din care venea zgomotul.

În fața lor se desena o rază luminoasă, care se lărgea puțin câte puțin, devenind în curând o deschidere.

În același timp închisoarea lor se umplu de o lumină albăstrie, nesfârșit de dulce.

Lumina aceasta venea prin deschidere. Tauvel fu cel dintâi care își recăpătă tot sângele rece.

Se sculă și cu băgare de seamă pași înainte.

Unde avea să ajungă? Nu știa; dar totuși simțea nevoia să meargă.

Trecu prin deschidere și se văzu pe un balcon de fier foarte îngust; aici rămase cu gura căscată, după ce nu-și putuse stăpâni un stăgăt de uimire.

Acum și tovarășii săi, deșteptați din toropeală, veniră să vadă ce s'a întâmplat.

Spectacolul care se oferea acum vederii celor trei tovarăși era în adevăr feeric.

De pe platforma pe care se aflau privirea li se infunda într'un fel de put larg și adânc; de acolo pornea și dulcea lumină albăstrie care le iluminase adineaori închisoarea.

Plecând de pe balcon, niște trepte de fier, mărginite de o rampă, coborau pe lângă peretele metalic al pușului, pierzându-se în adâncimea luminoasă și necunoscută.

Putea să fie pînă acolo o distanță de 430 de picioare.

În fața acestui abis, Piohan, se dădu îndărăt și voi să intre din nou în închisoarea de metal.

Dar abia făcuse un pas înapoi și băgă de seamă că deschiderea nu mai exista la spatele său. Erau blocați pe balcon.

— Dar aici suntem într'un adevărat infern! exclamă Mauvert.

— Nu suntem nici de cum în infern, răspunse Tauvel; suntem pe domeniile unor ființe omenești ca și noi.

«Suntem la niște ființe carii, după câte văd, trebuie să fie foarte inteligente. Fără să ne vorbească, ființele acestea au știut să se facă a fi înțelese.

Mauvert nu-și putu stăpâni un gest de uimire.

— Priviți, continuă Tauvel, ușa aceea închisă în urma noastră, pentru a ne împiedica de a mai intra din nou în închisoarea de fier, nu ne arată oare ce zvem de făcut?

«Trebuie să ne coborâm, Mauvert, trebuie să ne coborâm pe treptele acestea de fier. Nu știu unde vom ajunge, dar fără îndoială că vom ajunge unde-va.

«Haide, curaj. Piohan, nu mai privi în jos.

Dar Piohan rămase lipit de peretele camerei metalice; dinții îi clănțneau de teamă.

— Foarte bine, reluă Tauvel, îndreptându-se spre trepte. Poți să rămâi aici dacă vrei; eu însă, mor de foame și de sete, și nici zece momente nu voi mai rămâne pe această platformă. Adio!

Și începu să coboare treptele.

— La urma urmei dansul are dreptate, murmură Mauvert. Eu îl voi urma. Haide, Piohan, ție nu ți-e foame?

— Bî da... mi-e foame... mi-e sete, și totuși, când mă gândesc că trebuie să mă cobor.

— Haide, vino... Te voi ajuta și eu... Te voi ține de haină și nu te voi lăsa să cazi.

Tauvel era acum departe; cei doi prietenii îl urmăreau cu încetineală, pentru că Piohan era cuprins în adevăr de amețeală, mișcările lui ales că treptele erau puțin cam prea distanțiate.

Tauvel își recăpătase toată luciditatea sa de spirit.

Nu se mai mira de loc de ceea ce vede, și dacă din când în când, interjecții scurte îi întredeschideau buzele, nu erau strigăte de teamă sau de uimire, ci exclamări de admirație.

Când tovarășii săi erau abia la jumătatea treptelor, dansul ajunsese jos, și pusese piciorul pe un pământ năsipos, roșiatic.

O privire repede aruncată de jur împrejur, îi îngădui să-și dea seamă de locul în care se afla.

Era o cavernă vastă, circulară; niște stalactite enorme se coborau din boltă.

Unele se uniseră cu stalagmitele și formați niște adevărate coloane.

Și sala aceasta era inundată de lumina aceia albăstrie, pe care Tauvel o credea produsă de niște lămpi electrice, dar care în calitate avea un izvor mai natural, de vreme ce era produsă de mare.

Tauvel, înmărmurit, nu putea să-și creadă ochilor. Marea, sau mai bine zis milioane de animalele luminoase, forforescente, noctiluce și protozoare, locuitorii ai oceanului, luminase în acel moment imensa grotă.

Tauvel rămăsese în pragul cavernei, ca hipnotizat.

De odată, o voce ironică, pornind de la o mică distanță, îl făcu să tresară.

— Bravo, Piohan! Am ajuns!.. Mișcă de tunete!.. Dar suntem într-un adevărat aquarium!

Mauvert făcuse o comparație adevărată.

Cei trei oameni păreau că se află în adevăr, în mijlocul unui aquarium gigantic, cu singura diferență că apa, în loc de a ocupa interiorul, ocupa exteriorul.

Lumina venea de afară, prin niște ferestre groase, transparente.

Îndărătul acestor ferestre, se mișcau cu o repeziciune fulgerătoare pești de formele cele mai bizare, așa cum nici

odată nu mai văzuseră Piohan și Mauvert.

Singur Tauvel, mai în curent cu ultimele descoperiri oceanice, contempla în liniște monștrii marini. Și pe când tovarășii săi priveau plini de uimire, dinșul cogita.

De odată, se aplecă, și apucând o mână de pământ, o examină cu atenție. După aceea o aruncă, și murmură printre dinți:

— Și cu toate acestea, trebuie să fim în zona terigenă, sau atunci nu mai înțeleg nimica!

— Ce s'a mai întâmplat? întrebă Mauvert, care-l auzise.

— Nimic, răspuse Tauvel; e o observație pe care am făcut-o și care mă uimește puțin.

— Despre ce este vorba?

— Despre adâncimea la care ne aflăm noi sub valurile oceanului.

— Ei bine?

— Ei bine, dacă presupunerile mele sunt adevărate, atunci ne aflăm...

— Ne aflăm?..

— La o adâncime de mai bine de o mie două sute de picioare.

— O mie două sute de picioare! repetă celălalt doi.

— Cel puțin!

— Și ce te face să crezi asta?

— Iată.

Și Tauvel, apropiindu-se de una dintre ferestre, arătă tovarășilor săi un obiect, o ființă verzie, lungă de mai multe picioare, al căreia corp se termina cu un fel de cioc.

Mauvert și Piohan priviră cu băgare de seamă.

— Un squal! declară cel dintâi.

— Un rechin? exclamă Piohan.

— Nu, răspuse Tauvel, este un centrafaur!

— Cum ai spus?

— Un «centrafaur».

— Bine bine... Și asta dovedește?

— Asta dovedește că suntem la adâncimea pe care v'am spus-o; monștrii aceștia nu trăesc la o adâncime mai mică.

— Ești sigur Tauvel?

— Foarte sigur. Ori cât de uimitor ar putea să ni se pară lucrul acesta, trebuie să ne plecăm în fața evidenței. Suntem la o adâncime de...

Dar nu-și termină fraza.

O voce gravă răsună la spatele lui, și vocea aceasta, — care nu era nici a lui Mauvert nici a lui Piohan — zise:

— Domnule Tauvel, spune tovarășilor d-tale, că te află la o adâncime de 3000 de picioare sub nivelul mării (1050 de metri).

V

O c n a ș i i

Aceste câte-va cuvinte fuseseră pronunțate în cea mai curată franțuzească. Toți trei se întoarseră cu bruscetă.

Văzură în fața lor vre-o douăsprezece oameni, îmbrăcați în uniforme de culori închise, și purtând măști pe față.

Omul ca ne vorbise făcuse doi pași înaintea celorlalți.

Era fără îndoială șeful, stăpânul, acela care trebuia să comunice tuturor.

Cei douăsprezece aveau privirile fixate asupra celor trei bandiți, și păreau că le urmăresc cu cea mai mare atenție toate mișcările, toate gesturile.

Pentru aceștia din urmă, ochii evadaii cei douăsprezece necunoscuți nu puteau să fie de cât niște dușmani.

Și apoi, stomacurile lor strigau mered, buzele lor uscate de sete, ardeau fără încetare.

Și dacă Tauvel rămăsese tăcut, ceilalți doi nu păreau de loc dispuși să facă același lucru.

În adevăr, Mauvert făcu un pas înainte, și vorbi cu vocea plină de răutate.

— Poți înmă pasă mie, dacă ne aflăm la o adâncime de o mie, sau de două mii de metri... D-tră trebuie să știți că murim de foame, de sete și de obosială, ci că mult mai bine ne-ar prinde o masă și un pat cald, de cât toată această comedie, pe care o jucăm de mai bine de o oră. Dacă sunteți stăpânii locurilor acestora, ați face mai bine să dați ordine în consecință; dacă nu.

— Dacă nu, sfârși Piohan, cu o privire plină de răutate, dacă nu; vom vorbi noi alt-fel.

— De sigur, întări Mauvert. Nu este așa, Tauvel?

Dar Tauvel nu răspuse; dansul vedea bine că în situația în care se aflau, amenințările erau zadarnice.

De alt-minteri, în momentele acelea părea preocupat de alte lucruri. Își fixa privirea cu stăruință asupra unuia dintre necunoscuți. S'ar fi zis că omul acela îi era cunoscut, îl mai văzuse undeva, dar nu știa unde.

Cei douăsprezece oameni stăteau nepăsători; s'ar fi zis că nici n'auziseră cuvintele lui Mauvert. La urma urmei, poate că dinșii nici nu cunoșteau limba franceză.

Dar șeful lor știa bine franceza; atunci, de ce nu le răspundea dinșul?

Mauvert, furios, mai făcu un pas înainte, când șeful necunoscuților, întrebă cu cea mai mare liniște:

— Cine sunteți d-tră?

Întrebarea aceasta era neașteptată. Mauvert și Piohan rămaseră încurcați.

Urmăra câte-va clipe de tăcere.

— Cine sunteți? repetă necunoscutul, fără să ridice vocea.

De astă dată, Tauvel luă cuvântul:

— D-ta, domnule, știți bine cine suntem de vreme ce adinaora mi-ai spus pe nume.

Era un răspuns dibaci, care ar fi putut să-l scape din încurcătură.

Dar întrebarea fu repetată pentru a treia oară:

— Mi se pare că nu ne înțelegem: eu v'am întrebat cine sunteți?

— Suntem niște naufragiați! exclamă Mauvert.

Și cum necunoscutul îl privia cu fisisitate, dînsul continuă, repede:

— Da, suntem niște naufragiați!.. sau mai bine zis, suntem victimele întâmplărilor. Suntem trei pescari... Am fost surprinși de niște ocași evadați care ne-au silit să mergem cu ei.

Când am ajuns la larg, bandiții ne-au silit să îmbrăcăm hainele lor, și după aceea ne-au dat drumul într-o barcă în plină mare, fără hrană, fără apă.

Sperau, fără îndoială, că vom muri, și în modul acesta uitarea se va așterne peste trecutul lor rușinos.

Din fericire cerul v'a scos în calea noastră.

Și acum, după ce v'am spus cine suntem, vă repet că murim de foame și de sete. Cred că este timpul să ne ajutați cu ceva. Nu-l așa, domnii mei?

Piohan și Tauvel așteptau efectul acestui discurs, care fusese debitat fără nici o pauză.

Cu aceeași voce rece și liniștită, necunoscutul întreabă:

— Numele d-tră?

De astă dată, cei trei ocași avură o comună mișcare de furie.

Din nenorocire, vedeau bine că erau prea slabi pentru a încerca vre-o violență. Acum, mai apăruseră și alți oameni, erau peste tot vre-o cinci-zece de indivizi, toți cu fețele mascate.

Tauvel putu constata că mai sosiau și alții, prin diferite intrări ale cavernei.

La urma urmei însă, cum necunoscutul părea că luase de bună fabula lui Mauvert, puteau să mintă până la sfârșit.

Si gur Tauvel trebuia să-și spue numele adevărat; dînsul răspunse, fără să stea la îndoială:

— Mă numesc Jean Tauvel.

Mauvert declară că se numește Petre Heivot, și Piohan se dădu drept un oarecare Ludovic Mourtil. După ce-și declarară aceste nume false, sperau că situația avea să se reguleze într'un fel.

Dar necunoscutul, făcu un semn, și un om se desfăcu din mulțime; era acela asupra căruia Tauvel își fixase privirea cu atâta stăruință.

Așa dar, dînsul nu se înșelase, omul acela îl cunoștea.

Cu un gest liniștit, noul venit întinse brațul, și zise:

— Căpitane, oamenii aceștia mint!

«Acesta își întinse mâna spre cel uimit, are trei-zece și trei de ani, și se numește Petre Mauvert. A fost condamnat acum cinci ani, la cinci-spre-zece ani de muncă silnică, pentru că asasinase o femeie bătrână, care-l culesese de pe drumuri, gol și infometat.

Mauvert, înspăimântat, făcu două pași îndărăt.

Cel-l'alt, continuă necunoscutul, se numește Jean Marie Piohan. Are trei-zece

de ani, și a fost condamnat acum opt-spre-zece luni, la zece ani de închisoare, pentru furt și încercare de asasinat.

«Numai Jean Tauvel și-a spus adevăratul nume. Dînsul este cel mai puțin vinovat dintre toți trei; crima comisă de dînsul a fost efectul unui moment de rătăcire. Doctor în medicină, savant distins, pentru a putea duce la bun sfârșit o descoperire însemnată pe care o facuse, într'un moment de nebunie, s'a aruncat asupra unui funcționar de bancă, și l'a ucis pentru a-l putea prăda. Curtea cu jurați a Senei, l'a condamnat la zece ani de muncă silnică. Jean Tauvel are trei-zece și două de ani. Am spus tot adevărul asupra acestor trei oameni; dacă am făcut vre-o greșală, n'au de cât să mă dezminț.

Cei trei ocași tăceau. Noul venit continuă:

— «De altminteri, n'au de cât să mă privească bine. Eu am fost altă-dată tovarășul lor de mizerie, în Noua-Calendonia. Ca și voi, Mauvert, am fost cu les de oamenii aceștia misterioși, dar buni, ca și voi, am fost smuls din ghiarele unei morți sigure. Priviți-mă bine, tovarăș! sunt Henri Coulter... condamnat de Curtea cu juri din Montpellier la șase ani de închisoare, pentru furt și încercare de asasinat. Mă recunoașteți?

O tăcere adâncă urmă după această emoționantă declarație.

Tauvel își lăsase fruntea în jos; revedea trecutul, și două lacrimi mari de căință i se prelinsă de-a lungul obrazilor.

Cel-l'alți doi se priveau neliniștiți; și-ar fi făcut impresia unor animale sălbatice prinse în cursă.

Șeful necunoscuților întreabă din nou cu aceeași voce liniștită și gravă:

— Omul acesta a spus adevărul?

Mizerabilul înțelegea bine că minciuna nu le-ar mai fi servit la nimica.

— Ei bine, da! răspunse Mauvert cu hotărîre: omul acesta v'a spus tot adevărul... Dar e timpul să sfârșim odată cu atâtea discuții. Cred că nu voiți să ne ucideți! Căci dacă ar fi fost așa, ați fi făcut-o pină acum.

Poate că voiți să ne duceți din nou la închisoare... Treaba d-voastră!.. Dar să se sfârșească odată!.. Haide!.. Ce aveți de gând să faceți cu noi?

Mereu cu aceiași liniște, omul care părea să fie căpitanul tuturor, îi puse mâna pe umăr și-i zise:

— Vom face cu voi ceea ce am făcut și cu tovarășul vostru... Vă vom primi printre noi și ne vom sili să vă facem din nou oameni cinstiți.

«Dacă vă veți căi, dacă vă veți îndrepta, veți deveni egali noștri. Nimic nu vă va lipsi; viața vă va trece fericită, dulce, ușoară.

— Și pînă când vor dura toate acestea? întreabă cu timiditate Piohan.

— Tot-d'auna, d-le Piohan.

— Și după ce ne-vom face iarăși oameni cinstiți, întreabă Mauvert, silin u-se să-și îndulcească vorba, ne vom revedea din nou țara, familia, frații?

Necunoscutul răspunse cu hotărîre:

— Nu veți revedea nimica!

«Orî-ce ființă omenească care a pătruns în cetatea noastră, nu mai poate eși vre-o dată. Sănt aici secrete care nu trebuesc divulgate. O viață nouă va începe pentru voi. Lumea nu va mai exista; nu o veți mai revedea nici odată!..

— Cum?... Nici odată?... exclamă Piohan și Mauvert, îi galbenindu-se.

— Nici odată!..

VI

Prizonieri sub valuri

Mauvert strânse din dinți.

— Cu toate acestea, scrâșni dînsul, tot va trebui să ne lăsați să plecăm într-o zi.

— Da, poate că într-o zi te vom lăsa să pleci. Dar roagă-te, d-le Mauvert, ca ziua aceea să sosească cât mai târziu.

— Pentru ce?..

— Pentru că în ziua aceea, domnul meu, veți fi un om mort.

Declarația aceasta era prea hotărîită, pentru ca să mai poată fi pusă la îndoială.

Nimeni nu putea eși viu din cetatea aceea misterioasă și dinșiil trebuiau să se considere, fără speranță, prizonierii bizarelor ființe care le scăpaseră viața.

Evadați din închisoare pentru a regăsi, chiar punându-și existența în primejdie, o libertate scumpă și prețioasă; fugari, nutriră speranța arzătoare de a mai gusta încă toate bucuriile vieții omenești, de a mai duce o viață de plăceri și de desfrâu, se vedeau acum închiși în lumea aceea necunoscută, tristă, bizară.

Era cu puțință oare?... Nu erau jăcări vre-unui vis uitat?

Mauvert, palid ca un mort, făcu un pas înainte:

— Și dacă eu voi voi să ies?

Acela pe care Coulter îl numise «căpitan», înălță din umeri și răspunse cu simplitate:

— Nu veți putea eși și atîta tot.

Apoi, cu mai multă blîndețe, adăogă:

— Dar sunt liniștit în privința aceasta. Peste câte-va zile veți veni d-ta însuși să-mi mulțumești de ospitalitatea pe care ți-am dat-o. Priviți, d. Tauvel este mult mai cuminte de-cît d-voastră. Gândiți-vă că la urma urmei aventura aceasta ar fi putut să se sfârșească într'un mod și mai neplăcut încă.

«Ați spus că muțiți de foame și de oboseală. Să ne ocupăm de aceste lucruri. Măine, mai târziu, ne vom gândi și la viitor.

Și se întoarse spre oamenii care stăteau nemișcați la spatele său:

— Coulter!.. Towson!.. Ocupați-vă de noii noștri tovarăș!.. Adio, d-lor, mâine ne vom revedea.

Susținuți de cei doi oameni pe care îi desemnase căpitanul, Mauvert și Piohan tură conduși spre una din ășirile marelui săli. Gândul că erau închiși pentru tot-d'auna sub boltele acelea de granit, le slăbise așa de mult voința, în cât nici nu mai erau în stare să păsească.

Tauvel, din potrivă, își păstrase toată liniștea, toată rațiunea; perspectiva aceea de a se vedea închis pentru toată viața sub misterioasele bolte de granit, în loc să-l despire, să-l înnebunească, îi suridea.

Și apoi ce-i păsa lui dacă se afla aici sau în altă parte? Era singur, fără părinți, fără prieteni; și poate că, după cele întâmplate, existența i-ar fi fost oare-cum dureroasă sub lumina soarelui, pe când aici spera să mai ducă o viață liniștită și dulce.

Și pe urmă cine știe ce minuni îl mai așteptau în această lume nouă!.. Avea să facă poate niște descoperiri de cea mai mare importanță.

Tauvel fusese altă-dată un savant distins; el se bucura de o mare forță de cugetare și de o inteligență aleasă.

Poate că în mediul acesta, uitând trecutului, avea să-și poată schimba viața și să devie un nou Tauvel, cu totul deosebit de cel vechi!..

De aceea Tauvel păși în urma tovarășilor săi nesușinit de nimeni, aproape vesel.

Merseră prin niște coridoare lungi și încurcate ca niște labirinturi. Din timp în timp întâlneau în cale locuitorii acelei lumi necunoscute. Ființele acestea le suridea și-i saluta cu cea mai mare seriozitate, fără nici un pic de ironie.

Erau primiți ca niște prieteni, ca niște frați. Câte odată femeile eșeau în pragul unor uși care se deschideau în stâncă și nu-și puteau opri o mișcare de milă.

Da, în lumea aceea misterioasă existau femei și chiar și copii.

Tauvel nu se mira de lucrurile acestea; el auzi chiar pe una din aceste femei murmurând:

— Sărmanii oameni!.. Cât de mult trebuie să fi suferit!..

Vorbele acestea fuseseră pronunțate în cea mai curată franțuzească.

Așa dar cu toate că lumea știa bine că dinșiți nu erau de cât niște mizerabili evadați, în loc să inspire dispreț, inspira milă. Gândul acesta îl turbura foarte mult pe Tauvel.

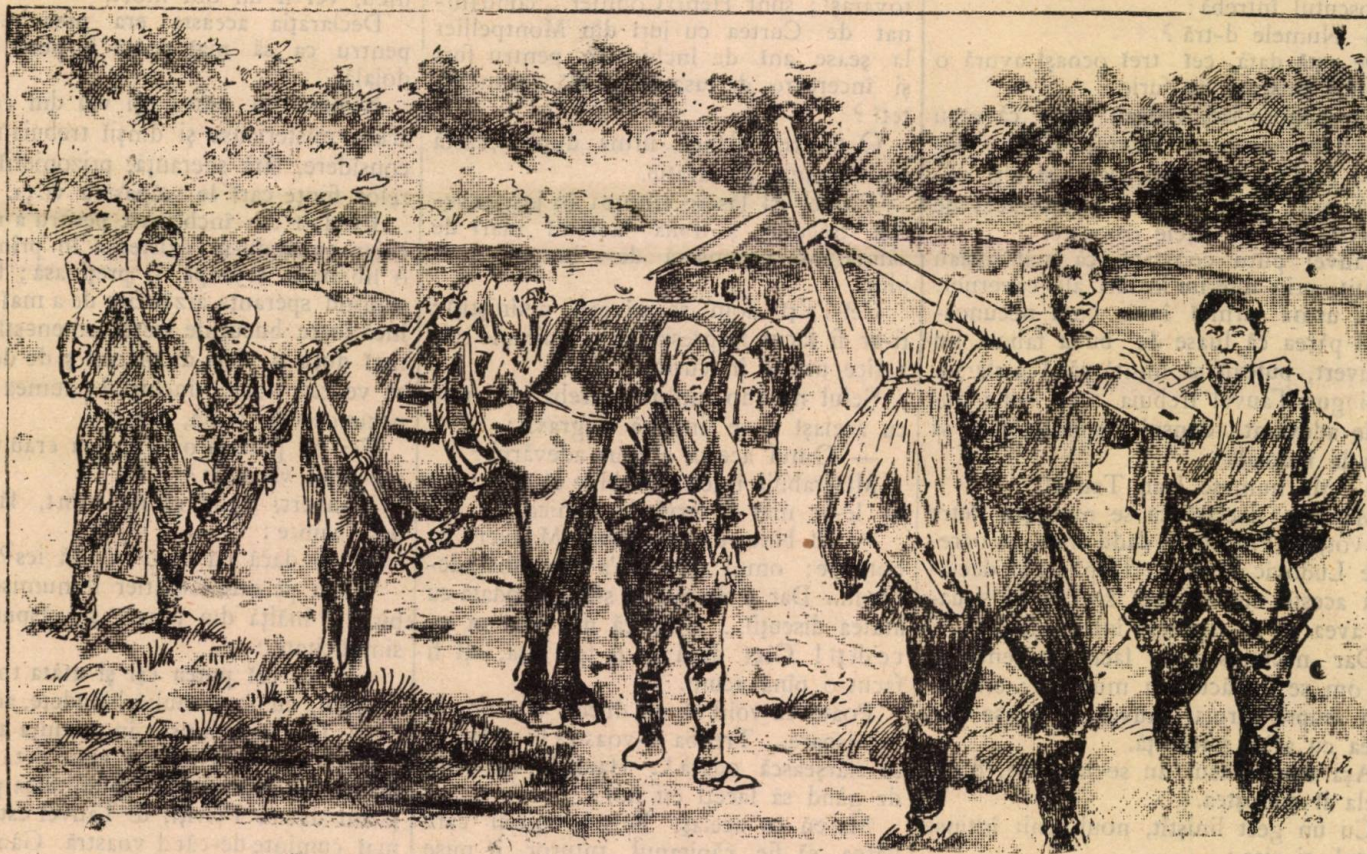
Înaintau mereu. Piohan și Mauvert începeau să-și capete puțin câte puțin rațiunea.

Acum văzură și dinșiți că stăpânul misterioasei cetăți avea dreptate. Pentru moment numai prezentul putea să-i intereseze; mai târziu aveau să se ocupe și de viitor. Și prezentul acesta însemna foamea, însemna setea, însemna oboseala.

După ce aceste trei nevoi n'aveau să-i mai preocupe, rămânea destulă vreme încă pentru a cugeta la viitor.

Acum ridicară capul și, ca și Tauvel, înaintară cu pasul sigur, băgând de seamă la tot ce se petrecea în jurul lor.

(Va urma.)

Tărani niponeji

ȚĂRANII NIPONEJI

Într'un mod mai elocvent de cât o lungă descriere, ilustrația pe care o vedeți vă poate da o idee lămurită despre cele două elemente etnice, bine disticte, din care se compune rasa japoneză: O rasă cu oase puternice, aceea a țărănilor, și o rasă mai delicată, casta nobilă.

Timpe de secole întregi țărăni au rămas robi ai pământului. Nu este prin urmare de mirat că s'a produs o atât de mare diferențiere fizică.

Dar acela care ar vrea să se încreadă numai în aparențe, ar putea să fie de multe ori înșelat. Dacă samurailor nu mai au spetele lărgi și oasele formidabile ale străbunilor lor, au știut totuși, prin coa-

tinue exerciții gimnastice, să-și formeze niște mușchi de oțel. Așa în cât balanța este restabilă. Cu prilejul ultimului războiu, nobilii s'au arătat mai apăsători încă și mai rezistenți de cât clasa de jos.

La rezultatul acesta nu s'a putut ajunge de cât prin exerciții neîntrerupte, printr'o perseverență continuă.

C. D.

Către cititori

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica bucuros ori-ce articole interesante privitoare la călătoriile sau vinători, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate redacției «Ziarului Călătoriilor», str. Brezoianu 11, București.

MARE PROFIT

Își pot procura funcționari, agenți, etc. A se scrie sub S. B. 1000 Agenției de publicitate «Presă», București.

Reclama este sufletul comerțului

I. J. RESSEL

BUCUREȘCI

Str. Carol No. 14

cel mai mare depozit de

Mașini de cusut

înzestrate cu aparatul de brodat, a vând mers ușor și

pute prin noua invențiune patentată și fără sgomot.

«PFAFF» RESSEL «PFAFF»

Singurul reprezentant al renumitelor fabrici de automobile «de Dion Bouton» și biciclete «Peugeot» «Auto-Garage»

Atelier cu motor pentru reparat ori-ce sistem de MASINE DE CUSUT, BICICLETE și AUTOMOBILE, precum și pentru arămuț nichelat și emailat.

SĂBII se nichelează cu prețuri reduse. — Atelier special pentru colțuit, gravat, plisat, sofeil și evantail.

Reclama este sufletul comerțului

Magazinul General de Muzică

LA HARPA

București, Strada Colței No. 5

Cel mai mare depozit de

Gramofone americane

cu renumita marcă «The Harp», și

♦ INSTRUMENTE MUSICALE ♦

Prețurile cele mai reduse

— Cataloage gratis —

MARELE MAGAZIN DE ARME

București **B. D. ZISMAN** Suc. Craiova
Cal. Victoriei, 44 St. Unirii 48

Furnizor al Curții Regale

are onoarea a aduce la cunoștință Onor. sale clientele d'n toată țara, că a înființat în magazinul său o secțiune specială de

PUȘTI pentru pădurari

lucrate special pentru acest magazin și fiind de o construcție solidă și

— PREȚURI FOARTE AVANTAGIOASE —

Model No. 230 — Pușcă cu capsă, cu o țevă lei	15
Model No. 285. — Pușcă cu capsă, cu două țevi. solidă, recomandabilă, lei	30
Model No. 236. — Pușcă cu capsă, cu două țevi. oțelurile înainte foarte solidă, funcționare admirabilă, model f. recomand.	40
Model No. 133. — Pușcă foc central, cu o țevă, sistem «Mauser» cal. 12 sau 16, robustă, recomandabilă, lei	30
Model No. 101. — Pușcă foc central, cu două țevi, calibrul 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoșe, cocoșele punându-se singure la piedica de siguranță, m. solid, lei	55
Model No. 1103. — Pușcă foc central, cu două țevi, calibrul 12 sau 16, cheia de deschidere între cocoșe, cocoșele punându-se singure la piedica de siguranță, oțelurile înainte (armă de reclamă a magazinului), pușcă recomand., lei	65

Prețurile sunt reduse, fixe și se înțeleg numai cu bani gata. — Expedițiuni în toată țara. — Comandele se efectuează în ziua primirii.

Noile Abonamente

LA ZIARUL

UNIVERSUL

Singurul ziar independent, imparțial și cel mai răspândit din țară, cel mai bine informat și cel mai în curent cu întreaga mișcare politică, economică și financiară din țară și străinătate. Corresponenți speciali în: Paris, Berlin, Londra, Viena, Budapesta, Roma, Sofia, Constantinopol, etc.

Cu începere de la 15 Noembrie 1907, ziarul „UNIVERSUL” dă următoarele însemnate premii la abonații săi:

1) Un mare premiu de 1500 lei .	6) 10 abon. pe un an la „Universul” 180 l.
2) Două premii de câte 20 lei .	7) 10 abonamente pe 6 luni 91,50 .
3) Trei lozuri întregi ale Loteriei de Stat Român purtând No. 4.206, 12.451 și 50.823 pentru loteria a 3-a, cumpărate de la Banca Fortuna, casă de schimb, mare colecție principală.	8) 10 abonamente pe 3 luni 46,50 .
4) 5 premii de câte 100 lei .	9) 10 abonamente de câte un an la „Ziarul Călătoriilor” 50 lei .
5) Zece premii de câte 40 lei .	10) 10 abon. de câte un an la „Veselia” 26 lei

Câștigul rezultat pentru fie-care din lozurile aci sus arătate, va fi atribuit abonatului care la tragerea premiilor noastre va fi câștigat losul respectiv.

În cazul cel mai norocos se poate câștiga 900.000 LEI
adică cu nimic se poate câștiga O AVERE ENORMA

De asemenea toți abonații primesc gratuit «Universal Literar» ziar săptămânal, care conține, pe lângă o bogată materie literară și o frumoasă ilustrație în culori.

Pe lângă acestea abonații vor mai primi gratuit prea frumosul

„Almanach al Universului” pe 1908

Abonamentele la UNIVERSUL sunt excepțional de ieftine:

Pentru un an lei 18, Pentru 6 luni lei 9,15. Pentru 3 luni 4,65

Abonații, spre a participa la tragerea premiilor de mai sus vor primi: Pentru un an 25 bonuri de premii. Pentru șase luni 10 bonuri de premii. Pentru trei luni 3 bonuri de premii. Abonații pe un an i treg vor concura la două trageri de premii.

În urma unei înțelegeri intervenite între Administrația noastră și Banca Fortuna, marea colecție principală din București, str. Lipscani 10, suntem în măsură de a oferi abonaților noștri cari doresc să participe la Loteria a III-a a Regatului Român următoarele reduceri de prețuri, diferența fiind plătită de noi și anume:

1 Los întreg cl. I Lei 9 în loc de 12 (abonaților	$\frac{1}{4}$ los întreg cl. I lei 2 în loc de 3 abon. pe 6 luni
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „ 4 „ „ „ 6 (pe un an.	$\frac{1}{8}$ „ „ „ „ 1 „ „ „ 1,50 „ „ 3 „

Importanța acestor premii suplimentare va fi de sigur apreciată de cititorii noștri cari se vor grăbi a ne remite cât mai neîntârziat valoarea abonamentului și a lozului atribuit.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

SI AL ÎNTÂMLARILOR DE PE MARE SI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5. — pe an în toată țara
« 2.60 « 1/2 « « «

Redacția și Administrația :

No. 11. Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

apare o dată pe săptămână
— MARTEA

CAIDUL ROȘU. — (Vezi pag. 2312).

ABONAMENT

— LA —

„Ziarul Călătoriilor”

Pentru 1 an 5 lei

Pentru 6 luni lei 2.60

CAIDUL ROȘU

Printre marocanii cari sub zidurile Casablancei au desfășurat mai mult eroism, este unul care a rămas celebru sub o poreclă pitorească: «caidul roșu».

Numele acesta nu s'a dat din pricina cruzimelor pe care le-ar fi săvârșit, cum s'a întâmplat cu un oare-care sultan; ci din pricina culorii licăritoare a burnuzului său.

Omul acesta se numea—căci în timpul din urmă și-a găsit o moarte glorioasă— Abd-el-Rhaman și guverna tribul Uad-zilian din numeroasa populație a Chaniailor.

Era «hadij», adică devenise sfânt în urma unui pelerinaj la Meca. Un pelerinaj care astăzi, în urma noilor drumuri create, se poate face cu cea mai mare ușurință, și nu prezintă nici o altă primejdie, de cât doar posibilitatea de a te îmbolnăvi de holeră în mijlocul mulțimii murdare a drept credincioșilor. Ușor mai poate deveni cine-va sfânt, în lumea musulmană!

Abd-el-Rhaman era, prin urmare, respectat și venerat nu numai de tribul său, dar de întreaga regiune.

Se povestea că într-o zi, aproape de pușul Si-Mahmed-Sursi, îi apăruse arhanghelul Gabriel, și că altă dată, pe când străbătea cu piciorul albia pe jumătate uscată a Ouedului-el-Gautra, o panteră venise să-l lingă mâinele.

Cu toate că destul de tânăr încă, nici n'avea patru-zeci de ani, Abd-el-Rhaman poseda toată știința unui șeik. E adevărat că nu făcuse nici o descoperire științifică importantă, dar cunoștea foarte bine Coranul, și se pricepea tot așa de bine să-l discute.

Avea prin urmare știința doctorilor europeni din veacul de mijloc, căci mai cunoștea și scrierile principalilor teologi musulmani.

Această înaltă știință mai era întovărită și de un curaj fără margini, pe care nu i-l putea da de cât credința că Allah îl luase sub paza sa.

În întreaga regiune se răspândise zgomotul că acest caid era invulnerabil.

O răpire misterioasă

Într-o zi se răspândi vestea că o femeie din tribul său dispăruse. Era Messuada, soția lui Si-Reschif, un musulman stimat de toată lumea.

Soțul dezolat se duse la caid și după ce-i povesti punct cu punct nenorocirea sa, îl rugă să-i vină în ajutor.

— Messuada avea vre-un motiv pentru a se plânge de tine? îl întrebă Abd-el-Rhaman.

— Nicî unul! răspunse Si-Reschif, cu convingere.

— Gândește-te bine. Poate că ai fost vre-odată brutal cu dînsa, pentru că nu se purtase bine.

— Nu; eu nu întrebunțez bastonul de cât pentru conducerea măgarilor, și atunci chiar, îl țin mai mult de formă.

— Asta nu înseamnă nimica, Si-Reschif; sunt unele cuvinte care rănesc mai teribil de cât bastonul. Nu știi oare că profetul nostru Mahomet — fie numele său în veci lăudat! — a zis: «Nu trebuie să lovești femeia nici chiar cu o floare?»

— Sidi, eu nu am a'mi face nici o imputare. Îmi iubiam soția, și dînsa mă iubia. Sunt sigur că dînsa nici odată nu ar fi plecat de buna ei voie.

Fără îndoială că a fost victima unei nenorociri; vre-un ticălos va fi răpit-o.

Căci tu știi bine că sunt unii oameni mai răi, mai primejdioși de cât leopardul și panterele.

Caidul roșu rămase câte-va momente pe gânduri. Apoi bătu de trei ori din palme.

La acest semnal, apărură o tinăra femeie maură, cu fața grațioasă și fină, pe care și-o acoperi îndată ce băgă de seamă că stăpânul său nu era singur.

De sub vălul care își acoperea acum figura, nu se mai zăreau de cât două ochi negri, de o intensitate profundă.

Reka, îi zise caidul, cu vocea gravă, o cunoșteai pe Messuada, tânăra soție a lui Si-Reschif?

— O cunoșteam, stăpâne.

— Bine.

Apoi, întorcându-se spre soț:

— Ai la tine vre-un obiect care să fi aparținut soției tale?

— Am vălul acesta. Și Si-Reschif scoase suspinând un vâl de femeie ascuns la piept.

Abd-el-Rhaman luă vălul, și apropiindu-se de Reka, i-l puse în mână. Apoi, desmiardându-i fruntea cu mâna, o privi pîntă în ochi.

Pleoașele femeii se lăsară în jos, și corpul i se agită într-o repede înfiorare.

Buzele hipnotizate se agitară un moment într-un murmur neînțeles; corpul i se agită, ca și cum s'ar fi luptat cu o vedenie misterioasă.

Apoi, vorbi cu limpezime.

— Iată-l, blestematul... Abid-Mahel!

Se învârtește pe drumul Si-Airsa... se învârtește ca un demon, căutând o pradă.

— Abid-Mahel! murmură Si-Reschif, cu fața contractată.

Dar cu un gest imperios, caidul îi impuse tăcerea.

— Vorbește! ordonă dînsul, făcând un pas spre hipnotizată.

— Iată-l, reluă tânăra femeie... Vine... furia este zugrăvită pe figura sa. Și a părăsit cuibul, și umblă după pradă. Allah!... Înaintează acum spre pușul Si-Mahmed. E ora în care femeile vin să-și umple donițele cu apă. Va răpi-o pe cea d'întăiu care se va prezenta.

Si-Reschif își frîngea mâinele de ciudă. Caidul roșu, asculta nepăsător.

— Vine Messuada!... strigă de odată Reka. Dînsa nu bănuiește nimic, și înaintează plină de veselie, cu urciorul pe cap. Abid-Mahel se ascunde, rîzînd ca un demon, și o lasă să înainteze.

Nenorocitul soț își cuprinse fruntea în palme.

— Continuă! comandă Abd-el-Rhaman.

— Massuada se apropie mereu... Iat-o, și-a lăsat urciorul jos. Banditul se repede, o apucă, îi astupă gura, îi leagă mâinele și o duce cu dînsul.

Si-Reschif nu-și putu opri un strigăt. Dar, cu voce gravă și nepăsătoare, caidul ordonă.

— Urmează-l!

— Se aruncă cu ea printre stușuri.

Acolo este legat un cal. Iată-l galopând spre munte. Trece Ouedul. Îndărătul stîncelor este o subterană... Intră.

Reka tăcu. Caidul care aflase tot ce vrea să știe, îl puse mîna pe frunte și o deșteptă.

După aceea, întorcându-se spre Si-Reschif, îi zise:

— Du-te de căută pe fratele tău, și pe fratele soției tale. Voi sunteți cei ofensați și voi trebuie să vă răzbunați. Eu vă voi întovărași, și dacă Domnul va voi-o, răpitorul va fi capturat.

Si-Reschif alergă ca un nebun pentru a îndeplini ordinele stăpânului său.

Eliberarea

O oră după aceea, patru cavaleri plecau în galop spre munte. În fruntea lor mergea un om cu burnuzul de culoarea focului.

Era caidul Abd-el-Rhaman.

După mai multe ore de drum, cavalerii trecură Ouedul, și ajunseră la intrarea subteranei.

Apropiindu-se, auziră un nechezat, care părea că vine din fundul pământului.

Era calul brigandului, care-și saluta confrății, trădându-l ast-fel ascunzătoarea.

— Allah este mare! exclamă cei patru arabi.

Abid-Mahel, surprins, căută să fugă. Dar Si-Reschif se repezi asupra lui ca un leu rănit, și-i reteză capul cu o lovitură de sabie.

În subterană, o găsiră pe Massuada legată, în mijlocul unei grămezi de obiecte prețioase. Era acolo cuibul brigandului.

Moartea șefului

În urma acestei aventuri reputația lui Abd-el-Rhman deveni și mai mare încă. Allah îi dădea numai lui puterea de a descoperi lucrurile ascunse. Cât despre Si-Reschif, dânsul îi jură o credință și un devotament etern.

Când veni momentul, calul roșu se adresă la nenii săi cu aceste cuvinte:

— Fraților, trebuie să ne pregătim pentru a lupta împotriva dușmanilor cindințelor noastre. Rumii au sosit și voesc să facă și din imperiul Mogrebului ceia ce au făcut din Algeria. Voesc adică să pue mâna pe pământurile și pe turmele noastre de vite; voesc să ne răpească femeile și să ne murdărească mosquele.

«Au ajuns la Casablanca. La arme!...

Nu există alt Dumnezeu decât Dumnezeul nostru, și Mohamed este profetul său!»

Cu un entuziasm frenetic, întregul trib Ulad-zilian răspunse la chemarea șefului.

Și multă vreme a fost văzut omul cu mantaua de culoarea focului, luptând în locurile cele mai primejdioase.

A înfruntat de zece ori moartea în față, insufliând celor care-l înconjurau un curaj temerar. Abd-el-Rhman era invulnerabil!

Dar într-o zi pe când înainta în primul rând, contra unei șarje furioase a cavaleriei franceze, își găsi moartea. Fermecul de care era înconjurat omul invulnerabil, fusese rupt; calul roșu nu mai exista.

Alături de cadavrul său a fost găsit acela al lui Si-Reschif.

C. Arg.

DIN VIAȚA ROBILOR

Jenny Raimundé, un colon francez, proprietarul renumitei ferme «Le grand père» din Statele-Unite, avea în serviciul său o mulțime de robi negri.

Mizeria în care trăiau, muncile cele grele la care erau supuși, bătăile cele crude pe care le primeau, disperaseră foarte mult pe sârmanii robi.

Într-o seară, pe când se întorceau de la lucru către sat, conduși de biciul a trei albi, doi dintre ei, tatăl și fiul, își șopteau acestea:

— Tată, o să mă omor! Fiul tău nu mai poate suporta aceste chinuri grozave.

— Fiul meu ar fi un dobitoc de ar săvârși această faptă lașă și rușinoasă. El va face atunci de râs întreaga sa nație și bătrânul lui tată nu ar fi în stare să primească o asemenea lovitură din partea fiului său. Eu îți-aș da un alt stat: Încearcă să fugi.

— Să fug? Atunci tatăl meu s'ar pierdut mințile. Walf și Joppo, câinii stăpânului, ce așteaptă?

— Eu cred că Dirro va fi destul de dibaci pentru ca să se scape sau să se ascundă de ei! Deci încearcă.

— Sfatul tatălui meu..., adăugă Dirro.

— Așa dar ne-am înțeles!

Dirro nu răspunse. Își lăsă capul trist în jos. El era cel mai tânăr dintre toți tovarășii lui de suferință și deci era să trăiască această viață chinuitoare mai mult de cât toți.

De alt-fel muncile cele mai grele, bătăile cele mai cumplite le primea tatăl, fiind mai puternic și mai viguros.

Miko, sârmanul lui tată, cu care îl văzurăm vorbind la început, nu de puține ori primea și el asemenea lucruri. Nu de puține ori cerea ca el să fie bătut în locul fiului său. În ori și ce caz el era mai bătrân și aceste chinuri erau să înceteze cât de curând.

Mulți dintre acești nenorociți robi ar fi vrut să fugă. Raimundé posedea însă doi câini, pe Walf și pe Joppo, care l'ar fi descoperit ori și unde ar fi fost ascunși, prin azeul lor miros.

Nimeni nu se putea apropia de ei, căci era în pericol să fie sfâșiat. Alt-fel de mult s'ar fi dus ei.

*

Trecuseră două zile. Era de dimineață. O mare turburare domnea la ferma «Le grand père»:

Dirro lipsea. Fugise.

Toți negrii fură întrebați, bătuți. Nimeni însă nu știa să dea vre-un amănunt.

Alergă cu toți atunci la câini.

Ajunși aci, un spectacol trist li se înfațișă: Walf zăcea mort jos.

Kangă el Joppo trist, uitându-se la tovarășul său, chelălăea cobitor din când în când.

— Ah! bestia sălbatecă și necredincioasă, răni Raimundé, apropiindu-se de Walf, mi-a omorât un câine! Ei bine a mai rămas unul!

Voi ști cum să mă răzbun pe tine! Nenorocul făcuse ca din mâncarea otrăvită pe care o aruncase Dirro pe furis la câini să nu mănânce de cât Walf, așa că planurile lui erau nimicite. El era să fie găsit de agerul Joppo și readus la fermă.

O grupă de urmăritori călări se pregăti. Joppo fu scos afară. Mirosi paele, pe care dormise Dirro și dând din coadă în semn de înțelegere începu să fugă în câmpie. Urmăritorii se luară după el și goana începu.

*

După vre-o 40 de minute de galop nebun, ajunseră aproape de malurile râului Rouge, care nu era tocmai departe de fermă.

În spre dreapta, la câțiva km. ascunsă de niște delușoare nisipoase, se întindea o pădurice baltoasă.

Galopul încetă.

Să vedem dacă a trecut râul sau nu, adăugă șeful chemând pe Joppo.

Căinele mirosi pământul, se apropie de mal, mirosi din nou și sări în apă. Urmă o comandă scurtă și călăreții săriră cu curaj în apă.

*

Joppo nu se înșelase.

Cum plecase de la fermă, Dirro încălecă pe un cal, a căruia lipsă s'a costat mai târziu și o luă la fugă spre râu. Ajuns aci trecu apa, crezând că nu va putea fi găsit.

Văzându-se pe partea cea-altă a râului și crezându-se în siguranță se trânti la pământ spre a se odihni puțin. De oboseală însă adormi și nu se sculă de cât când auzi lătrăturile lui Joppo și șgomotul urmăritorilor care trecuseră apa.

Căinele alergă în spre el.

Negrul, care ședea ascuns după niște erbură, văzându-se descoperit, se repezi asupra câinelui, și îi coprinse gâtul cu puternicile lui mâini și ridicându-l în sus îl trânti la pământ. Animalul se sbatu un moment și rămase nemișcat.

El îi trădase ascunzătoarea.

Se răzbunase.

În același timp se aruncă pe calul cu care venise și lăsând încurcați pe urmăritorii, care nu se așteptau la una ca asta, o luă la fugă.

În câte-va clipe erau departe; însă tocmai când credea că e aproape scăpat, un foc de carabină îl trânti la pământ calul, singurul lui mijloc de scăpare.

Dirro scoase un strigăt de disperare și văzându-se prins încercă să se sugrume. Era prea târziu. Primul călăreț sări din fuga calului asupra lui și apucându-l mâinile îi strigă:

— Viu! Nu mori!...

Nenorocitul negru începu să urle, să se sbată. În zadar.

Fu legat și de picioare și fixat pe un cal.

Fără a mai băga în seamă pe Joppo sau calul care zăceau morți, precum nici urletele lui Dirro, cursa începu.

După un galop nebun de mai bine de trei sterturi de oră, erau înapoi la fermă.

Dirro fu scurt judecat în mijlocul curței. Era de față mic și mare, toți locuitorii fermei. De asemenea și negrii robi erau acolo. Și pentru a se asigura liniștea din partea acestora, patru canadieni din serviciul fermei steteau gata cu carabinele.

Dirro era acuzat de fugă, de furtul unui cal și de omorarea a doi câini.

Sentința prin care el trebuia să moară simplă, fu pronunțată de către Raimundé.

Preparativele fură scurte.

Dirro fu legat și întins pe un pat de scânduri.

Bătaia începu. Dirro însă răbda, fără să scoată cel mai mic strigăt.

După bătaie urmă arderea tălpilor, a pulpelor, brațelor și spatelui cu un fer ars...

Un fum gros și un miros de carne arsă eșă din corpul negrului, care sfârâia sub fer. Sângele începu să curgă șiroaie.

După aceea urmă bătaia din nou. Sângele țignea cu putere și mai mare. Oăsele trosneau, sub lemnul cu care era bătut.

Supliciatul nu mai putu răbda. Începu să urle de durere.

Cum nu mai era să reziste mult, supliciu se termină prin taerea mâinilor și zdrobirea craniului și a picioarelor.

Dirro nu mai putea țipa. Ochii lui injectați, eșii din orbite, se îndreptară spre tovarășii săi, cari ședeau muși de durere.

Se mai zbătu un moment și își dete sufletul după un chin de mai bine de o oră.

În ochii lui Raimundé se citea o bucurie infernală.

— În fine, murmură el, întorcându-se spre negri, v'am dat o bună lecțiune.

Negri păreau niște fiare turbate.

Miko, pe jumătate mort de durere, se repezi asupra fiului său și rămase nemîșcat.

Murise împreună cu fiul său.

Patru zile trecură de la această tristă întâmplare.

În dimineața celei de a cincea zi, Raimundé fu găsit asasinat în acelaș loc, unde fusese supliciat sârmanul Dirro.

Membrele 'i erau smulse și rupte de la corp și în inimă 'i era înfipt un pumnal. Sângele lui cursese peste acela al nenorocitului Dirro. Două ore mai târziu toată ferma era în flacări.

Negrii se răzbnaseră.

I. N.

O punte peste elefanți

[O PUNTE PESTE ELEFANȚI

În toată zoologia nu-i nici un alt animal mai simpatic de cât elefantul. Și pe lângă aceasta e și foarte folositor, pentru căratul greutăților prea mari. Ba încă la nevoie pot servi și drept punte.

Ilustrația noastră arată cum o cara-

vană, întâmpinând un rîu în cale și ne-fiind nici un pod prin apropiere, conducătorilor elefanților le-a venit ingenioasă idee a unei punți portative. Au vîrât elefanții în apă, au întins peste ei scânduri de la un țarm la altul și pe pantea asta așa repede improvizară au trecut călătorii și mărfurile.

Ultima expediție a unui aventurier

— Urmare —

— Spuneam, ilustre apărător al libertății noastre, că niște imperiali m'au prădat și că au ris de mine când i-am amenințat cu numele d-tale.

— Niște imperiali! ești sigur?... întrebă teribilul șef al guerilei care-i purta numele.

— Sunt foarte sigur.

Gutierrez, căci dînsul era, încreși din sp. Ancene.

— Mil diablos! și căți sunt mizerabili aceia? întrebă dînsul, cu vocea vibrantă de mânie.

— Patru.

— Semnalmentele lor?

Hangiul făcu o descriere repede, și atât de amănunțită, în cât colonelul Gutierrez nu mai putu avea nici o îndoială.

— Și în ce parte s'au îndreptat? mai întrebă acesta.

— În spre est.

— Cât timp este de când au părăsit satul?

— O jumătate de oră, dar sunt sigur că nu vor ajunge departe, pentru că am otrăvit grăunțele pe care le-am dat cailor.

— Frumoasă idee, compadre!

... Satul se umpluse de armată. Cavaleria și infanteria sosiau din toate părțile.

Ceia ce prevăzuse Blanblanc, se întâmplase.

Trupele mergând, unele într-o direcție și altele în altă direcție, se întâlneau; fără îndoială, avuseseră loc explicații, și trimisul prietenilor noștri fu descoperit.

— Ei bine, colonelul? întrebă căl-va ofițer, care intraseră și el în han.

— Cîrrierul lui Escobedo avea dreptate, răspunse Gutierrez, mușcându-și muștățile; cei patru exploradorezi cărora le-a dat telegramele, sunt niște trădători. Ei au surprins secretul corespondenței noastre, și au îndreptat armatele spre nord, pe câtă vreme, acum, nu se mai află nici un singur francez pe acolo.

Se ordonă imediat o urmărire.

Un detașament din trupa cea mai puțin obosită, tocmai cea cu afacerea Grosbedo, plecă în galop, în ovărășită fiind și de un peon al hangiului, pentru a arăta direcția.

Mîl de strigăte furioase se ridică:

— Moarte francezilor!

CAP. VI

Un ris omeric. — Suntem urmărit. — Cursă rebnă. — Căi sunt otrăviți. — Atacul. — Sărmanele animale! — Gerald este mort! — Jurământul.

Abia trecuse zece minute de la plecarea lor din sat, și de o dată, pe neașteptate, Trompet își opri calul, și izbucni într-un hohot de ris nebun.

— Ce naiba te-a mai apucat acum? întrebă tovarășii săi, cari n'aveau de loc poftă de ris.

Dar Trompet, fără să le răspundă, rîdea mersu, ca un nebun.

Blanblanc începea să fie neliniștit.

— Dacă l'am cobori de pe cal? întrebă Chapardo.

— S'a sfîrșit acum, suspină Trompet, dar a fost ceva mai puternic de cât voinea mea.

— Dar, în sfîrșit ce ai? întrebă pentru a doua oară Gerald.

— Ce-am avut, mai bine zis, pentru că acum nu mai am nimic. Ei bine! mă gândeam la mîrta pe care a făcut-o hangiul când Blanblanc i-a răspuns că războinicul lui Gutierrez plătesc numai după ce au verificat calitatea mărfii.

— Am făcut aceasta pentru a-l învăța minte să nu mai fie obraznic, răspunse Blanblanc, care tot nu putea înțelege ilaritatea tovarășului său.

— Să nutrească cine-va patru oameni